

DR. M.R. BIRTZ

DR. M. KIEREIN

DR. S. FĂGĂRAȘ

•

Fărâme din prescura prigoanei

DR. MIRCEA REMUS BIRTZ
OBSS, OHSG, OV
DR. MANFRED KIEREIN-KUENRING
CONSILIER AULIC
DR. SABIN SEBASTIAN FĂGĂRAȘ
OSVM

FĂRÂME
DIN PRESCURA PRIGOANEI
– 1948-1990 –

Coordonator: Mircea Remus Birtz

Cu o prefață de Dr. Gheorghe Iancu, cercetător științific I

Editura NAPOCA STAR
Cluj-Napoca 2008

Editura NAPOCA STAR
Piața Mihai Viteazul nr. 34/35, ap. 19
tel.: 0264/432.547
mobil: 0740/167461

Director de editură: Dinu Virgil-Ureche
Redactor șef: Ileana-Voichița Vereș

© Autorii, 2008

ISBN 978-973-647-618-1

Prefață

Lucrarea colectivă *Fărăme din prescura prigoanei* propune cititorului iubitor de istorie ecleziastică sau analiștilor perioadei cuprinse între anii 1948-1990 o fereastră spre efortul de supraviețuire a BRU în clandestinitate.

Autorii analizează documente intraeclesiastice, redactate de slujitori ai Bisericii Române Unite în etapa imediat premergătoare sau în timpul clandestinității acesteia. Sunt reliefate astfel percepțiile prigoanei religioase așa cum ele au fost trăite de pătimitorii acesteia. Documentele prezentate și comentate contribuie la conturarea parametrilor polinomului societate/ elite/ confesiune/ sistem totalitar.

Autorii continuă un demers început anterior prin publicarea unor numere din *Caietele Ordinului Bizantin al Sf. Mormânt (Caietele OBSS)*, a unei lucrări dedicate episcopului clandestin Emil Riti, a unei analize cartografice a cronologiei ordinarilor diecezani clandestini și a alteia dedicate Capitlului diecezan al eparhiei greco-catolice de Cluj – Gherla din perioada 1987-1990.

Prin demersul făcut se oferă o completare necesară studiilor similare care analizează aceeași problemă din unghiul arhivistic al aparatului represiv (Cristian Vasile, Gabriel Catalan, Marcel Știrban, Ioan M. Bucur) sau din sfera diplomatică (Ovidiu Bozgan), aducând binevenite precizări sintezelor monografice realizate până acum (Silvestru A. Prunduș, Clemente Plăianu, Marcel Știrban, Anton Moisin, Vasile Marcu). Autorii sunt conștienți că acesta nu este decât un început de drum, noi documente putând confirma, infirma au detalia opiniile exprimate în studiile finalizate până în prezent.

Realitatea istorică poate fi circumscrisă doar prin accesibilitatea, analiza în context și corelarea documentelor provenite din partea tuturor actanților momentului istoric respectiv. Acest fapt i-a determinat pe autori să evite false pudori, ei optând pentru reproducerea integrală a documentelor.

Polemica legată de documente nu va putea fi evitată, unul dintre autori asumându-și-o deja cu un alt protagonist al clandestinității, confruntarea ideatică fiind necesară pentru clarificarea unor momente istorice, sau pentru prospectarea unor noi orizonturi de cercetare. Suntem convinși că o istorie a Capitlului greco-catolic maramureșan (și nu numai!) va trebui realizată, pornindu-se de la date provenite din toate sursele documentare.

Volumul prezent este și o ocazie pentru a se prezenta cititorului român figura consilierului aulic (Hofrat) Dr. Manfred Dieter Kierein-Kuenring, care este făcută cu acribie și respect de domnul M.R. Birtz în paginile lucrării.

Ne exprimăm speranța că Domnia Sa își va mai aduce contribuția la investigarea documentară a trecutului recent al Bisericii Catolice din România.

Volumul prezent nu reprezintă un arc în timp, ci și unul în spațiu, unul din capetele arcului spațial fiind în lumea naturală cărora românilor li s-a interzis accesul timp de 45 de ani.

Dr. Gheorghe Iancu

cercetător științific I la

Institutul de Istorie „George Bariț” din Cluj-Napoca

Observații preliminare

Studiile legate de activitatea Pr. Victor Lazăr și și completările la *Cronologia ordinarilor diecezani* au fost redactate de Dr. Mircea Remus Birtz. Studiul *Fărâme din prescura prigoanei* a fost redactat de Dr. Mircea Remus Birtz și Dr. Manfred Kierein. Studiul legat de înmormântarea Episcopului Emil Riti a fost redactat de Pr. Dr. Sabin Sebastian Făgăraș, pe baza documentelor colectate, transcrise și colaționate de către Domnia Sa. Toate documentele reproduse se găsesc în colecțiile private ale autorilor.

Domnul Consilier Aulic Manfred Kierein-Kuenring s-a născut la Viena în 1940, a fost licențiat „in utroque iuris” al Universității din Viena, fiind doctor al aceleiași Universități, în 1968, cu o disertație în științe politice, dedicată dreptului internațional și aplicării acestuia de către Sfântul Scaun.

De mai bine de 40 de ani, Domnia Sa este un cercetător al istoriei succesiunilor apostolice a episcopilor catolici (înțelegând prin succesiune apostolică lanțul episcopilor consacrați în decursul timpului), ajungând la identificarea a aproximativ 10000 de succesiuni, până în secolul al XVI-lea. Cercetările sale au stat la baza unor pagini cibernetice dedicate acestui subiect, realizate de cercetătorii Martin Wolters și David Cheney (Cf. www.apostolische-nachfolge.de; www.catholic-hierarchy.org). Începând din 1969 Domnia Sa a fost un interlocutor epistolar al episcopilor din spațiul Europei Răsăritene, atât a celor tolerați, cât și al celor clandestini, aceștia găsind în el un benefic și necesar contact cu lumea liberă.

Dl. Kierein-Kuenring s-a implicat astfel în realitățile eclesiastice catolice din România pe durata a mai bine de două decenii, arhiva sa fiind extrem de prețioasă în acest resort.

Fiind funcționar de stat, referent la Ministerul Federal al Economiei Austriei, a fost distins cu titlul onorific de Consilier Aulic (Hofrat) în 16.IV.1991 de către președintele dr. Kurt Waldheim și ministrul federal dr. Wolfgang Schüssel.

Publicist activ în diferite periodice eclesiastice de expresie germană, Domnia Sa a contribuit la sistematizarea arhivelor diecezane din Polinezia (Rarotonga-Niue) din perioada 1891-1993 (cf. „Catholic Church Diocese of Rarotonga and Niue”, în <http://aspas.anu.edu.au/pambu/reels/manuscripts/PMB1064.pdf>), una din ultimele sale publicații fiind în cooperare cu dr. Kurt Michael (Kierein-Kuenring, Manfred; Kurt, Michael – „Purpurote Weihnachten. Die Glückwünsche der Kardinäle an Kardinal König”, Obersthausen, 2002, ed. Context). Ne exprimăm speranța că Domnia Sa își va mai aduce contribuția la investigarea documentară a trecutului recent al Bisericii Catolice din România.

Autorii țin să-și exprime gratitudinea doamnelor Lucia-Maria Lazăr-Hațegan, Ileana Lazăr și Marioara Todericiu pentru documentele olografice și fotografice provenite din partea Pr. Victor Lazăr. Fără aportul lor studiul dedicat acestui demn slujitor al altarului nu ar fi putut fi scris. Un sentiment de recunoștință pentru dl. ing. Ilie Ciorei, venerabil membru al Societății Filatelice Române, filatelist și cartofil de marcă, care a oferit autorilor corespondență provenită de la episcopii greco-catolici; în același sens nu poate fi uitat dl. anticar Dorin Crișan. Un sentiment de recunoștință pentru Dl. Dr. Gheorghe Iancu, care a binevoit să prefăteze acest volum.

Multe din documentele publicate (mai ales cele provenite de la Pr. Victor Lazăr) conțin numeroase prescurtări. Completarea prescurtărilor s-a făcut în paranteze. În transcrierea documentelor s-a folosit ortografia actuală, menținându-se pe alocuri forma ortografică arhaizată a unor cuvinte, formă specifică graiului ardelenesc. În ceea ce privește hieronimul Mântuitorului s-a optat în mod categoric pentru forma etimologică Iisus Hristos (și nu Iisus Christos sau Iisus Hristos, sau Isus Hristos). Motivele academice au fost competent subliniate de Munteanu Eugen – „Lexicologie Biblică românească”, București, 2008, ed. Humanitas, p. 487-505. Un alt motiv ar putea fi furnizat de lucrarea Mons. Pranaitis, Joannes Baptista – „Christianus in Talmude Iudaeorum sive rabbinicae doctrinae de Christianis secreta”, Petropoli, 1892, Accad. Caesarea Scientiarum, p. 6-10. Sapienti sat...

Traducerea documentelor a fost făcută de dl. Mircea Remus Birtz, în cazul când nu este specificată altă persoană. S-a căutat exprimarea cât mai apropiată de sensul documentelor. În același timp autorul, nefiind filolog, își dă seama de eventualele posibile erori de traducere, pentru care își cere cu anticipație scuze față de cititor. Reproducerea facsimilată a documentelor permite accesul direct la textul genuin al acestora.

Coperta este constituită dintr-un colaj format din trei piese. Fondul reprezintă un tablou în stil expresionist, realizat de Manfred Kierein-Kuenring din ciclul „Cardinalii sunt capriciile lui Pontifex Romanus”. Prezentul tablou a fost intitulat „De la purpură la alb: doar unul va fi pontifex”. A doua piesă este constituită din blazonul episcopal al P.S. Justin Ștefan Paven, blazon ce exprimă un miracol euharistic întâmplat în București în 29.XII.1964. A treia piesă o constituie o carte poștală ilustrată. Imaginea recto înfățișează un grup de creștini, din Circus Maximus, ce urmează a fi martirizați de fiare. Pe verso, se află un text scris de Episcopul Iuliu Hossu: „Roma, 8.XI.1923

Împărtășesc cu drag familiei întregi binecuvântarea Sfântului Părinte. Explică-i scumpului ultima rugăciune. Episcop Iuliu.”. Urmează un text redactat de Ep. Valeriu Traian Frențiu: „Cu toată dragostea, Episcop Valeriu”.

Ilustrata a fost expedită Pr. Prof. Dr. Grigore Strâmbu, viitor canonic diecezan de Cluj – Gherla (1891-1966). „Scumpul” era fiul acestuia, viitorul medic dr. Grigore Ioan Strâmbu (1919-1993). Ștampila de expediere „Roma – Ferrovia” este prevăzută cu data 10.XI.1923. Peste exact 25 de ani, ambii episcopi erau întemnițați în beciurile Ministerului de Interne, pășind, la rândul lor, pe calea martirilor.

Coordonatorul volumului

Din pregătirea pentru înfruntarea prigoanei. Cazul preotului Victor Lazăr (1911-1978) din Arhiepiscopia Blajului

Dr. Mircea Remus Birtz

Evenimentele legate de scoaterea în afara legii a Bisericii Române Unite au fost precedate de măsuri variate în plan politic, diplomatic, al mass-mediei (1) impunând factorilor de decizie din Biserica Română Unită o conduită adecvată.

Dacă revista „Unirea Poporului” (Blaj) își înceta apariția odată cu nr. 3-4/12-31 ianuarie 1948 (număr dedicat proclamării R.P.R., activității lui Gh. Dimitrov etc.), periodicul „Viața Creștină” din Cluj a supraviețuit până la al XIV-lea număr (seria nouă), redus la dimensiuni liliputane, în 1948, fiind apoi suprimat. Pretextul l-a constituit „lipsa hârtiei”, de măsuri similare beneficiind și celelalte periodice greco-catolice din restul diecezelor. Unicul periodic ce a mai fost tolerat de autorități era oficiosul diecezei de Cluj – Gherla, „Curierul Creștin”, ultimul număr apărând în 15.VIII-1.IX.1948 (anul XXX, nr. 16-17), fiind prezentată noua Lege a Cultelor, cronica eparhială, studiul „Noua orientare a științei moderne” a pr. Ioan Miclea (partea I), un reportaj despre pelerinajul de la Nicula din 15. VIII. 1948, semnat de E. Bozga și o rubrică de probleme pastorale, semnată Victor Urian.

Singurul articol public, de avertizare asupra viitoarei persecuții din 1948 (identificat de noi până acum), apărut în presa din Țară, a fost cel al canonicului dr. Cosma Avram (2), intitulat „Cununa”, apărut în „Curierul Creștin” (Cluj) anul XXX, nr. 6, p. 40-42, din 15.III.1948. Dr. Cosma Avram asemuia mortificarea creștinului din Postul Mare cu o prigoană voluntar impusă, având ca obiectiv „cununa eroismului”, urmărind „perfectiunea în iubire”, „spiritul rugând să aibă primatul asupra lutului însuflețit”, „alungând din ființa minciuna și fățarnicia, cultivând dorul după adevăr”. „Trebuie, zi de zi, clipă de clipă să alungi din tine, prigonind dușmanii carii te pândesc, căutând să semene în sufletul tău ura, mânia, dorul de răzbunare”. Un aliniat este semnificativ:

„Nicio prigoană, venită din afară, nu se poate asemui, în greutate și în intensitate, dar nici în măreție, cu această prigoană pe care fiecare creștin trebuie să și-o aplice – pentru a se putea astfel învrednici cu cununa eroismului, care echivalează cu fericirea eternă”.

Finalul este de asemeni elocvent:

„Pentru înțelegerea acestei realități, trebuie să trăiești, în plin, linia autentică a Evangheliei; trebuie să fii docil șoaptei tainice a Spiritului Sfânt, Carele te va lumina spre înțelegerea sublimiei Constituții evanghelice, aceea că: Fericiti cei ce suferă... Fericiti veti fi când vă vor batjocori și vor zice cuvânt rău – pe nedreptul – împotriva voastră, pentru că mărturisiți învățătura și Viața mea, în voi.

Creștinul trebuie să aibă încredere în Golgota, sinteza celui mai real, mai salutar și mai perfect eroism – de unde are un îndemn, însoțit de o putere necunoscută decât numai eroilor, numai prigonitorilor de sine și de fiecare clipă, acela: îndrăzniți, Eu am biruit”

Mesajul articolului pastoral este fără echivoc, conținând liniile directoare ale pastoralelor, predicilor sau instrucțiunilor spirituale ulterioare, de încurajare a rezistenței greco-catolice din toate diecezele din România. Surprinde faptul că un asemenea articol a

putut vedea lumina tiparului în martie 1948, în România, când cenzura comunistă era deja la zenitul ei.

Pozițiilor P.M.R. sau celor dirijate politic ale B.O.R. (3), a campaniei anti-catolice bine orchestrate din presă, culminând cu abuzurile legislative (legea pentru abrogarea Concordantului cu Sf. Scaun nr. 151/19.VII.1948, Decretul Lege asupra învățământului nr. 175/3.VIII.1948, Decretul Lege asupra Cultelor nr. 144/4.VIII. 1948, culminând cu depunerile abuzive ale ierarhilor uniți: Ioan Suciuc – 3. IX.1948, Valeriu Traian Frențiu, Ioan Bălan și Alexandru Rucu – 18.IX.1948, Iuliu Hossu și Vasile Afenie în 8.XI.1948.

Ședințele episcopatului greco-catolic din 17.VI. 1948 (de la Oradea, în prezența mons. Guido del Mestri, Secretarul Nunțiatului Apostolice) și din 12-14.VII.1948 (la București) au avut ca scop coordonarea măsurilor active de pregătire a rezistenței religioase: în prima ședință a fost stabilită strategia și tactica rezistenței în caz de necesitate, în a doua ședință luându-se decizia numirii unor ordinari substituți clandestini, care să conducă diecezele în timpul prigoanei. (4).

Nunțiatul Apostolic prin decretul „De nominatione substitutorum” (29.VI.1948) și prin „Facultățile și instrucțiunile pentru Biserica Catolică din România” a oferit sprijinul canonic și logistic în vederea organizării rezistenței catolice. (5).

În cazul lipsei presei catolice legale, preoții și prin ei, credincioșii, au fost avizați în vederea pregătirii lor pentru evenimentele viitoare prin scrisori pastorale, circulări sacerdotale (confidențiale sau nu), instrucții misionare adresate preoților asociate exercițiilor spirituale, urmându-se aplicarea lor prin misiuni populare, cateheze și programe spirituale parohiale. Vizitele pastorale ale ierarhilor (în care au excelat Ioan Suciuc și Iuliu Hossu, ele nefiind neglijate nici de ceilalți episcopi, și pelerinajele (mai ales cele mariane, legate de datele de 15.VIII. Adormirea/Asumpțiunea Maicii Domnului și 9.IX. – Nașterea Maicii Domnului), procesiunile euharistice au constituit de asemenea mijloace eficiente prin care vocea păstorilor eclesiastici putea ajunge la nivelul credincioșilor, în urma blocajului mediatic impus de autoritățile comuniste.

Cazul exemplificat în acest studiu este cel al preotului Victor Lazăr, în 1948 fiind administrator parohial în Bucurdea Vinoasă (com. Ighiu, jud. Alba). (6).

Victor Lazăr s-a născut în 31.XII.1911, în com. Lörincz (jud. Alba), ca fiu al lui Gabriel Nicolae Lazăr (1883-1957), ulterior primar al comunei, căsătorit cu Elisabeta Radu (1889, Mescreac – 1968, Lörincz). A avut ca frați pe Gabriel, Marta și Augustin. Mama lui, Elisabeta Radu, era sora viitorului protopop unit al Devei, Augustin Radu (†1937). Prin următoarea schemă genealogică se arată înrudirea Elisabetei Radu cu Dr. Demetriu Radu, episcop unit la Lugoj și Oradea Mare, asasinat în Senatul României de bolșevicul Goldstein, în 8.XII.1920.

Crăciun Radu + Theodora Szöthyöry
au ca fii pe:

- 1) Mihail 2) Vasile 3) Todor 4) Gligor 5) Petru 6) Melentia 7) Anica 8) Ana Vasile căs. cu
- Todora Bia Dulău
- au ca *fii*:
1. Ioan + Paraschiva = au ca fii pe Demetriu (viitor episcop), Iacob, Nicolae
2. Mihai
3. Todor.

Todor Radu căs. cu Anica Domșa

au ca fii pe:

1. Sofia
2. Petru
3. Vasile
4. Mihail
5. Ioan Radu căs. cu Carolina Sântu, fiind părinții Elisabetei.
6. Melentia

Elisabeta Radu era verișoară secundară cu episcopul Demetriu Radu.

Victor Lazăr a studiat clasele primare la Lörincz, continuând studiile liceale la Aiud, absolvind liceul „Titu Maiorescu” (director Ovidiu Hulea) în 1931. A fost coleg de clasă și de promoție cu Traian Hanu și cu Vasile Spaniol, luptători naționaliști anticomuniști, care își vor da tributul Mișcării Naționale de Rezistență. A urmat apoi studiile de teologie la Blaj, fiind licențiat în teologie în 1937. Arhiva familiei păstrează notele sale de la cursuri și de la exercițiile spirituale din liceu, dovedind seriozitatea cu care a pornit pe drumul sacerdotal. S-a căsătorit în 1938 cu D-șoara Ana Laslo, fiica lui Sebastian Ioan Laslo (1879, Benic – 1964 Benic) și al Ludovicăi Floarea (1887-1952, Benic). A fost hirotonit de Mitropolitul Alexandru Nicolescu, fiind preoțit în 6.III.1938, fiind numit administrator parohial în localitatea Bucerdea Vinoasă. Căsnicia i-a fost binecuvântată cu nașterea a două fete: Lucia Maria (n. 7.XII.1938) și Ana Ileana (6.IX.1940). Cedarea fără luptă a Basarabiei și a Bucovinei de Nord l-a determinat să facă o cerere de a fi angajat ca și capelan militar, având dispensa de stagiul oferită de Carol al II-lea în 20.VIII.1940. Starea sa de sănătate nu i-a permis finalizarea acestui demers.

Un „Certificat oficios” cu nr. 1135/1943 (9.XI.1943) eliberat de Primăria comunei Bucerdea Vinoasă afirma că în comună erau 1538 de suflete, ortodocși fiind 826, uniți 712, familii fiind 340. Alte confesiuni nu existau la acea dată în localitatea respectivă.

Certificatul îi servise pr. Victor Lazăr pentru a se asocia demersului inițiat de Î.P.S. dr. Valeriu Traian Frențiu, administrator apostolic al arhidiecezei, în vederea protestelor pe care acesta le-a făcut Mareșalului Antonescu referitor la decretul lege nr. 620/22.IX.1943, prin care articolul nr. 37 din vechea lege a cultelor era modificat. Decretul lege nr. 620/1943 preciza că în cazul schimbării confesiunii, dacă grupul ce-și schimbă religia depășea majoritatea comunității respective, bunurile confesionale treceau cu majoritatea credincioșilor la noul cult. Decretul a constituit sursă de inspirație pentru art. 37 al Decretului Lege pentru regimul cultelor din R.P.R. din 1948. La Decretul nr. 620/1943 Valeriu Traian Frențiu a răspuns printr-o telegramă de protest trimisă Mareșalului și lui Mihai Antonescu (25.IX.1943), revenind cu un memoriu către Conducătorul Statului, în 19.X.1943 (7).

Arhiva familiei Pr. Lazăr păstrează ciorna scrisorii pe care acesta i-a trimis-o Mareșalului Antonescu:

„Domnule Mareșal,

Oficiul Parohial Român Unit din com. Bucerdea Vinoasă își exprimă profunda amărăciune produsă de noul adaos la Legea Cultelor, care nu este decât un izvor de vrajbe între frați, mult păgubitoare, mai ales acum la răscruce de vremuri, tot mai întunecate. Vă roagă cu tot respectul să dispuneți anularea acestei legi, în interesul Națiunii Românești, care are lipsă de unire indestructibilă acum mai mult ca oricând. Preot V. Lazăr, administrator parohial.”

Nu este precizată data expedierii.

Pr. Victor Lazăr a urmat și cursurile Facultății de Drept ale Universității Daciei Superioare, fiind licențiat în drept (1948, Cluj).

Posesor al unei impresionante biblioteci (din care nu lipseau clasicii filosofiei, scrierile lui I. Kant, Hegel, autori marxști, Lucian Blaga, D.D. Roșca etc.), părintele Victor și-a dat seama rapid de inconsistența ideilor marxiste; invazia armatei sovietice l-a edificat spontan asupra idealului social ce urma să fie impus și României.

Atent cititor al presei, a realizat prompt noul curs demagogic spre care se îndrepta societatea românească, intensificându-și activitatea de apostolat și stabilind contacte cu opoziția noului regim. Anul 1948 l-a găsit de altfel pregătit: a participat la colportarea circularilor și pastoralelor emise de P.S. dr. Ioan Suciu, noul administrator apostolic, însoțindu-l pe acesta în vizitele sale pastorale, participând la instrucțiile misionare și exercițiile spirituale din luna iulie a anului 1948. În luna august a aceluiași an, soția lui, Ana, a participat și la exercițiile spirituale destinate preoteselor, organizate de arhidieceză.

A refuzat orice semnătură în favoarea apelurilor de „reîntregire”. În ultima duminică din luna noiembrie a anului 1948, după celebrarea Sf. Liturghii, a fost scos afară prin fereastra altarului de către săteni, evitând o arestare iminentă. A început o perioadă de ascundere (Bucerdea, Cricău, Tibru, Benic), participând la Mișcarea de Rezistență Națională, în grupul Dabija – Ștefan Popa – Spaniol. (8).

Fiica părintelui, Lucia Maria, îi amintește că în ziua imediat următoare ea și sora sa s-au trezit în casa parohială din Bucerdea într-o cameră complet golită, lucrurile familiei Lazăr fiind evacuate în timpul nopții. Soția și cele două fete s-au retras la Benic, la socrii preotului.

Părintele fugar a celebrat servicii divine pentru partizani, ocazional își vizita familia. Atmosfera spirituală din interiorul grupului de luptători anticomuniști a fost descrisă de D-na Alexandrina Teglaru Voinea (9).

Acutizarea luptelor cu trupele Securității, culminând cu luptele din 2.III.1949 de la Bistra și din 4.III.1949 de la Mesentea (în vecinătatea Benicului), când în urma trădării maiorului Oniga vor cădea în luptă partizanii Traian Mârza și Traian Gligor (9 bis), îl vor obliga pe Pr. Victor Lazăr la luarea unor decizii în vederea alegerii răului minor: aici cunoștințele sale de drept și-au spus cuvântul. Astfel s-a înțeles cu Ovidiu Cristea (1912-1984), funcționar din Benic, membru și el al Mișcării de Rezistență, (10), ca în cazul când vor fi prinși, să declare amândoi același fapt, anume că au colportat manifeste, făcând propagandă ostilă noului regim. Cei doi urmau să fie încadrați astfel la delictul de „propagandă cu conținut dușmănos”, prevăzut cu pedepse mult mai blânde decât cel de „asociere cu grup armat având în vedere răsturnarea regimului”. Deznodământul s-a întâmplat în 28.III.1949, când amândoi au fost capturați. Prin susținerea aceleiași versiuni ale faptelor, Pr. Victor a fost condamnat prin sentința nr. 848/19.X.1949 a Tribunalului Militar Sibiu la trei ani de închisoare și 3.000 lei amendă. A executat patru ani de detenție, trecând prin „stagiul” de la Canal. După eliberarea din 1953 s-a reîntors în Benic, unde un timp s-a întreținut din munca pământului; ulterior a fost angajat ca și contabil al C.A.P.-ului local. Nu a abandonat sacerdoțiul de rezistență, devenind și protopop clandestin al tractului Ighiu, la propunerea Pr. Ioan Coman (1902-1989), la un moment dat vicar arhidiecezan (11). De pr. Ioan Coman îl va lega o adâncă prietenie (acesta i-a dat și brâul roșu), pr. Coman cununându-i (concelebrând cu pr. Victor) una din fiice și

botezându-i clandestin nepoata, Maria Lucia, Relații de colaborare eclesiastică va avea și cu Mons. Dr. Simion Crișan (1915-1969), vicar general diecezan și foarte posibil episcop clandestin (12), cu preoții rezistenți Gheorghe Radu din Beldiu și Ioan Oțoiu.

Odată cu liberalizarea regimului pr. Victor Lazăr a reușit să-și găsească un serviciu la Hunedoara, la Întreprinderea de colectare a Metalelor, la Serviciul financiar, între 1964-1974, pensionându-se în caz de boală. Activitatea pastorală și-a continuat-o cu discreție, inclusiv în familie. Un proces neoplazic hepatic i-a accelerat sfârșitul, întâmplat în 30.XI.1978, fiind îngropat la Benic.

Rezistența greco-catolică l-a condus la o adâncă trăire spirituală și intelectuală, privind favorabil curentul „ionelist”, de opoziție mistică, euharistică, împotriva comunismului. (13).

A refuzat și el, și soția sa, orice ajutor material din partea Ordinariatului clandestin, dorind să-și păstreze libertatea spirituală, și nedorind să atragă asupra familiei lui atenția suplimentară a Securității.

După decesul său, obiectele liturgice și brâul roșu au fost încredințate pr. Ioan Coman, ca și o parte a bibliotecii sale teologice, un alt beneficiar al bibliotecii sale fiind pr. Ioan Mitrofan din Alba Iulia, și el preot clandestin. (Fiind protopop clandestin, brâul roșu imediat după înmormântare a fost încredințat de soția sa Pr. Ioan Coman din Alba Iulia, unul din vicarii generali clandestini arhidiecezani.)

După mărturisirile fiicei sale, Pr. Victor a avut momente de amărăciune din partea propriei familii, cele două fiice (care de altfel au trebuit de repetate ori să-și schimbe școala, și pentru ca să se poată înscrie la facultate, au fost obligate să facă stagii de doi ani „în câmpul muncii”) și soția lui i-au reproșat adesea atitudinea de rezistență, cauzatoare de necazuri familiare. Faptul nu l-a clintit de pe pozițiile sale. Pe necrologul publicat cu ocazia morții, soția sa a preferat să scrie „licențiat în teologie și în drept”, omițând orice referință sacerdotală, tocmai de frica autorităților.

Preotul greco-catolic Victor Lazăr a fost astfel un triplu erou. Al rezistenței greco-catolice, al luptei anticomuniste, și în propria familie.

Pregătirea rezistenței din 1948 l-a avut ca participant activ; din fericire au fost păstrate copiile circularilor diecezane și a instrucțiilor misionare/exercițiilor spirituale ținute de preoți în iulie 1948. Aceste documente se publică acum, ca mărturie a pregătirii spirituale a preoțimii unite din arhidieceza Blajului. Documentele sunt fie dactilografiate, fie scrise de mână.

Documentul nr. 1

Este vorba despre Certificatul Oficios eliberat de Primăria comunei Bucerdea Vinoasă, plasa Alba Iulia, jud. Alba, în data de 9.XI.1943, prin care se certifică situația confesională a comunei.

Documentul nr. 2

Stenogramele Instrucțiunilor misionare pentru preoți, ținute la Blaj, între 12-16.VII.1948. Stenogramele au fost scrise cu cerneală de culoare sepia, într-un caiet școlar cu pătrățele, însumând 11 pagini și jumătate. La transcriere s-a respectat ortografia timpului, completându-se între

paranteze numeroșii termeni prescurtați. Unor forme vechi s-au preferat cele noi, curente (ex. câine în loc de căne). Instrucțiunile misionare au fost ținute de o pleiadă ilustră a preoților blăjeni. Pr. dr. Eugen Popa (1913, Hășdate, Cluj, †2005, Cluj-Napoca), Pr. dr. Simion Crișan (1915, Beldiu, Alba – 1969, Teiuș), can. dr. Dumitru Neda (1893, Nevrincea, CS – 1956, Târgul Jiu), P.S. dr. Ioan Suci (1907-1953, Sighet, MM, martir), administrator apostolic. (14).

Instrucțiunile misionare au fost ținute după ședința episcopatului unit din 17.VI.1948, și după Pastorală Episcopatului din 29.VI.1948 (15). Pr. dr. Eugen Popa a punctat unele măsuri canonice – spirituale, insistând asupra privilegiilor indulgențiale pe care le pot obține preoții și credincioșii misionari. Cheia succesului misionar este o viață curată, sacramentală, a preotului și a credincioșilor.

Canonicul Dr. Dumitru Neda a insistat asupra tehnicilor pastorale și a unor teme omiletice.

Pr. dr. Simion Crișan, specialist în teologie morală, a analizat pastorația copiilor și a tineretului. Se insistă pe tactul necesar preotului misionar, pe necesitatea conștientizării păcatului, asupra dragostei și milostivirii divine.

P.S. Ioan Suci s-a axat pe pastorația femeilor. Impresionante accentele puse pe demnitatea femeii și pe realele ei capacități misionare, mai ales în spațiul domestic. Studiul asupra femeii în Scriptură condensează largi orizonturi omiletice.

Exercițiile spirituale ținute de pr. dr. Eugen Popa la Blaj, în finalul Instrucțiunilor misionare din 12-16.VII s-au desfășurat sub relevanța temă: „Cauza ruinei popoarelor, preoții răi”. Exercițiile s-au concentrat asupra vieții spirituale sacerdotale și a apostolatului liturgic. Sacrificiul liturgic este o permanentă reproducere a Golgotei, a Vinerii Mari. Cheia unei credințe rezistente, lucrătoare, stimulative a luptei și a rezistenței spirituale este viața sacerdotală trăită la adevăratele sale dimensiuni spirituale.

Documentul nr. 3

Stenogramele exercițiilor spirituale ținute la Blaj, în august 1948, de către P.S. dr. Ioan Suci. Ele sunt scrise în același caiet, cu același tip de cerneală sepie. În stenogramă apare o eroare. Data este trecută „1947”, fie din neatenție, fie pentru derutarea unor eventuali curioși nedoriți. Stenogramele sunt scrise pe 5 pagini.

Exercițiile spirituale surprind lărgimea spirituală și cultura episcopului Suci, care-și începe prelegerile cu analiza cărții lui Clive Staples Lewis (1898-1963), „The Screwtape Letters” (16).

Prigoana comunistă nu este decât o reflectare a războiului spiritual dintre Dumnezeu și forțele satanice, cauza ei eficientă proximă fiind păcatul (personal, social etc.), cauza eficientă remotă fiind anarhia intelectului contemporan. Mortificarea voluntară, ca exercițiu ascetic, este cel mai bun antrenament în vederea prigoanei. Rezistența spirituală trebuie să devină efectivă când domeniul spiritual este amenințat.

Pe parcursul Instrucțiunilor misionare din iulie 1948 și a Exercițiilor spirituale din iulie 1948 și august 1948 autorii acestora au făcut trimiteri la o serie de lucrări spirituale. Publicăm o listă a acestora, în măsura în care identificarea lor a fost posibilă. Stimularea lecturii spirituale și a achizițiilor broșurilor religioase s-a dovedit a fi profetică, în câteva luni ele ajungând fie „corpuri delictive”, fie rarități bibliografice, rămase ca atare până în 1990.

Babina, Pietro – „Iubirea și instinct”, traducere de Aurel Leluțiu, Blaj, 1944, Tip. Seminarului.
Brânzeu, Nicolae – „Catehism pentru clasele III-IV primare”, Blaj, 1935, ed. IV, Tip. Seminarului.
Idem – „Micul Catehism cu elemente de Biblie pentru clasele I-II ale școlii primare”, Blaj, 1935, ed. VI, Tip. Seminarului.
Carmagnola, Albino – „Poarta cerului, adică adevărata devoțiune către Prea Curata Fecioară Maria,

explicată credincioșilor în 33 de cuvântări, „Oradea, 1938, ed. Provinciei Sitotești.

Carrère, Jean – „Triumful Papalității”, Oradea, 1929, Societatea Sf. Ioan Gură de Aur.

De Cochem, Martin – „Sfânta Liturghie. Prelucrare în românește de Pr. Ioan M. Gârleanu OFMConv”, Săbăoani – Roman, 1943, ed. III, Tip. Serafica.

Hattler, Francisc SI – „Floricele din raiu. Pilde de tinerețe sfinte”, Blaj, 1936, Tip. Seminarului.

Neda, Dumitru – „Sfântul în redingotă (Ven. Contardo – Ferrini)”, Blaj, 1935, Tip. Seminarului.

Idem – „Bolșevism și creștinism. Rânduri de orientări”, Blaj, 1936, Tip. Seminarului.

Idem – „Fides intreprida. Foc nestins”, Blaj, 1937, Tip. Seminarului.

Idem – „Grădina Maicii Sfinte”, Blaj, 1937, Tip. Seminarului.

Plus, Raoul SI – „Înfruntă viața”, traducere de dr. Tit Liviu Chinezu, Blaj, 1945, Tip. Seminarului.

Popa, Eugen – „Tineretul și căsătoria”, Blaj, 1945, Biblioteca Astru

*** – „Rânduiala Litiei Euharistice”, Blaj – Obreja, 1943, Tip. Lumina – Miron Roșu, Ed. Ordinului Sf. Vasile.

*** – „Sfânta Teresa a Pruncului Iisus”, Iași, 1936, ed. II, ed. Presa bună

Sepiéter, G. – „Viața și doctrina spirituală a Sfântului Ioan Vianney – Parohul din Ars”, traducere de Ioan Vultur, Blaj, 1935, Tip. Seminarului.

Suciu, Ioan – „Anna de Guigné – Viața îngerească a copilei Anna de Guigné”, Nagyvarád – Oradea, 1943, ed Sf. Nichita.

Idem – „Fatima”, Nagyvárad – Oradea, 1943, ed. Sf. Nichita.

Idem – „Eroism”, Nagyvárad, 1942, ed. Grafika.

Idem – „Mama”, Oradea, 1945, ed Sf. Nichita.

Idem – „Micul catehism pentru clasa I-a a școlilor primare”, Blaj,

Idem – „Pier Giorgio Frassati (Cuceritorul de culmi)”, Blaj, 1936,

Idem – „Prima întâlnire – îndrumări și meditații pentru pregătirea copiilor la Prima Sf împărtășanie”, Nagyvárad – Oradea, 1942, ed. Sf. Nichita.

Idem – „Rămile Domnului”, Nagyvárad – Oradea, 1943, ed. Sf. Nichita

Idem – „Tinerete”, „Nagyvárad – Oradea, 1943, ed. Grafika.

Tăutu, Aloisie L. – „Primatul Papilor în istorie. Studiu istorico-dogmatic” Oradea, 1926, Librăria românească.

Vultur, Ioan – „Comoara predicatorilor. Pilde, asemănări și cugetări”, Blaj, 1943, Tip. Lumina – Miron Rosu

Idem – „Pilde pentru ilustrarea predicilor, conferințelor și lecțiilor de catehism”, Blaj, 1941.

Aceste cărți, în marea lor majoritate, s-au regăsit și în biblioteca Pr. Victor Lazăr.

Documentul nr. 4

Circulara nr. 2610/1948 din 15.VI.1948, dedicată stimulării evlaviei mariane. A fost copiată pe o coală albă, cu cerneală sepie. Se remarcă dorința de încurajare a copiilor de a fi implicați în pregătirea euharistică, prin stimularea de a aduna boabe de grâu asupra cărora s-au recitat rugăciuni, care ulterior să servească la pregătirea prescurilor. Referințele la aparițiile mariane de la Salette (Franța, 19.XI.1846, către vizionarii Melanie Calvat și Maximin Giraud) (17) și de la Fatima (Portugalia, 13.V.-13.X. 1917, către vizionarii Francisco și Jacinta Marto, Lucia dos Santos) (18) aveau un mesaj criptic, ce putea fi înțeles doar de preoții bine introduși în teologia și istoricul mariofaniilor din sec. XIX și XX. Secretul Marian de la Salette se referea la persecuția Bisericii în vremurile din urmă, precum și de apostazierea ierarhiei superioare de la adevărata credință, iar Secretul de la Fatima se referea la nocivitatea comunismului și la rolul Rusiei în exportul mondial al acestuia. Exorcismul prescris la Fatima, consacrarea către Inima Neprihănită a Mariei a Rusiei ar fi salvat omenirea de experimentul criminal bolșevic. Consacrarea Rudiei de către Papa, în unitate cu episcopii catolici din întreaga lume, cu menționarea explicită a Rusiei, nu s-a făcut vreodată, în

ciuda relatărilor abundente ale mariologilor contemporani. P.S. Ioan Suciul a dorit ca prin consacrarea Arhidiecezei către Inima Neprihănită, precum și a familiilor de credincioși, să se înlăture pericolul persecuției... Oare câți i-au înțeles demersul spiritual? Sunt menționați ca preoți de încredere Pr. Ioan Coman și Pr. Victor Lazăr. Beatificarea Fer. Ieremia Valahul a avut loc în 1983.

Documentul nr. 5

Instrucțiune sacerdotală din 23.VI.1948, prin care episcopul Ioan Suciul indică primele elemente de conduită a clerului și credincioșilor în vederea rezistenței la presiunile autorităților și a slujitorilor de cult ortodox care prin exces de zel începeau șicanarea comunităților greco-catolice. Pastorală Patriarhului Justinian Marina, la care se face referire, este cea din 6.VI.1948, emisă de acesta cu prilejul întronizării sale la București, în biserica Sf. Spiridon Nou, ce conținea un vădit caracter anti-catolic. (19).

Rugăciunea către Inima Neprihănită urma să fie folosită în vederea consacrărilor, cum s-a explicat în nota documentului precedent. Instrucția a fost copiată pe coală, cu cerneală sepie.

Documentul nr. 6

Pastorală Nr. 2807/1948 adresată copiilor din Arhidieceză. Și aceasta a fost copiată pe o coală de hârtie cu cerneală sepie. Pastorală, datată din 27.VII.1948, urma să întărească apostolatul sacerdotal în rândul copiilor, aflați în vacanță, fiind și un sprijin pentru preoți, după cum s-a amintit în cadrul Instrucțiunilor Misionare din aceeași lună. Ideea centrală a pastoralei constă în eficiența rugăciunilor celor mici, ca urmare a inocenței acestora.

Documentul nr. 7

Instrucțiuni pentru organizarea în prigoană. Sunt nedatate, fără număr de ordine. Copiate pe o coală albă, cu cerneală sepie. Datarea documentului poate fi încadrată între 27.VII.1948 (Pastorală copiilor) și promulgarea Decretului lege pentru regimul cultelor, a căror dispoziții sunt de altfel intuite.

Instrucțiunile nu reprezintă decât transplantarea la nivel protopopial și parohial a dispozițiilor decretului „*De nominatione substitutorum*” din 29.VI.1948, fiind completate cu „*Facultățile și instrucțiunile pentru Biserica Catolică din România*”, date de Nunțiatură (20). Se continuă linia stabilită în documentul nr. 5. Apostolatul mirenilor primește un rost fundamental, modelul de organizare a cultelor neoprotestante fiind recomandat (Documentul nr. 5) și detaliat (Documentul nr. 7). Fiecare casă familială poate deveni Biserică... Sunt indicate trimeri la lucrările menționate în bibliografia care a stat la baza redactării documentelor nr. 2 și 3.

Documentul nr. 8

Instrucțiune fără dată, dactilografată, strict confidențială (se recomandă distrugerea ei) cu privire la jurământul de credință al clericilor fără de R.P.R. Datarea instrucțiunii poate fi stabilit în primele zile după data de 4.VIII.1948, data promulgării noii legi a cultelor.

Noua lege, prin articolul 21-22, dispunea ca șefii cultelor, și mai apoi deservenții de cult să depună un jurământ de credință, „prin care să fie credincioși poporului, să apere Republica Populară de dușmanii din afară și dinlăuntru, să nu îngăduie ca supușii să întreprindă sau să participe la vreo acțiune care să lezeze ordinea publică și integritatea Republicii Populare; ei înșiși să nu întreprindă sau să participe la asemenea acțiuni”. (21).

Față de abuzurile legislative introduse după 23.VIII.1944 (22) și amplificate ulterior de comuniști, acest jurământ se constituia ca un element de coerciție suplimentar, nerespectarea lui putând avea consecințe grave în cazul în care un deservent de cult nu respecta prevederile unei legi abuzive.

Jurământul mai presupunea câteva probleme fundamentale de morală: păcatul sperjurului, odată ce deservenții de cult juraseră în numele lui Dumnezeu credință Regelui, și păcatul complicității pasive la măsurile planificate pentru distrugerea activității religioase în statul comunist. O altă problemă morală era cauzată de *invitația la delațiune* (clericilor putându-le fi imputată nedescoperirea tainei/sacramentului spovezii – păcatul sacrilegiului).

Observația episcopatului catolic prin care jurământul era completat cu formula „se obligă la tot ce nu este împotriva lui Dumnezeu și a mântuirii sufletului” urma să asigure protecția și rezerva morală necesară. Jurământul devenea un factor de coerciție în vederea dobândirii autorizației de a deservi public cultul, și în vederea dobândirii salarizării din partea Ministerului Cultelor.

Un asemenea jurământ obliga un cleric rectiliniu moral și spiritual să renunțe la salarizarea Statului și să intre în clandestinitate. Protestul episcopatului catolic a fost deci o consecință logică (23).

Documentul nr. 9

Pastorală către credincioase și în principal către soțiile clericilor. Nedată, fără număr de ordine. Este dactilografiată. Datarea ei mai probabilă este după 27.VII.1948 (Pastorală copiilor).

Pornind de la exemplul Sf. Perpetua și Felicitas (†7.III.203, Cartagina) pastorală este o exhortație la acceptarea martirajului. Teologia mariană și meditația momentelor de la Golgota, din Vinerea Mare sunt izvoarele spirituale necesare pentru înfruntarea fără compromis a prigoanei.

Documentul nr. 10

Este vorba de o exhortațiune confidențială către preoți. Documentul nu este datat, nici prevăzut cu număr de ordine. Datarea acestuia poate fi stabilită spre sfârșitul lunii august, începutul lunii septembrie a anului 1948.

Fragmente din această exhortațiune au fost publicate în volumul „Biserica Română Unită. Două sute cincizeci de ani de istorie”, Madrid, 1952, Tip. Rivadeneyra, p. 328-329 și în traducere franceză, în vol. Gherman, Pierre – „L'ame roumaine ecartelée. Faits et documents”, Paris, 1955, ed. Du Cedre, p. 109-110.

Aici se publică integral.

Documentul nr. 11

Circulara nr. 3496/1948, emisă în 30.IX.1948, semnată de P.S. Ioan Suciu, prevăzută cu sigiliul mitropolitan, adresată *în alb*, unui eventual preot defectat de la credință. Demersul administratorului apostolic blăjean era concordat cu cel al episcopului clujean, Iuliu Hossu, care emisese și el un decret, în aceeași dată, la Cluj, pentru a avertiza preoții uniți asupra latrociniului pregătit pentru I.X. la Cluj (24). Scrisoarea demonstrează că pr. Victor Lazăr era deja considerat un preot de încredere în arhiepiscopie, (a devenit de altfel și protopop clandestin) urmând să remită acest document, sau o copie a acestuia, unui preot eventual defectat de pe teritoriul pe care îl controla.

Se remarcă motivul Vinerii Mari, prezent de altfel și în documentele anterioare (nr. 2, nr. 9) dar și în scrieri mai vechi, antebelice, episcopul blăjean demonstrând un autentic spirit profetic.

Revista „Marianistul”, inițiată de preotul Ioan Suciu în 1933-34, devenită din 1935 „Tinerimea Nouă”, a fost condusă, redactată, însuflețită de viitorul vlădică, ce s-a dovedit a fi un excepțional analist al evenimentelor timpului său din perspectivă spirituală. Analiza prigoanei creștine din Spania, a nocivității comunismului sau a nazismului, aflat în plină ascensiune, au constituit priorități ale celui ce urma să scrie „Eroism”, „Tinerete” sau „Rănilor Domnului”. Câteva articole sunt reprezentative: „Eroism, nu mediocritate” (T.N., nr. 3 noiembrie 1936, p. 33-34), „Cruciata pentru viața creștină” (aceiași număr, p. 35-38), „Chemare la eroism” (T.N., nr. 4/decembrie 1936, p. 67-69) sunt dedicate prigoanei din Spania.

Articolul „Tu zici că Eu sunt împărat... Eu pentru aceasta am venit în lume” (T.N., nr. 5 ianuarie 1937, p. 73-75) avertizează profetic asupra „Noptii Mari care vine printre noi” (p. 74).

„Împotriva Crucii” (T.N., nr. 7 martie 1937, p. 106-106) evoca figurile lui Ștefan cel Mare, Ionel Moța și Vasile Marin, după cum „Cruciata pentru viața creștină” (T.N., nr. 8 aprilie 1937, p. 123-125) are note polemice cu nazismul, o sinteză a polemicii anticomuniste, antinaziste și împotriva raționalismului modern fiind realizată în articolul „Cruz Christi, Magnum Candelabrum” (T.N., nr. 9 mai 1937, p. 137-141). Articolul „Mama lui Cain sau Mama lui Iisus?” (T.N., nr. 11-12 iulie-august 1939, p. 163-164) este un avertisment asupra conflagrației ce urma să se dezlănțuie, consecință a păcatelor sociale, morale sau spirituale. „Prăpădul Urii” (semnat I.O.S., de fapt tot Ioan Suciu”, (T.N., nr. 8 aprilie 1940, p. 125-126) are fraza cheie: „Tragicul Vinerii Mari apasă asupra nenorociților oameni ce refuză pe Iisus” (p. 126). Este esența mesajului omiletic al preotului și episcopului dr. Ioan Suciu. „Noaptea Mare” din ianuarie 1937 și „Vinerea Mare” din aprilie 1940 sunt metaforele ce ilustrează indubitabil spiritul profetic al lui Ioan Suciu.

Trimiteri la Circulara nr. 3496/1948 din 30. IX. 1948 se face și în lucrarea dlui Florea, Călin – „Biserica Română Unită Greco-Catolică din fostele județe Mureș – Turda, Târnava Mare și Târnava Mică, 1945-1972”, Cluj-Napoca, 2005, ed. Napoca Star, p. 73 Se impune observația că documentul nr. 3496/1948 nu menționează pedeapsa excomunicării preoților Geangălău, Brumboiu, Belasçu și Cisteianu, aceștia fiind excomunicați ulterior, ci este un îndemn retractație pentru eventualii preoți defecțați.

Documentul nr. 12

Decretul Ordinarial nr. 3843/1948 din 12.X.1948, prin care preoții defecțați Zaharia Borza, Traian Belasçu, Nicolae Geangălău, Aurel Brumboiu, Ioan Cisteianu, Laurențiu Pop și Ioan Florea sunt excomunicați. Decretul se asociază celui emis de episcopul Iuliu Hossu la 1.X.1948, prin care acesta excomunică pe toți clericii uniți participanți la conventiculul de la Cluj (259, pe principiul „jus loci” (delict comis *in locu* competenței canonice).

P.S. Ioan Suciu a acționat în calitate de superior legitim al celor defecțați, menționați în decretul său. Intervalul de timp (11 zile) a fost acordat de episcopul blăjean sperând într-o eventuală întoarcere a celor defecțați.

Documentul nr. 13

Scrisoarea Pastorală nr. 3516/1948, din 2.X.1948.

Este cunoscută și „Pastorală Vinerii Mari” a Bisericii Române Unite. A mai fost publicată și în lucrările dnei Man-Nicolae, Victoria – „Episcopul Ioan Suciu, Apostol al Iubirii – Sufletul tineretului. Exerciții spirituale pentru sufletele consacrate”, Cluj-Napoca, 2003, Ed. Viața Creștină, ed. II, p. 101-102 și a dlui Gavrilă Ogoranu, Ioan – „Brazi se frâng dar nu se îndoiesc VI. Episcopul Ioan Suciu în fața furtunii” Cluj-Napoca, 2006, ed. Viața Creștină, p. 77-79.

Ambele lucrări indică data de 5.X. 1948. Exemplarul Păr. Victor are înscris citeț (dactilografiat) dat de 2.X.1948. Faptul se poate explica prin transcrierile repetate a uneia din cele

mai importante pastorale ale episcopului Suci. Procesul a început în data de 2.X și s-a continuat cel puțin până în data de 5.X.

Referințele la prigoanele catolicilor din Spania republicană (26) nu sunt decât o readucere aminte a avertismentelor timpurii exprimate în „Tinerimea Nouă”; episcopul era îndurerat și de faptul că avertismentele sale, date de mai bine de 12 ani nu avuseseră ecoul pe care ar fi meritat să-l aibă.

Documentul nr. 14

Se reproduce Sentința nr. 848/20.X.1948 a Tribunalului Militar Sibiu, de condamnare a pr. Victor Lazăr. Laslo Aron, menționat în sentință, nu era decât cumnatul pr. Victor, la rândul luptător activ în Mișcarea de Rezistență Anticomunistă, și el victimă a persecuțiilor anticomuniste. (27).

Documentul nr. 15

Se reproduce necrologul Părintelui Victor Lazăr. Este reflectarea fricii familiei de a-i indica limpede calitatea sa sacerdotală.

Note de observații

1) A se vedea:

*** – „Biserica Română Unită. Două sute cincispezece ani de istorie”, Madrid, 1952, Tip. Rivadeneyra, p. 280-289.

Gherman, Pierre – „L'ame roumaine ecartelée. Faits et documents”, Paris, 1955, ed. Du Cedre, p. 23-45.

Punctul de vedere al P.M.R. exprimat în:

Gheorghiu-Dej, Gheorghe – „Articole și cuvântări”, ed. PMR, București, 1951;

„Raport politic al C.C. la Congresul PMR din 21.02.1948” – atac anticatolic, p. 145-146;

„Raport asupra proiectului de Constituție din 9.04.1948”, atac antipapal, p. 174.

„Rezoluții și hotărâri ale CC al PMR 1948-1950”, București, 1951, ed. PMR, rezoluția ședinței plene a CC al PMR din 10-11.06.1948, p. 12.

Punctul de vedere al Patriarhiei:

Justinian, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române – „Apostolat Social. Pilde și îndemnuri pentru cler”, București, 1949, ed. II, ed. IBMBOR;

„Și mai am și alte oi” (cuvântare la întronizare, 6.06.1948), p. 133-141;

„Denunțarea Concordatului...”, p. 142-144,

„Primul pas spre întregirea Bisericii străbune”, p. 145-149;

„După 250 de ani”, p. 150-153.

Punctul de vedere, impus de Patriarhia Moscovei:

„Rezoluția în legătură cu problema: Vaticanul și Biserica Ortodoxă” (Moscova, 17.07.1948), în

„Ortodoxia” (București), 1949, I, nr. 1, p. 124-26.

Punctul de vedere al Ministerului Cultelor, București:

„Reîntregirea Bisericii Românești din Ardeal. 3. București, 1949, ed. Ministerului Cultelor.

Falsitatea propagandei comuniste demonstrată în numeroase studii. Semnificative sunt:

Moisin, Anton – „Minciuna trecerii la Ortodoxie a Românilor Uniți, Greco-Catolici, în anul 1948. Partea I”, s.l., s.ed. 1998.

Idem – „Istoria mării prigoane contra Bisericii Române Unite cu Roma, Greco-Catolică, între anii 1948-1998”, vol. I, s.l., s.ed. 1998.

- 2) Canonice dr. Cosma Avram (1906-1976), doctor în teologie la Roma, canonic din 1940, în detenție între 1953-1955 și 1955-1961, între 1969-1976 ordinaru substituit diecezan de Cluj – Gherla, Cf. Plaianu, Clemente – „Canonice dr. Cosma Avram – 90 de ani de la naștere și 20 de la deces” în „Viața Creștină” (Cluj-Napoca), 7, nr. 17 (153), p. 3. Birtz, Mircea – „Cronologia ordinarilor diecezani greco-catolici (uniți) 1948-1989. Încercare de reconstituire”, Cluj-Napoca, 2007, Ed. Napoca Star, p. 35-39, 113.
- 3) A se vedea nota 1.
- 4) Birtz – *op.cit.*, p. 15-16.
- 5) *Ibidem*, p. 16, p. 88-95.
- 6) Despre activitatea Pr. Victor Lazăr: Birtz, Mircea – „Din arhiva unui preot greco-catolic „nerevenit”, în „Caietele OBSS III”, Cluj-Napoca, 2002, ed. Napoca Star p. 357-367, în studiul respectiv apare o eroare. Pr. Victor a absolvit dreptul, nu studii comerciale. Bota, Ioan; Ionițoiu, Cicerone – „Martiri și mărturisitori ai Bisericii din România (1945-1989). Biserica Română Unită cu Roma, Greco-Catolică. Biserica Romano-Catolică”, Cluj-Napoca, 2001, ed. Viața Creștină, ed. III, p. 81. Ionițoiu, Cicerone – „Victimele terorii comuniste. Dicționar H – L”, București, 2003, ed. Mașina de Scris, p. 317. Gavrilă Ogoranu, Ion „Brazilii se frâng dar nu se îndoiesc. VI. Episcopul Ioan Suci în fața furtunii”, Cluj – Napoca, 2006, ed. Viața Creștină, p. 36. *Idem*, Neagoe Pleșa, Elis; Pleșa, Liviu – „Brazilii se frâng dar nu se îndoiesc. VII. Rezistența anticomunistă din Munții Apuseni”, Baia Mare, 2007, ed. Christ, p. 117, 149, 270. Moisin, Anton” Istoria marii prigoane...”, cit. p. 65-66. Pr. Victor Lazăr apare ca pr. Ioan Lazăr din Benic. AFDPR – Filiala Alba – „Noi nu am avut tinerețe. Cronica rezistenței anticomuniste 1945-1989”, Alba Iulia, 2005, ed. II, ed. Altip, p. 276. Anul morții pr. Victor Lazăr, 1982, este indicat eronat, acesta a decedat în 1978. S-a consultat arhiva familiei, mulțumiri exprese fiind aduse Dnei. Lucia Maria Lazăr-Hațegan, fiica părintelui și Dnei Marioara Todericiu, nepoată de soră a acestuia.
- 7) Despre decretul-lege nr. 620/1943 a se vedea: Bucur, Ioan Marius – „Din istoria Bisericii Greco-Catolice Române 1918-1953”, Cluj-Napoca, 2003, ed. Accent, p. 121-126.
- 8) Despre activitatea formațiunilor de luptă a partizanilor conduși de maiorul Nicolae Dabija, Ștefan Nuțu Popa, frații Spaniol, frații Macavei, a se vedea: CNSAS – „Bande, bandiți, eroi. Grupurile de rezistență și Securitatea”, București, 2003, Ed. Enciclopedică, p. 7, 55, 56, 135, 154, 155; AFDPR – „Noi nu am avut tinerețe...”, cit., p. 51-58, 196-197; Gavrilă Ogoranu, Ion – „Brazilii se frâng... VI...”, p. 77. *Idem*, Neagoe Pleșa E. Pleșa L. „Brazilii se frâng... VII...”, p. 8-156.
- 9) „Lacrime prigoanei. Din lupta legionarelor române. Pagini din istoria Gărzii de Fier”, Timișoara, 1994, ed. Gordian, p. 83-84, 87-89. Preotul care a celebrat Slujba Paștilor în 1949 nu a putut fi pr. Victor Lazăr, Acesta a fost prins în 28.III.1949, iar Paștele după ritul bizantin a căzut în data de 24.IV.1949. În grupul partizanilor locali au mai activat preoții greco-catolici Nicolae Suci din Întregalde (cf. Gavrilă Ogoranu, Ion – „Brazilii se frâng... VI...”, p. 77) și Nicolae Bucea din Bistra (AFDPR – „Noi nu am avut tinerețe...”, p. 53-54).
- 9 bis) Despre descrierea luptelor din 2.III-4.III.1949 a se vedea Gavrilă Ogoranu, Ion, Neagoe Pleșa, E., Pleșa, L. – „Brazilii se frâng... VII...”,
- 10) Despre activitatea lui Ovidiu Cristea (1912-1984) a se vedea AFDPR – „Noi nu am avut tinerețe...”, p. 167-168, 248. Atât Pr. Victor Lazăr cât și Ovidiu Cristea au fost șicanați de Securitate după eliberarea lor din detenție, Ovidiu Cristea murind în urma unui cancer galopant, provocat mai probabil de iradiere, în urma unei anchete la Securitatea din Alba, în februarie 1984. Pr. Victor, în 1961 i s-a înscenat o percheziție, în căutarea unui pistol; datorită prezenței de spirit a soției sale Ana, tentativa a fost dejucată.
- 11) Birtz, M – „Cronologia ordinarilor...”, cit. p. 50.
- 12) Despre activitatea Pr.Dr. Simion Crișan (1915-1969) a se vedea Birtz M. – „Cronologia

- ordinarilor...*”, p. 49-50, 120-121.
- 13) Birtz, M – „Din arhiva unui preot greco-catolic...”, cit., p. 358-359. Pr. Victor Lazăr a fost inclus în lotul lui Petru Mărgineanu, fratele Prof. Nicolae Mărgineanu. În același lot a fost inculpată maica Constantina Maria Rozalia Ciora, co-fondatoare împreună cu sora Maria Ionela Cotoi a Congregației Inimii Neprihănite. Fiul lui Petru Mărgineanu, Nicolae, maicile Ionela și Constantina, pr.dr. Aurel Leluțiu au distribuit nu numai partizanilor manifeste ale „Gărzii Albe a Preacuratei Fecioare Maria”. Cf. Gavrilă Ogoranu – „Brazilii se frâng... VI...”, p. 96. *Idem* Neagoe Pleșa, E. Pleșa L. – „Brazilii se frâng... VII...”, p. 17, 19,89, 177. Birtz, Mircea – „Episcopul Emil Riti (1926-2006). Tentativa unei recuperări istoriografice”, Cluj-Napoca, 2006, ed. Napoca Star, p. 47 unde se explică originea conceptului „Gărzii Albe”, provenită din teologia mariană a Sf. Louis Marie Grignon de Montfort.
- 14) Despre activitatea Pr. dr. Eugen Popa (1913-2005) a se vedea Bota, Ioan; Ionițoiu, Cicerone” – *Martiri și mărturisitori...*”, p. 132; Comșa, Nicolae, Seiceanu, Teodor” – „Dascălii Blajului”, București, 1994, ed. Demiurg, p. 221-222. Despre activitatea canonicului dr. Dumitru Neda (1893-1956) a se vedea Bota I., Ionițoiu, C. – „Martiri și mărturisitori ..”, p. 97-98; Comșa, N., Seiceanu, T. – *op.cit.*, p. 163-164; Moisin, Anton – „Martirologiul Românesc, Vol. I”, Sibiu, 2004, ed. Imago, p. 174-178. Despre activitatea P.S. dr. Ioan Suciu sunt reprezentative: Pădurean, Mia – „Spini și aureolă. Viața Episcopului martir Ioan Suciu”, Cluj-Napoca, 2001, ed. Napoca Star, ed. I. Man Nicolae, Victoria – „Episcopul Ioan Suciu. Apostolul Iubirii – sufletul tineretului. Exerciții spirituale pentru persoanele consacrate”, Cluj-Napoca, 2003, ed. II, ed. Viața Creștină. „Gavrilă Ogoranu, Ion – „Brazilii se frâng...VI...”, *vol.cit.* Din pastoralele P.S. Ioan Suciu legate de tristețele evenimente ale anului 1948 au fost publicate: Scrisoarea către credincioși „a Vinerii Mari” (5.X.1948, Man-Nicolae, p. 101-102; Gavrilă Ogoranu – VI, p. 77-79), „Scrisoare către tineri” (octombrie 1948, Man-Nicolae, p. 104-106) „Scrisoare către preoți și credincioși” (13.X.1948, Man-Nicolae, p. 103-104), Circulara nr. 3580/1948 (21.X.1948, Gavrilă Ogoranu VI, p. 81) prin care se recomandă preoților uniți frecventarea bisericilor latine, cu acceptul autorităților romano – catolice competente.
- 15) „Biserica Română Unită. Două sute cinci zeci de ani”, *vol.cit.*, p. 289-297.
- 16) Clive Staples Lewis (1898-1962), profesor de literatură engleză la Oxford, teolog anglican, autor al ciclului de povestiri „Povestiri din Narnia”. „The Screwtape Letters” a fost tradusă în română: „Scrisorile lui Zgândărilă”, Cluj, 1993, ed. Logos.
- 17) Despre mariofaniile de la Salette și despre mesajul acestor mariofanii („Secretul de la Salette”) a se vedea: Galli, Antonio – „Melania, La pastorella de La Salette (nel 90-o della morte). Ombre e luci di un incredibile vicenda”, Udine, 1994, ed. II, Segno. Textul secretului. P. 148-155.
- 18) Despre mariofaniile de la Fatima există o literatură extrem de abundentă. În limba română esențiale sunt lucrările P.S. Suciu, Ioan – „Fatima”, Nagyvárad – Oradea, 1942, ed. Grafika; Borelli, Antonio A. – „Fatima. Mesaj de tragedie sau de speranță?”, Timișoara, 2007, Luci sull Est, ed. V (are variantă completă a Mesajului făcut până acum public), Popian, Linu Dragu – „Secretele de la Fatima și tainele secolului XX”, Civitavecchia, 2001. Un adevărat tratat despre Fatima, accesibil în spațiul cibernetic pe site-ul: <http://www.popian.it>. Varianta Sf. Scaun publicată în: Congregaione per la Dottrina della Fede – „Il Messaggio di Fatima”, Citta del Vaticano, 2000, ed. Osservatore Romano. Pe spațiul cibernetic, site-ul cel mai informat, care subliniază și caracterul incomplet al ediției Sf. Scaun este. <http://www.fatima.org> (cu subsite-ul <http://www.fatimacrusader.org>). Referitor, la Rusia, partea mesajului revelat în 13.VII.1917 spune: „Pentru a împiedica toate acestea, voi veni să cer consacrarea Rusiei Inimii Mele Neprihănite și împărtașania reparatorie în primele sâmbete. Dacă cererile Mele vor fi satisfăcute, Rusia se va converti și va fi pace; dacă nu, ea își va răspândi greșelile în întreaga lume, propagând războaiele și persecuțiile împotriva Bisericii; cei buni vor fi martirizați, Sf. Părinte va avea mult de suferit, mai multe națiuni vor fi nimicite. Până la sfârșit, Inima Mea Neprihănită, va

triumfa. Sfântul Părinte îmi va consacra Rusia, care se va converti și lumii i se va acorda un răgaz de pace” (Borelli, A. – *op.cit.*, p. 51) În lucrarea P.S. Suciu, fragmentul referitor la Rusia este redat astfel: „... Eu voi veni să cer consfințirea lumii Inimii Mele Neprihănite și Cuminecarea de reparare în prima sâmbătă a lunilor. Dacă se va da ascultare cererii mele, nenorocirea va fi îndepărtată sau micșorată, Rusia se va converti și va fi pace; altcum...” N.B.: punctele de suspensie apar așa incluse în original. P.S. Ioan Suciu i-a fost furnizată o variantă cenzurată a Secretului (din partea Sf. Scaun, pentru menținerea neutralității în război), la care se adaugă și cenzura știrilor pe timp de război, atât în Ungaria cât și în România. Din 1930 autenticitatea fenomenelor a fost recunoscută de autoritățile eclesiastice competente, anumite fenomene certificând suplimentar autenticitatea și veridicitatea mesajelor.

- 19) Justinian, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române – „Apostolat social...”, *vol.cit.* (vezi nota 1), p. 133-141 („Și mai am și alte oi...”).
- 20) Birtz, M – „*Cronologia ordinarilor...*”, *vol.cit.*, p. 16, 88-95.
- 21) Problema jurământului impus de noua lege a cultelor în „Biserica Română Unită. Două sute...”, *vol.cit.*, p. 304.
- 22) După 23. VIII.1944 s-au introdus abuzuri legislative, principiul constituționalității fiind alterat, tocmai în vederea posibilității unor noi abuzuri (un cerc vicios) de natură juridică. O excelență analiză în Focșeneanu, Eleodor – „Istoria constituțională a României, 1859-1991”, București, 1998, ed. Humanitas, ed. II, p. 91-137.
- 23) Biserica Română Unit. Două sute ..”, p. 306.
- 24) *Ibidem*, p. 311-312.
- 25) *Ibidem* p. 318.
- 26) Un bilanț sumar al persecuțiilor anticatolice din Spania republicană: au fost uciși pentru credință între 1934-1939: 13 episcopi, 4.065 preoți, 2.338 călugări, 2780 călugărițe; 248 seminariști, circa 7000 de tineri ai Acțiunii Catolice. Cf. Joaquin, Aniceto FSC – „Nos Martyrs”, Madrid, 1956, ed. III, Tip. École „S. Coeur”. Contextul anticlerical planificat p. 15-39; statistica generală, p. 29; statistica clericilor uciși pe diocese, p. 121, uciși din ordine călugărești, p. 122, ucise din ordine monahale, p. 123.
- 27) Despre activitatea partizanului anticomunist Aron Laslo (1908-2000, Benic), cumnatul pr. Victor Lazăr, a se vedea: AFDPR – Alba – „Noi nu am avut tinerețe ..”, *vol.cit.*, p. 275 Ionițoiu, Cicerone – „Victimele terorii comuniste. Dicționar H-L”, *vol.cit.* p. 304-305. Gavrilă Ogoranu, Ion; Neagoe Pleșa, Elis, Pleșa, Liviu „Brazilii se frâng... VII...”, p. 118, 269. Menționarea sentinței pr. Victor Lazăr, încadrat în lotul Petre Mărgineanu, în *Ibidem* p. 116-118.

Document nr. 1

Județul Alba.
Plasa Alba Iulia.
Primăria Comunei Bucerdea-Vinoasă
Nr. 1135/1943

CERTIFICAT OFICIOS

Primăria comunei Bucerdea – Vinoasă, jud. Alba, certifică în mod oficios, că numărul total al sufletelor în comună sunt de 1538, dintre care după confesiuni sunt: ortodocși. 826 suflete, iar greco-catolice 712 suflete. Numărul familiilor este de 340.

Trecerii interconfesionale: anul 1940 de la ort. la greco-catolici 4 suflete, de la greco-catolici la ortodocși 2 suflete. Anul 1941: de la ortodocși la greco-catolici nici unul, de la greco-catolici la

ortodocși 1 suflet. Anul 1942: de la ortodocși la greco-catolici 2 suflete, de la greco-catolici la ortodocși 1 suflet.

Sectanți și alte confesiuni în comună nu sunt.
Drept pentru care am eliberat prezentul certificat.

Bucerdea Vinoasă la 9 noiembrie 1943.

Primar:
ss indescifrabil

Notar
ss indescifrabil

Document nr. 2

(pag. 1)

Instrucțiunile misionare ținute la Blaj între 12-16 iulie 1948

I) Dr. Eugen Popa

„Mergând învățați...”; obligația pr[eoșilor] de a predica în parohie; e oblig[ăție] ordinară, delegată de Episcop. Ministeriu extraordinar când predică în alt loc, ex. în misiuni. Misiunile trebuie să producă o schimbare radicală, o înnoire, o nouă orientare. Extirpare de viții, deprindere de virtuți și de pietate. „Statutele Reuniunii de Misiuni” în Circular XII/1942. Membrii ordinari sunt toți preoșii. Activi sunt cei care conduc misiuni. Cei activi trebuie să fie aleși și aprobați. Misiuni trebuie să ceară parohul tot din 5-6 ani. Membrii activi beneficiază de privilegiul de a binecuvânta obiecte sacre, a da binecuvântarea papală. Ac[estea] sunt concese de papă pe 7 ani. Binecuvântarea papală se dă cu cruce de lemn, prin formula: „Darul Domnului Nostru Iisus Hristos și împărtășirea Sp[iritului] Sfânt...” Circular X din 1941. Statutele sunt și în broșuri.

Circular X 1941 nr. 2291/1941 Sacra Penitentiaria Apostolica. Oficiul despre indulgențe. Prea fericite Părinte, Președintele Reuniunii de Misiuni Spirituale cere favorurile ce urmează:

1. Pt. toți membrii. Indulgență plenară dacă spovediți și cuminecați vor face o vizită la Sf. Sacrament al Euharistiei în Biserică dacă se vor ruga la intenția papei. A) În zilele de 1 și 6.I, 2.II, 25.III, 24 și 29 VI, 29.VII, 15.VIII, 8.IX, 26.X., 21.XI, și 25.XII, apoi de Paști, Rusalii și Înălțare.

2. Pt. m[embrii] activi:

a) Indult personal de altar privilegiat, de 4 ori pe săptămână numai să nu fi primit indult pt. altă zi.

B) Facultăți cu consimțământul ordinariului local:

1) A da binecuvântarea papală cu ocazia misiunilor și a exercițiilor spirituale celor ce au ascultat cel puțin 5 predici și s-au rugat la intenția papei.

2) Facultatea de a binecuvânta cu un semn al crucii.

A) cu condiția de a avea facultatea de a asculta spovedanii

a) în afară de Roma, în mod privat oricând, în mod public numai în decursul Paresimilor, postul Crăciunului, timpul misiunilor și exerci[țiilor] spir[ituale], când vor predica, **obiectele** de (pag. 2) devoțiune înșirate în indicele publicat în 11.III.1939: coroanele, rozariile, crucile și crucifixe, statuetele, medaliile, chipurile sfinților (canonizați) să nu fie din obiecte fragile.

b) și să lege de Rozariu indulgențele zise ale Sf. Brigita

c) crucile din metal sau lemn tare, legându-se indulgența plenară, pe care s-o câștige orice credincios *in articulo mortis* – spovedit c. [cuminecat] sau părere de rău perfectă.

d) Coroanele (rozarii de 150 N[ăscătoarea...]) și să le aplice indulgențele numite ale Părinților

Cruciferi.

Formula binecuvântării papale „Darul Dlui N[ostriu] I[isus] H[ristos] și dragostea I[ui] D[umnezeu] T[atăl] și împărțirea Sf[ântului] Sp[irit] să fie cu voi cu toți amin...” Toți membrii ordinari au indulgențe plene de la A.B. Celelalte cei activi.

„Iată-mă eu sunt Doamne, trimite-mă”, zice Isaia după ce i s-au purificat buzele cu cărbune.

Misionarul numai în statul harului va fructifica, deci să fie spovedit. Ținuta exemplară, la altar, pe stradă, în casă. Sobrietate. Vizite să nu prea se facă, mai ales de politețe. Ci numai cu scop spiritual. Răbdare, calm, iubire și jertfă.

Predica, zice fericitul Ioan D'Avila, să pornească din o inimă iubitoare. Să fie instructivă, necesară, folositoare. Pregătite din bună vreme. Cărți – izvoare: „Mărturisește-ți sufletul”, „Stropi de rouă” – Tihamer Toth; „Două căi” – Chișiu; „Calea desăvârșirii creștinești”, „Iadul”, „Sf. Liturghie”, „Ranele Domnului”, „Fecioara din Fatima”, „Poarta cerului”, „Luna Mariei”, la castitate în „Mama”. „Păcatele limbii” – Lucian Pop; „Sectarii...”; Brânzeu – „Pildele”.

Predica să se adreseze inimii. Concluziile să fie vii, mișcătoare. E bine ca misionarul să pună întrebări, la care tot el să răspundă. Predica să n-o lase pentru spovezi. Să fie preoți suficienți. Mărturisirile să se facă foarte bine. Să premerge predică despre spovedanie. Înainte de a începe spovedania să se consfătuiască misionarul cu operatorii, asupra căror puncte să se insiste la spovadă. Să se insiste asupra mărturisirilor trecute, generale. Se repară multe sacrilegii. Canon potrivit, clar. Să se insiste asupra urei după cei vii, necurăție, mânie, furt, concubinaj etc. Când dubitezi de dispoziție, f. prudent.

Pregătirea misiunilor. Rugăciuni. Să se ofere PCFM [Prea Curatei Fecioare Maria] (pag. 3).

Pregătire prin reculegere, măcar de ½ zi. Vizite la persoane influente care hotărăsc în vreo latură spirituală.

Introducere. Rostul misiunilor – zile de grații. Scopul omului, prețul sufletului. Piedicile mântuirii. Păcatul – pocăința. Euharistia, Liturghia, P.C.F.M. Adevărurile mari să iasă în evidență, de aceea să se repete. Practicarea exercițiilor de pietate. Introduse, de lipsesc... Calea Crucii, consfințirea familiilor Inimii lui Iisus și P.C.F.M. Ceremonia iertării = anunți o slujbă extraordinară, exciți curiozitatea. Predică foarte bună în care se cere iertare, întâi misionarul, apoi preotul. Mă iertați? R. Da.... Părinți pe copii, copiii pe părinți . etc... La încheiere – consfințirea Inimii P.C.F.M. „Vă las în mâinile Fecioarei, vă dăruiesc inimii Ei de mamă...”. Se fac novene. Preotul local va continua.

II-a Instrucție Dr. Neda

Rostul misiunilor e să se facă ordine în conștiință. Nu e consult să ții în sat apropiat, unde ești bine cunoscut. Ideal ar fi să facă misiuni numai călugării. Sunt mai apreciați și agreeți de popor. Nu e bine să meargă 2 în același loc, pentru că nu pot fi la fel și se împart simpatiile și se fac comparații și aprecieri. Ce teme? Probleme mari. Vizite la persoane influente în ce privește cursul și reușita misiunilor, apoi la cele care au ceva necaz sufletesc sau trupesc.

Începerea. Ce-s misiunile? Importanța, folosul lor și felul de a se face bine. Să nu se propună într-un ton forte, cu tunete și fulgere, amenințător. Glumele să cam lipsească. Trebuie multă dexteritate pentru a le face. (Așa 2 călugări, 1 franciscan și 1 dominican au mers împreună. Care era întâiul s-a interesat șmecherește de tema celui de-al doilea – rostindu-o. Perplex auzindu-și-o. A ieșit din încurcătură așa: Fraților! Cât de bine e spus-o. Iute, mi-a pătruns la inimă, tot cuvântul l-am prins, uite vi-l spun din doască. Ei, dar cine o scoate așa?).

La introducere poți începe de-a dreptul cu-n subiect important. Câte predici să ții? = I-a la liturghie, după ruga amvonului; a II-a la vecernie – aci teme mai ușoare, a III-a seara (acum e potrivit să se vorbească despre iad). Predicile trebuiesc ținute liber și nu cu cuvinte înalte, ci pe înțeles. Pregătite bine, gândite mult și nu spuse repede.

Judecata particulară: Matt. „Hotărât este omului odată să moară, apoi judecata”. Să se spulbere credințele deșarte, ex. (pag. 4.) ca sufletul ar mai rătăci împrejur; ori că totul se gată în ac[eastă] lume. La moarte ai vedere limpede a întregii vieți și o judecată clară a tuturor situațiilor trăite. Vezi harurile la care nu ai răspuns, faptele rele, vezi drepturile lui Dumnezeu, asupra ta – ești proprietatea lui Dumnezeu. Exemplu Sf. Arsenie din familie mare. La moarte tremura ca-n ger cumplit. De ce? Groază am avut de 50 de ani, dar acum?... Să nu se folosească nume de sfinți complicate. Poți arăta cum trebuia să trăiești când ai fost mic școlar, tânăr fată mare, soți, conducător cu răspundere etc... Aci poți atrage multe teme, cu abilitate, pentru că nu ai altundeva a le trata.

Omul se tot scuză – Adam e de vină – în clipa morții vechi limpede și nu te mai scuzi. Exemplu Vicențiu din Spania (Ferreri) spune pășania unui tânăr frumos, cu suflet urât. Auzise predici, dar nu se îndrepta. A visat judecata și iadul și l-a cuprins groaza, că până dimineața albise total.

Areți că vezi și binele care l-ai făcut și care nu l-ai făcut. Poți scoate în evidență virtuți necesare. La fine să zică: bine a spus-o! și să tragă concluzii necesare, să rămână îngândurat. **Izvoare?** Nu multe, dar bune. Să nu te repeți în același loc.

Introducere/Prețul sufletului, primejdiile osândirii. 2) Scopul – om, 3) Păcatul de moarte, 4) Iad. 5) Pocăință – insiști la sigiliul sacramental la necesitatea povezii generale – pentru sacrilegii – acum au prilej de a lăsa rușinea, căci duhovnicii sunt străini. Exemplu preot vânător. Crâșnicul în legături păcatoase cu o femeie. Ucide cu pușca pr[eotului] pe soțul ei și pune pușca la loc. Se spovedește. Preotul știe. Se află că cu pușca lui. Pr[eotul] e osândit. Când e mort deja, remușcările crâșnicului descoperire... 6) Cuminecarea deasă – erori. 7) Purgator – cultul morților. 8) Trăirea creștinească să ții poruncile – intenție bună, credincios în lucrurile mici. Împlinești datorințele. Te lași în voia lui Dumnezeu. În toate să nu fi monoton. Pr[eotul] local va dezvolta ulterior, rând pe rând, în tot felul subiectele tratate.

III-a Instrucție. Dr. S. Crișanu

Cum să se predice la copii și tineret?

Cărți. „Prima întâlnire” – I. Suci, „Un copil sfânt. Guy de Fontgolaut”, „Ana de Guigné”, „Maria Goretti”, „Copii sfinți” de Schneider, „Floricele din rai”, „Fr. Huminat de Rosengat”. Exemplu la I-a cum[inecare] pr[eotul] zice: Părinți, ridicați mâna și binecuvântați copiii „Binecuvântarea Domnului...” Copiii celor lipsiți se plâng, a lor nu.

(pag. 5.) La prima cum[inecare] să se cuminece și a doua zi. E foarte bine să fie și părinții la cuminecare. Copil trist pentru că toți au părinții la cuminecare, numai el nu. Apostolatul la copii e foarte greu. Amintirile din copilărie sunt hotărâtoare în viața viitoare, readuc pe mulți. Exemplu Napoleon vorbește fir[umos] de I-a cum[inecare]. Să trezim dorul după Iisus. Crișan le-a arătat pixida și le-a spus că acolo e Iisus și-i dorește și-i așteaptă. Să-l dorească și ei, să-l cerceteze și să-l iubească. Între cunoștințele pentru I-a cuminecare foarte necesare rugăciunile bine; Credeul – măcar conținutul. Despre Dz[eu], iadul, raiul, păcatul, scăparea de păcat, puțința de a trăi fără păcat. E mai consult să stăpânească în inimi iubirea față de Dumnezeu decât teama. Dz[eu] este iubire. Despre I. Hs. Pentru ce s-a făcut om. P.C.F.M. în predici recapitularea catehismului. Să se facă întrebări înainte despre păcate, ca la spovadă. La cei mici nu-i bine să le scrie. Foarte bune cântările. La copii f. m[ulte] exemple... concrete... din apropierea parohiei, familiei. La spovedanie e greu să stârnești părerea de rău. La Brânzeu este o pl [pildă]: 3 copii cu oile. Li s-a furat 3 oi. Le pare rău: 1. că ne ceartă, 2. că avem mai puțin cu 3 oi; 3. că se năcăjește tata ac. –su b (?) perfectă. Să-i pară rău că a supărat pe Dumnezeu. Când vin dimineață la cuminecare, să stai cu ei de vorbă, ca să liniștești oarecare nedumeriri, pentru a evita sacrilegiile. Să încurajezi pe copii totdeauna să faci foarte m[ult]. Despre Sf. Liturghie să se vorbească mult. Exemplu: „Câte ostii ai adus?”. Un

pr[eot] aude ac[eastă] în o altă parohie. Întrebând, e lămurit că-s jertfele ce le fac copiii, concretizându-le în boabe de grâu care simbolizează ostiile pe disc. Exemplu foarte bun „Iisuse, îți dăruiesc suferințele mele, chiar viața, pentru a întoarce pe tăticul. Un copil la operație avea un bilet scris așa pe care nu-l lăsa din mână, decât cloroformizat. El mergea dimineața la Liturghie, până se scula tata, care nu-i tolera altcum. Exemplu copilul indian Paul. Preotul misionar greu se apropie de om. Copiii s-au apropiat. „Să nu-l trădați pe Iisus”. „Ca să nu-l trădez, i-am scris semnul – crucea – cu briceagul pe piept. De mă întreabă cineva ce sunt eu, și mi-e frică să-i spun, îi arăt. „Misionarul i-a sărutat în lacrimi pieptul.

Să se cuminece cu copiii și părinții. Tăticul întreabă pe fetiță de ce e supărată. R. „Părintele a spus să vie și părinții. Toți copiii erau foarte bucuroși că vor acea și părinții. Tu nu vii!”. N-a putut rezista. Ce tablou sublim = copiii cu tata și mama de mână.

Spovedania copiilor e foarte grea. Îți trebuie răbdare de câine. Prudență pentru sigil. La porunca 6 și 9 lămurit bine. La sate copiii iau contact cu misterele vieții. Să nu-l faci să cunoască păcatul chiar din spovedanie; să nu-i atâți curiozitatea.

(pag. 6.) Exemplu: La spovadă. Părintele a furat scândurile Dtale. Nu se iartă păcatul până nu se întoarce furatul. Să le aduci. Lasă ușa deschisă. A furat și celelalte.

Dacă a întreba pe pr[eot] ce să scoată afară din slujbă, ar răspunde: spovada. Pr[eotul] nu-i curios.

Sacrifici integritatea, decât întrebări imprudente. Întrebări dibace. Vrei să fii curat? Gândește-te la mama ta, sora ta, fiica ta. Le vrei curate. Pe cele ce le dorești, nu le vrea cineva curate? Ca tu pe ale tale. Exemplu: Tânărul: mor, dar m-am păzit curat pentru tine. Fata nu s-a mai căsătorit.

Exemplu: „Petre dormi?” (tare). Papa la exerciții. Au fost numai cardinalii și li se părea că-i ia prea aspru. Atunci veni și papa. Papa a îndemnat pe ac[el] predicator să le scrie. R predarea e totul. Exemplu: Tăticule, dacă mai înjuri, nu te mai sărut. Copila drăgălașă se opune tranșeții tatălui ei pentru ac[eastă].

Canonul copiilor să fie scurt, să-l facă chiar la biserică, îndată în misiuni și copiilor o predică. 1. Rugăciunea. 2. Liturghia. 3. Păcatul. 4. Spovada. 5. Cuminecătura. 6. Curăția. 7. Ascultarea de părinți. Exemplu: „Câine creștin”. Un ofițer francez prizonier la un arab „De 6 luni îți aduc de mâncare și nu te-am văzut închinându-te”. Căinii nu se roagă. Ruga continuă și intensă e foarte grea. Mîntea păcătuiește și iarăși se adună. Exemplu: un episcop promite unui lăudăros, care zicea că nu se roagă decât când îi poate sta mîntea acolo. Episcopul spune că aceasta e greu. Îi promite calul de spune un „Tatăl nostru” atent. În cursul rugii zice „și șeaua”.

IV-a Instrucție. Dr. S. Crișanu

„Cum se predică tineretului”. Să fie instruiți a preveni păcatul e mai ușor decât a cura păcatul. La spoved[anie] să se spună numărul. Cam cât de des. La spovada generală, întâi de la ultima, apoi generală. Nu că „promit și voi încerca”, ci „mă hotărâsc ferm”. Nu veleitate cu fermitate. Să-i apropiem de inima noastră, să-i hrănim din sufletul nostru. Exemplu: „De ce te-ai făcut comunist?” „Am fost la o răscruce. Atunci am ajuns în apele lor. De ajungeam în mâinile altora – preotului – era alta”. Problema curăției: e prima. Să se arate planul lui Dumnezeu. Crearea instinctelor de conservare. Ispita o are fiecare. El slab cine nu luptă pentru a birui, ci se lasă înfrânt.

(pag. 7) Exemplu: Toma de Aquino ispitit de o fată. O alungă cu tăciune. Peste noapte 2 îngeri îl încingeau cu-n brâu de curea. De atunci nu mai are ispită necurată. A simți nu-i păcat. A te complăce, a consimți e păcat. Exemplu Caterina de Siena. Sbuciumată de ispită, zice „Doamne, unde ești?” R. „În inima ta. Ai simțit plăcere ori scârbă”. „Scârbă”. „Vezi, Eu eram acolo”. Ispita te poate frământa, dar să nu te învâluie în mreje că te duce la consimțire. La ispită mută gândul. Folosește o sugestie. Cei curați să se păstreze; mijloace pentru a[ceasta]. Cei necurați să nu

descurajeze, nu nepăsători, să se ridice – mijloace – să se arate avantajele curăției, să fie împăintenați. Să se trateze bine obiecțiile împotriva curăției.

Păzește izvoarele curăției să nu se bălăcescă broaștele în ele. Din potirul dragostei tale să nu se adape decât copiii tăi și tatăl lor.

Exemplu: Doi tineri în fața cununiei. B[ăiatul] = tu ce mi-ai adus? R. F[ata] = Eu ți-am adus trupul meu feciorelnic și inima iubitoare. Dar tu? B = pleacă fruntea... Rostul curăției și foloasele. Să fii vehement în a condamna, dar să nu duci la disperare. La tineri o fecioară se grijește să-ți împărtășească trupul și inima curate. Tu să te pângărești în toate bălăriile? Copilul e chinuit când mama sau tata sunt ticăloși.

Exemplu: Tăticule, cine ți-a spus să alegi pe mama? Dumnezeu. O fată cade mai greu, însă odată căzută se duce în abis. Așa să vă purtați cu fete, cum vreți să se poarte alții cu mama și sora ta. Obiceiurile rele din tinerețe se încuibă.

„Cartea tinerilor” de I. Georgescu, „Pier Giorgio Frassati”, „Mărgăritarele curăției”, „Iubire și...” de Babina. Corupția femeii și responsabilitatea bărbatului. Femeia e altruistă, nu e înclinată spre senzualism ca bărbatul. Prietenia între tineri e camuflatul dragostei. Exemplu: Fata văzând că vrea să intre tânărul pofticos s-o amăgească, îi pune crucifixul în prag: „Trebuie să calci peste Hristos dacă voiești să te vâri ca Satana în inima și trupul meu”.

V-a Instrucție. P.S. Ioan Suci, „Despre femei”

Femeile așteaptă cu cea mai multă curiozitate pe misionar. Bărbații vin mai greu. Femeile de multe ori împintenează pe preot. Misionarul să nu lase impresia că se ocupă m[ai] m[ult] de fem[ei]ca de bărbați. Temele mai întâi să privească bărbații. Ar fi bine să fie și predici separate pentru bărbați și pentru femei.

(pag. 8.) În fiecare predică să fie câte un exemplu și pentru femei.

Spovedaniile nicidecum să nu înceapă înainte de predica despre pocăință. Foarte bună cartea. „Spovediți-vă bine”. Predicile să fie patetice, vii, mișcătoare, pline de imagini.

Să predici prestigiul fem[eii] în ochii ei: pentru sarcinile ei mari și pentru desconsiderarea ei. Dz[eu] a fost atent pentru femei. Eva a adus păcatul, dar și mânt[uirea]. Atențiunile lui Hristos pentru fem[ei]. Fecioara, Magdalena, Samarineanca, Hananeanca, Mironosițiile aleargă să facă bine, Marta. Cartea „Jadul” e foarte bună. Păcatul graiului e temă foarte importantă pentru fem[ei]. Fem[eia] de[-i] dispusă la blestem și clevete. Gura omului e cădelniță care duce miros de bună mireasmă a rugăciunii. Sfânt este potirul unde stă Hristos. Iar buzele tale care sărută, mănâncă pe Hristos și aceeași gură să povestească atâtea... Cum nu suferi copii să murdărească masa, așa nu suferi...

Exemplu: Susana cântită de cei 2 bătrâni libidinoși. Miriam pe Moisi – și pentru aceasta cât a trebuit să se roage și să se mortifice pentru a se vindeca de pedeapsa leprei.

Exemplu: Elisabeta a Portugaliei pârâtă de sftenicul Dionisie că trăiește cu pajul. Regele porunci să fie aruncat în cuptor pe cel care merge să întrebe m[ai] întâi. Pajul zăbovi pe la biserică. Dionisie căzu în cursă.

Exemplu: Copila îndrăcită de blestemul mamei. Să aibă misionarul cuvânt bun pentru toți, pentru copii.

Exemplu: femeia care binecuvânta pe soț: „Dumnezeu să te păzească...”. Soțul cantonier plecat la serviciu și nu mai vine. Femeia dă semnal greșit la accelerat care oprește. Pe linie soțul legat de 2 care-i voiau slujba. Femeile să suporte brutalitățile soților. Exemplu. Monica cu soț păgân, îndrumă pe femeile care suferau pentru că nu tăceau. Exemplu. Să țină apă în gură de la cutare sfânt. Răbdare.

Exemplu: Fericita Elisabeta cu 4 copii, soț gelos și infidel. Își alina durerile în grija copiilor și-și pune necazurile în rănilor lui Iisus. Exemplu Sf. Godlina, sec. XII în Belgia, Nu dorea

căsătoria. Se căsătorii la insistență cu-n nobil. Soacra face să fie izolată. Ea da de mâncare pe fereastră săracilor, care veneau și pentru ochii ei. Fuge la părinți – se îmbolnăvește. Prin mijlocirea episcopului se întoarce. E tratată mai rău. Soțul plătește 2 ca s-o înece. Lacul acesta se face tămăduitor – și orbi. Bărbatul nu crede. Din recăsătorire are o copilă oarbă, care aude de lac și cere să fie dusă. Părinții nu vor, ci e dusă de prieteni. Se spală și se vindecă. Tatăl nu crede. Servitorii merg să facă cămași. Soția i-a lucrat cămașa. Aceasta l-a convertit. Mers la Papa s-a făcut călugăr. (pag. 9) Temă foarte importantă. Să areți prestigiul femeii ca mamă – educatoare. Femeia să fie bine pregătită, apoi ea să facă apostolat. Cine învață ruga pe copii mama. Să fie ele dascălițe și preotese ale copiilor. Preoți buni au mame bune. Criminalii mari n-au rezistat când li s-a pomeniți de mama lor. Exemplu. Pentru inima mamei și blestemul ei. Copiii au bătut mama. Aceasta merge la baptisteriu și-i blestemă. Sf. Augustin a stat în fața altarului cu un asemenea copil nenorocit pe care l-a tămăduit cu rugă. Mama introduce ruga colectivă, îndeamnă copilul: „Citește-ne ceva din catehism”. Broșurile „Presa Bună”, sunt foarte bune – a face o bibliotecă ambulantă, de cel puțin 30 de exemplare. Dai cartea în sat pentru 3-4 lei, aduni fond pentru altele. Pentru ocupațiile foarte mai mare cere aversiune pentru carte (?) trebuie vindecată de aceasta. Preot care nu citește decât pe bani. Altădată nu pune mâna pe carte. Icoane frumoase să fie în case, la care să se îndrepte copiii. Și mici altare unde să se atragă pentru rugă. Copiii să aibă cărți de rugă, și de lectură bună când merg pe câmp. Femeia să o ia cu buna cu copiii. Don Bosco citea mamei sale Margareta orice scria. Și aceasta își făcea obiecțiile. Rozarul să-l facă femeile la una și la alta. Sectare mai ușor îi alungă femeile. Ele nu se lasă ușor amăgite. O rugă – ceremonie pentru mame și copiii lor. Să se ofere, dedice sfinților, Inimii lui Iisus și Mariei. Dacă i-ai arătat femeii demnitatea, se va spovedi bine și va duce viață bună. Indiscreția să fie păzită pentru sigil. Sacramentele diavolului sunt păcatele de sminteală. Să se înscrie femeile în Reuniuni (Mariane). Evlavia către P.C.F.M. Prescuri din boabe pe care s-au rugat. Prescura e jertfa mea. Bucătăria mea o dau ui Hristos Dumnezeu mi-o restituie în cuminecare.

VI-a Instrucție P.S.S. Ioan Suciu

„Fem[eia] în evanghelie”. Cu cât citești mai mult Scriptura, vezi bogăția ei, te satisface m[ai] m[ult] decât toate cărțile. La misiuni e foarte important, folositor și eficace dacă se vorbește despre patimi. Pasioniștii sfârșesc predica cu scene din patimi. Câteva pilde din patimi care au convertit suflete, exemple despre cruce, apel în numele rănilor Domnului. La toate durerile, la alinarea lor este prezentă femeia. Apostolii părăsesc pe Hristos, femeile nu. Poporul consultat răspunde: Răstignește-l. Femeia lui Pilat este singurul glas de apărare. Misiunea femeii e ca între soțul ei și Hristos să nu fie supărare. Nimica ție și Dreptului acestuia. Soție care apără soțul. Exemplu. Ai un popă în suflet – conștiința – care nu te lasă să sudui – zice punându-i mâna pe gură.

(pag. 10) De ar fi ascultat Pilat de soție... Pe Drumul Calvarului, apostolii, vindecății... unde-s (?)... fem[eia] e prezentă. „Plângeți-vă pe voi fiice ale Ierusalimului” – îndemn la pocăință. Veronica, văzând fața cu sudori, sânge praf, printre soldați, cuteză, se apropie și șterge fața lui Hristos. Când suferă Biserica, Veronici să fie, care să cuteze. Fem[eile] au urmat din Galilea pe Hristos și au dat din ale sale. Cei mai buni s-au ascuns de la fața dușmanilor lui Hristos. Femeile fac întâia Calea Crucii. La poalele crucii ele nu-l părăsesc, deși nu ușor stă o fem[eie] lângă un condamnat ciopârțit. Fă rost de cartea „Ranele Domnului!”

Salomea „Doamne, fă ca fiii mei să fie unul de-a dreapta...”... își duce fiul, pe Ioan, la cruce. Biciuirea lui Hristos – sunt păcatele de necurăție.

La subiectul: Rugăciune, să nu lipsească Cananeanca. A mers, a ieșit, cu credință strigă. Prima condiție a rugăciunii b[une] e reculegerea. Femeia strigă. Dz[eu] tace. Noi cât strigăm și Dz[eu] tace. Atunci se întoarce la sfinți – la apostoli. Ei intervin. „Doamne slobozește-o că strigă în urma noastră”. Dz[eu] care tace – ca absent – doarme, oare tace până la sfârșit (?) Cum să te

asculte, când tu nu te ascuți?

Exemplu: Ion Milostivul se roagă pentru un copil bolnav, a cărui părinți au promis elemosină jumătate averea. Copilul moare, sfântul se supără. Dumnezeu îi arată viața rea, de trăia. Noi de multe ori nu știm ce cerem. Cea mai lungă rugăciune a lui Hristos – în grădina Ghetsimani – nu e ascultată. Ascultă pe diavol – să intre în porci, la Iov – dar nu pentru folosul său. Dz[eu] ascultă rugăciunea, de multe ori însă nu cum vrem noi, ci cum socoate el de bine.

Zice fem[eii] cananence căine și nu se supără, ci răs[punde]: „Da, Dumnezeu, dar și căinii...” Iisus tace ca să provoace gesturi mari. Credința, încrederea, stăruința, umilința, înving pe Iisus. Ruga care se aprinde cu cât stau obstacole – orb[ul] Timeu. Lupta între Hristos și stăruința femeii. În toate arătările P.C.F.M. cere rugă și pocăință. „Pentru tine Pavele, îți dau pe acesta”. Exemplu de pocăință sufletească, iubire penitentă, e Magdalena și tâlharul de pe cruce. Pentru păcatele publice ce fac (?) să facă penitență publică. Lacrimile sunt ps[almul] 50 al ei. Nu se crede vrednică a se atinge de cap, ci numai de picioare. A păcăuit cu părul, buzele, ochii, parfum, cu acestea se pocăiește. Pentru iubire – căință perfectă. Iisus îi dă pace, iertare. „Nimeni nu te-a lovit osândit – *n.n.*)? Nici Eu, mergi în pace și să nu mai păcătuiești...” Ai păcăuit? Dar plâns-ai ca Profetul David, ca Magdalena. Văduva din Nain – nu mai plânge. Samariteanca – o întâlnire foarte importantă a lui Iisus cu fem[eia] (aceasta ar fi Fotina = Luminatoarea).

(pag. 11) Obosit de cale. Puterea lui Dz[eu] te-a creat, oboseala lui Dz[eu] te-a mântuit. Femeia caută apă trupească, Iisus îi stârnește setea sufletească. Sufletul cel mai căzut are în el coarde divine. Samariteanca e primul apostol al lui Hristos între păgâni „Venii de vedeți pe Cel care mi-a spus toate”. Obosit, i-sete de suflute. „În spirit și adevăr” Renan zice că cu aceste cuvinte a întemeiat religia perfectă. Apa vie – harul – la femeia murdară care se întoarce sfântă.

P.C.F. Maria a avut pe Iisus în suflet mai întâi – cea plină de har. Fericită e... Să se arate dulceața milostivirii Mariei. Maria e cea care cere prima minunea, deși Hs. zice Fem[eie] n-a venit ora mea, totuși nu rezistă. Asta pentru vin, dar pentru pâine... Scara prin care a venit Hristos e Maria. Și scara prin care mergem noi la Hs.

Exercițiile spirituale ținute la Blaj cu prilejul instrucțiilor misionare din 12-16 VII. 1948, ținute de Cl[arissimul] Eugen Popa

– „Causae ruinae populi, sacerdotes mali.” –

Două sunt grijile preotului: sfințirea și mântuirea sa și a altora. Să se aducă jertfă pentru sine și ai săi nu numai pentru Hristos, ci și pe sine. Gradul de mortificare arată gradul de sfințenie, progres, fecunditate. Și jertfe de bunăvoie pe lângă cele impuse de bis[erică]: canon, post, ajun euharistic, continentă. Activitatea cea mai fecundă a pr[eotului] e la altar. Acolo dispune de Hristos și de darurile sale. Prin Sf. Lit[urghie] în fiecare zi la noi e Vinerea M[are]. Iisus vine în potir, în chivot, ca să fie cunoscut, iubit, primit. Luați, mâncați... să fie o invitare afectivă. Educați bine poporul în acest sens. Pe muntele Sionului te suie... Să celebrezi mult și bine, căci așa lucrezi bine în suflute, așa ai m[ai] m[ultă] putere.

Păcatele de onanism conjugal fac steapă pastorația.

Lupta contra păcatului se dă în spovedanie mai ales. Creditul ce mi se face – a nu descoperi tainele – ne obligă la zel cu iubire. Penitentul e un om care face multă bucurie în cer. Filip Neri zicea că ar lăsa poarte a cerului să se întoarcă pentru a spovedi. Judecător, învățător și medic. Cum se bucură Hristos de învierile din spovedanie, dar vrea să fie vindecați bine, pentru a nu mai cădea. Nici o pedagogie nu reușește să transforme ca spovedania. Dacă nu progresează cei ce se spovedesc des, e pentru că preotul nu e bun învățător. Preotul însuși să se spovedească bine, altcum nu spovedește bine pe alții. Ridicarea omului e ținta misiunilor. Rațiunea nu e de ajuns a susține personalitatea. Creștinismul completează. Credința e farul care conduce pe drumul luminii. Pt.

ac[eea] război contra credinței. Dezertorii de la credință fac f[oaarte] mult rău. Preotul fără credință, rece nepăsător, ce roadă va aduce?

(pag. 12) Prin credință să se vadă lucrurile, să se judece și să se prețuiască. Să întărim credința, alimentându-o din Scripturi și har. Bis[erica] de pe pământ e luptătoare. Nu pe pământ avem biruință, ci luptă. Iisus suferă dar va triumfa când va voi. A dori biruința acum – sub ochi – înseamnă ca noi să ieșim deasupra, nu Hristos. Credința tare e irezistibilă. Să trăiești credința, ca să nu iau și altora această viață. Mândria mă face să discut credința. Credința de granit sfarmă furtuni. Nici un gest care să arate indiferență. „De zac și strică omul din afară, cel lăuntric este înnoiește mereu”. Pav[el].

Document nr. 3

Exerciții spirituale ținute de P.S. I. Suciul la Blaj, August 1947. (1948 – n.n.).

I. „Scrisorile meduzei” – de un englez – scrise din iad pentru un diavol care avea să piardă un suflet. „Nu lăsa pe om la gând serios. Distrează-l, îmbată-l. Îndepărtează-l de la gândire, de la reflexie, reculegere. Iar dacă se reculege, fă-l să se ocupe de el, nu de Dz[eu]”. Reculegerea, tăcerea, introspecția, este un act de voință, apoi de intelect. Exercițiile spirituale sunt un efort de reculegere, de introspecție, pentru a vedea în tine și a găsi pe Dumnezeu. Să vezi, să vrei, să faci. Diavolul vrea să nu vezi, apoi să nu vrei și deci să nu faci. Vedem în ceață. Ne risipim, ne distragem în realitățile lumii vulgare.

II. Să cunoaștem planul l[ui] Dz[eu] cu noi, ca să ne adaptăm acestuia. Când lipsește, vine idolul – omul, animalul. Niciodată n-a fost mai vrăjmaș sieși, decât când s-a verificat pe sine. Se bazează numai pe el, pe ficțiunile inimii sale. „O, Hristoase, Tu singur ești Acela care nu m-ai înșelat” scrie pe un zid un comunist dezamăgit de idealul ateu.

„Tu ai cuvintele vieții de veci”. Ce se spune ție e fals și înșelare. Prin Hristos ni s-a dat totul, prin El putem totul, prin El ne apropiem de Dumnezeu. „Acesta este Fiul Meu, de El să ascultați”, „Fără de Mine nu puteți face nimică”. Fără Hristos țeși în vânt și sculptezi în neant. „Cine Mă vede pe Mine, vede pe Tatăl” (scris de 2 ori). Iisus răscumpărându-ne ne dă putere și exemplu că putem trăi dumnezeiește în natura umană. Hristos este tot adevărul, toată calea, toată viața. S-a pus la discreția noastră, pentru a vărsa în noi viața divină. Biserica e plinirea lui Hristos.

(pag. 13) Noi facem parte din Hristos. Am fost aleși. Pentru noi e necesar un efort de acomodare la Hristos ca să ne recunoască a ai Lui.

III. Așa să ne socotească pe noi oamenii... Hristos a adus pe pământ viața divină. Cuvântul reface, recrează. Reînnoire în același cuvânt prin care toate s-au făcut. Preoția e o consecință logică a întrupării. Să lucrezi cu Dz[eu] la îndumnezeirea om[ului]. Bis[erica] este continuarea întrupării lui Hristos. Elementul vizibil la lucrarea nevăzută a darului. Ce noblețe a ridica pe om la putere dumnezeiască. S-a pus la discreția noastră, să-l afirmăm, să-l renegăm. Prin preot biruie pe cel rău, plin de putere. Trufia e afirmarea eului – asietate – satanocrație. Omul preot – e inferior în natură față de diav[ol], dar e superior în credință și har. Prigoanele ne încearcă, dar diavolul pierde, fiindcă omul se căleşte. Voievodul, prințul acestei lumi, v-a cerut să vă cearnă cu mâna lui ca niște grăunțe – care însă zdrobite, rodesc.

Fără har, Satana lucrează ascuns, sub forme amăgitoare. Fără har nu ai putere, te cerne. Cu har poți orice. „V-am ales pe voi și v-am făcut prieteni, Puțin lucru este că te-am ales și te-am oșebit?”. Să ispășim prin mortificări și suferință. E monstru preotul care fuge de cruce. Preoția se împotrivesc naturii noastre corupte. Voi aveți cheia sângelui lui Hristos.

IV. Cea mai bună predică ce o faci, e aceea care ți-ai făcut-o mai întâi ție. Noi pe Dz[eu] îl vedem numai după ce a trecut. Lucrarea lui Dz[eu] ne pare tănuită. Orbului îi pune tină. De asem[enea] Dumnezeului necunoscut. Dumnezeu era cu Iosif, dar Iosif nu-l vedea, nu-l simțea. Exemplu Doamne, unde ești?” întrebă o sfântă în ispită. R. „În inima ta. Ce ai simțit, plăcere ori

scârbă?”. Pe Dz[eu] îl vedem din dos îl vezi după ce a trecut. De ac[eea] trebuie să crezi și să nădăjduiești. În fața planului lui Dz[eu] stăm năuci. Mai târziu vedem realizarea fericită. Toate se întorc spre bine celor ce-l iubesc pe Dz[eu]”. Credința să fie judecata noastră. Voiajorul convinge pe client. Cele nevăzute ca și când le-ai vedea. A trăi din credință e a prefera cele nevăzute, viitoare. Cele văzute, imediatele, actualitățile, te absorb. Să le depășești, să le privești sub unghiul veșnicie. Să ai la dispoziție un amvon, să dai cuvânt cuvântul Evangheliei celor lacomi după adevăr – viață, cale e greu.

(pag. 14) Să dai om[ului] cuvântul I[ui] Hristos hrana sufletească.

Hr. predica oriunde. Apostolatul în familie, cum fac pocăiții. Amvonuri mobile. Predică vie, cu vreme și fără de vreme. Să evanghelizăm copiii. Catehizarea să fie încredințarea copiilor. Să curgă din tine ca și propria convingere. Meditează învățând și învață meditând. Să predice Hristos prin tine. Exemplu. Ieri am predicat eu, azi El – așa mi-a răsp[uns] un preot pe care îl întrebam de ce ieri n-a predicat așa bine.

Lăcomia, foamea lumii după cuvânt e mare. Luminați de credință zâmbim în fața diavolului, care voiește să se cearnă.

V. „Eu mă sfințesc pentru voi” „Voi sunteți sarea pământului”. Scrisoarea către Diognet: „Noi suntem mireasma acestei lumi, care avea axiomă: să fie coruptă și să corupă. „Sarea cu lasă să se corupă. Cea mai viguroasă apologetică e viața preotului. Liber laicorum, vita clericorum, causae ruinae populi, sacerdotes mali.

Importante sunt virtuțile, care sunt afectul voinței, devenite habitudini. Acestea sunt fatale pentru diavol. Sărăcia s-o iubim, ori să nu iubim bogăția. Chiar din apostoli e unul lacom de bani. Exemplu: Vă înec eu pe voi, ca să nu mă înecați voi pe mine. Exemplu: Bogatul în naufragiu își legă pungile în jurul său, care-l trag la fund.

VI. „Tu ești preot în veac”, „Aceasta s-o faceți întru pomenirea mea”. De ce nu se servește zilnic? Intențiunile care se dau, servescu-se? Alexandru Macedon în fiecare zi aducea jertfă. Iob aduce în fiecare zi pentru sine și pentru fiii săi. Liturgia trebuie să fie un act de evlavie personală, nu numai o slujbă pentru plată. „Cu dor am dorit Iisus ne vrea să jertfim. După lit[urghie] aruncă haina, pare că-i arde – grăbit. Făcând liturghie ai împlinit datoria de a te ruga. Numai să fie bine făcută. Ectenia = jertfa buzelor. Vianey când servea se vedea că tratează cu Dz[eu] cu ceva viu. Prescura și pasul (?) adus de credincioși arată o detașare, o lipsire de un bun. Așa noi prin jertfă ne desprindem de creaturi și ne dăm I[ui] Dz[eu]. Ne lepădăm ca să ne apropiem de el. Ca să ajungi la Dz[eu] trebuie să treci prin retortă. Frânge-se ființa vie. Ect[enia] este un simbol și un semn, care ascunde o realitate. Ac[eastă] trebuie să împiedice rutina. Până la cer e liturgia ta, a credincioșilor. Aci se dă, se oferă pentru renunțarea la creaturi.

(pag. 15) După care nu mai e jertfa ta, ci a (?) a I[ui] Hristos. Jertfa mea se face jertfa I[ui] Hristos. Dăm din ale noastre lui Hristos. El ni se dă, ne reîntoarce. La început ne oferim sentimentele. Prin bucată de grâu dăm sentimentele noastre. Minune să mori odată pentru cineva. Dar în fiecare zi?

Vianey. Eu – Hr. – eram mai obosit când m-am jertfit. Proscomidia este jocul scenic al Test[amentului] V[echi]. „Veniți să ne închinăm” – e solia că s-a descoperit Hristos trebuie cântat. Evang[helia] – e Hristos predicând.

VII. „Simone a lui Jona, iubește-mă”, „Paște...” Creștin pentru sine, preotul e pentru alții. Din preot se mănâncă și se bea. Preotul nu se mântuiește fără turmă.

VIII. Fără vărsare de sânge nu este iertare. Nu vei putea mântui turma fără suferință. Dacă preotul nu-și impune jertfire de sine, îi trimite Dz[eu].

IX. Dacă au căzut au răstignit încă odată pe Hristos, făcându-L loruși de batjocură. Sf. Caterina de Siena în 2 volume „Dialoguri” despre greșelile preotului. Preotul are luptă mai grea cu păcatul. E asaltat mai tare. Căderea lui e grea. Urmările funeste. „Causae ruinae populi, sacerdotes mali”. Păcatul împiedică rodirea trudei tale. În loc să fii înger al luminii, să nu fii înger al Satanei.

X. „Vor veni zile când se va lua mirele de la ei – atunci vor ajuna” Evanghelia se deschide cu „Faceți pocăință că se apropie împărăția I[ui] Dz[eu]”. Ne regăsim la fiecare spovedanie aceea pentru că nu facem să lucreze în noi virtutea pocăinței. Că nu e necesară pocăința azi, e o iluzie a diavolului. Exemplu. Un preot în misiune duce crucifixul la un fierar să-i puie niște cuie. Nu cutează (Nu era biserica). Prin mortificație liberezi pe Hristos de pe cruce. Mortificarea = e a omorî izvorul morții din tine. Virtutea merge pe calea mortificării. Faptele ce nu izvorăsc din voință transformată în habit, sunt șubrede („Scrisorile meduzei”). „Cine pierde sufletul său pentru mine...”. Soția lui Lot a voit să-și satisfacă sufletul său, plăcerea sa. Un singur păcat necurat e în stare a crea o obișnuință. E necesară mortificarea pentru a ispăși trecutul și a evita căderea. Mortificarea e ad hominem – caută defectul dominant, pentru că te pierde, exemplu Petru, Iuda, David, Solomon, Samson. Mândria și senzualitatea – izvorul relelor. Ac[estea] sunt [foarte] nuanțate. Izvorul păc[atului] în care cădem mai ales, ac[esta] e originea tuturor. Mortific[area] trupească ajută pe cea sufletească împune-ți aceasta chiar de costă sensibilității. Stăpânirea e o grație gratis dată. Mortific[area] e izvor de bucurii și satisfacții. H. Mortificare la mâncare – regulată nu mult. Post strict (?) vi (?). Ajun voit. Ruga în genunchi. Mulțumită după Sf. Liturghie. Stăpânirea în mânăie. Debit ordonat, abinență în periodul fertil. Nu cărți... (pag. 16).

XI. Ac[eia] sunt ai I[ui] Hr. care au spiritul lui Hr. Deci a-și plăcea om[ului] n-aș mai fi al lui Hr.. „Vă trimit în mijlocul lupilor”. Se cere luptă contra spiritului rău, spirit[ului] lumii. Diferențele spirituale sunt [foarte] diferite. Lumea e societatea omului în a cărei preocupări intră numai cele prezente; se împotrivesc la cele nevăzute.

Preotul să fie miera pământului – predică dulceagă, plăcută – nu. Ci pr[eotul] să fie sarea pământului. Sarea pe rânile lumii doare. Voi așteptați triumful Bis[ericii]? Bis[erica] triumfă când e prigonită. Preoții pier, preoția nu. Nuvela elvețiană „Împăratul și popa-n sat”.

1. Biserica e deosebită net de Stat. Statul nu are drept în domeniul sufletesc al bis[ericii].

2. Biserica nu e infeudată nici unui partid. Credincioșii pot în orice partid care nu e contra lui Dz[eu] și a suflet[ului].

3. Biserica trăiește sub orice formă de guvern, cât sunt salvate drepturile I[ui] Dz[eu] și ale suflet[ului]. Libertatea religioasă nu cuprinde numai libertatea cultului, ci și a dreptului de a vesti. Pot accepta o stare de fapt – o tolerez – deși n-o aprob.

4. Ofer colaborare puterii civile în cele ce dau prosperitate. „Rugați-vă pentru stăpânire...”

Când politica amenință domeniul spiritual, mă opun. Bis[erica] rusă, prin statutul din 1945 acceptă starea de fapt. Interzisă predicarea afară de bis[erică]. Numai tatăl poate învăța copiii. Bis[erica] acceptă să nu fie persoană juridică. Acceptă lupta contra Bisericii Cat[olice]. Nu poate avea școli, instituții, gazete etc.

H. În cele lumești cât mai rezervat. Politica la o parte – evitarea discuțiilor politice și a gazetelor. Întărirea credincioșilor în adevărurile Bis[ericii] Unite. Să prețuiască Bis[erica] și lucrurile spirituale.

Document nr. 4

Nr. 2610/1948

Venerați Frați,

Să dăm zor și în acest an inimii, sufletului și vieții noastre între ai, să cinstească cu aleasă străbună evlavie pe P.C.N. de Dumnezeu. Ajutând Domnul și în anul acesta vom face pelerinajul la Sf. Fecioară a Săracilor în 15 august la Cărbunari, iar la 8 septembrie la Sânmărtinul de Câmpie.

Cu aceste ocazii vom înnoi consacrarea Arhidiecezei Inimii Neprihănite a Născătoarei de Dumnezeu. Această consacrare o va înnoi fiecare parohie, după o cuviincioasă pregătire, în același zile de Sf. Praznic Marian. Cum să ne pregătim la acest praznic sf. de 15 august? În fiecare zi a

lunii Mariane se va face Paraclisul și unde este practică se poate alterna cu Sf. Rozar recitat și cântat. La acea slujbă sf. Se va face o scurtă cuvântare mariană explicând poporului credincios ce vrea să însemneze a te consfinți Inimii Neprihănite a Sf. Maria. Rugăciunea de consacrare cu explicarea ce va urma la sfârșit ajută acestei lămuriri. Rugăciunea se va răspândi cât mai mult între credincioși, sfătuind să se reciteze zilnic, iar propozițiunea din urmă, ca rugăciune săgetătoare, se poate recita deseori în zi. Postul Sf. Mării se va petrece în renunțare și jertfă, în curăție trupească și sufletească, drept omagiu virtuților cu care Dumnezeu a împodobit pe P.C.F.M. Recomandăm cu căldură facerea prescurilor pentru Sf. Jertfă, oricât de mici fie ele, numai să fie materie cuviincios validă și suficientă, din boabe de grâu asupra cărora s-au recitat sf. Rugăciuni particulare și s-au făcut jertfe și mortificațiuni. Această practică bine explicată și normată dezvoltă sensul liturghii și atrage mult să fie urmată și de copii. Cei mici și nevinovați să fie bine pregătiți la această ca să înțeleagă că jertfele lor întruchipate în prescură se vor schimba în Trupul de jertfă al Domnului.

Atragem luarea aminte a On. Confrați asupra novenelor de Sf. Rozare. Ne este adâncă mahnirea în suflet că mulți încă dorm, că nu i-au desmeticit vremile, iar Neprihănita care a lăcrimat la Salette în Franța și a cerut jertfe la Fatima plânge asupra noastră și a sufletelor de noi păstorite, din ricină că stăruim în păcate, în mocirlă și neseriozitate.

Noi oprim cu necredința și păcătoșenia noastră să ajungă la popor harurile dobândite cu rugă de Preacurata. Fiecare preot mediocru sau păcătos reclamă jertfele de sânge ale unui suflet bun, ca Mâna dreptății să ne cruțe. Cei buni să se facă mai buni, iar cei răi să se întoarcă. Domnul așteaptă întârziata noastră pocăință ca să nu fim copleșiți de dreapta pedepsire. Recomandăm ca pentru postul de Sf. Mării, în fiecare districte să se țină ședințele cercurilor preoțești, cu reculegerile sufletești, ajutat de fratele din vecini, cum s-a făcut în Dumineca a IV-a și a V-a din postul Sf. Paști, cu o spovedanie, cu o conferință mariană, și alcătuirea unui program pentru postul marian. Recomandăm de asemenea să se încerce o zi de reculegere spirituală în această vară cu cantorii. Se încredințează cu aceasta aci la noi Fr. Coman și Lazăr care vor stabili o zi, când să fie conchetați cantorii la Alba Iulia în acest scop, cu această ocazie li se vor da Instrucțiuni potrivite sarcinii.

S-a hotărât în Conferința Episcopilor, ca întreaga lună august să fie consfințită Preacuratei. De aceea se va cinsti în prima duminică după întropțire (octava – n.n.), dacă întropțirea nu cade pe duminică, Inima Neprihănită a Mariei, iar în celelalte zile sau dumineci, după Sf. Slujbă care se va face, se vor înălța rugăciuni către Preacurata să mijlocească pentru ridicarea în rândurile sfinților a Venerabilului Ieremie Românul. Conducătorii ofic. protopopești vor comunica cele de mai sus tuturor fraților preoți. Blaj, la 15.VI. 1948, I. Suci, adm. apostolic.

Urmează rugăciunea de consfințire și explicare.

Document nr. 5

Copie

P. On. Și Iubite Frate,

Cu acest prilej ținem să atragem atențiunea asupra următoarelor:

1. Pe alocuea autoritățile locale suprazeloase au cerut și aproape impus preotului nostru să citească în biserică Pastorală Î.P.S. Patriarhului. Trebuie să se știe că aici nu se poate ceda nimic. Preotul este însărcinat de Episcop a predica, căci numai Episcopul are sarcina predicării cuvântului, de aceea preotul nu poate predica decât aceea ce Episcopul său, care i-a dat încredințarea și dezlegarea, i-a impus. Să se urmeze această disciplină fără nici o abatere.

2. Frații preoți să fie curajoși și a răbda pentru Domnul. Trebuie să dovedim că nu suntem preocupați și nu negustorim pe Domnul Iisus ca Iuda. Laicii ne privesc și vor să vadă eroismul nostru ei și l-au arătat pe câmpul de luptă, de care noi am fost cruțați. Acum noi suntem ostașii lui

Iisus.

3. Frații preoți să se ferească a subscrie ceva dăunător credinței. Nimic fără protopop, nimic fără Episcop. Să se refuze participarea la întruniri care pun în cumpănă credința și Biserica, și unde preotul sau protopopul nu are curajul sau nu poate să spună Cuvântul Domnului.

4. Pregătiți credincioșii: a) Să nu subscrie nimic, ce nu-i dat de Biserică, în chestiuni bisericesti. b) Să nu se lase înșelați ca să subscrie pe neștiute propria osândă, prin lepădare de la credința adevărată.

5. Să fiți cu mare luare aminte la alegerea curatorilor. Să nu fie decât după statute, oameni aievea corecți, iubitori de Dumnezeu și Biserică. Vor să se strecoare elemente străine de Duhul lui Iisus. Deci înainte de alegere să se explice. Preotul să nu cedeze la nici o amenințare.

6. Fiecare credincios să știe ce anume are de făcut în absența păstorului. Elitele și iarăși elitele. Organizare ca și în Faptele Apostolilor, precum vor să le copieze sectarii. Enormă răspundere avem dacă nu urmăm și ducem la îndeplinire acestea.

7. Anexăm Rugă de închinare și către Inima Neprihănită a Mariei spre a fi răspândită la fiecare cucernic creștin, copii etc., spre recitare și împlinire.

Blaj la 23. VI. 1948

Binecuvântare, I. Suciuc ep.

Document nr. 6

Nr. 2807/1948

Scumpii mei copilași,

Iată că Episcopul Vostru vă scrie vouă o scrisoare, numai vouă care sunteți mai mici, pentru că puteți avea cu rugăciunile și cu jertfele voastre mare putere asupra Inimii Domnului Vostru Iisus Hristos.

Prin această scrisoare Episcopul Vostru vă cere în numele lui Iisus Hristos și a Inimii Neprihănite a Sf. Fecioare Maria, în numele Bisericii și al Neamului Românesc, în numele celor necăjiți și flămânzi, vă cere să vă rugați mult și să faceți jertfe.

Putem noi copiii să facem ceva? Mă întrebați. Sigur că voi copiii puteți face foarte mult. Iată pentru ce: Inima voastră este mai curată, nu are atâtea păcate, de aceea rugăciunile și jertfele voastre sunt mai bine primite de dulcele Iisus, pentru păcatele lumii păcătoase, care este atât de păcătoasă, încât oricât ar suferi în războaie și în cele nenorociri, oamenii nu ar suferi destul pentru păcatele lor. Numai copiii nevinovați și sfinți împiedică cu rugăciunile și jertfele lor ca lumea să nu se prăpădească pedepsită pe dreptul de Iisus.

Ascultați numai copilașii mei, ce a făcut un mare papă, adică urmașul Sf. Petru, locțiitorul văzut al lui Iisus pe pământ. Era vreme de mare și crunt război între oameni. Atunci Papa – se numea Benedict al XV-lea (în războiul mondial trecut) a încercat în scris și cu graiul, și prin trimișii săi, să împace pe oameni, să nu se mai ucidă unii pe alții. Dar oamenii nu au voit. Ce să facă? Atunci Papa a chemat pe copii să vină în Biserica Sf. Petru din Roma și să se roage cu ei. Și le-a zis: „Oamenii mari nu m-au ascultat, nu vreau să facă pace. De aceea iată că viu la voi și vă chem să mă ascultați voi copiii, ca să vă rugați bunului Iisus prin Preacurata Fecioara Maria, să aducă pacea între oameni”. Atunci copiii din toată lumea s-au bucurat de atâta cinste și au răspuns P.F. Papa: „Ne vom ruga, ne vom cumineca, și vom face mici jertfe pentru lumea cea rea, ca să asculte de Papa și să înceteze războiul”. Și războiul a încetat, pacea a venit.

La îndemnul Prea Fericitului Părinte, al Papei, vin și eu, Episcopul vostru să vă cer rugăciuni, Sf. Cuminecări și jertfe, ca Preacurata Fecioara Maria prin Inima Ei Nepătată să aducă

între oameni pacea lui Iisus.

Vă amintiți, scumpi copii, că atunci când Irod căuta să ucidă pe micul Iisus, Precurata l-a luat în brațe și l-a mântuit de sabia lui Irod ucigașul, numai că Irod s-a dat și a omorât mulți copilași. Acolo copiii mici au murit pentru Iisus. De aceea și voi să faceți pentru Iisus pentru Biserica lui Iisus și pentru Neamul nostru rugăciuni, sf. Cuminecări și jertfe.

Ați auzit de micul copil Tarcizius care a fost omorât de păgâni fiind că a dus pe Iisus din Sfânta Taină a cuminecăturii la creștinii din temnițe, ca să fie tari și să nu se lepede de Iisus.

Dar voi, cum puteți duce pe Iisus la aceia care nu-l au? Dacă vă rugați, dacă faceți jertfe și dacă vă cuminecați.

Dacă împliniți acestea, după cum vă învață preotul, veți fi copiii lui Iisus și a Maicii Sfinte. Precurata la Fatima a cerut la trei copilași rugăciuni, cuminecări și jertfe pentru mântuirea păcătoșilor. Și copiii au ascultat-o. Ascultați această chemare a Episcopului Vostru, căci așa Inima Neprihănită a Fecioarei Maria ne va păzi de rele. Aștept răspuns de la voi, să știu cum m-ați ascultat. Binecuvântarea arhierescă asupra voastră, a tuturor.

Blaj la 27.VII. 1948

Ioan Suci,

Administrator Apostolic

Document nr. 7

Instrucțiuni fără dată, fără număr de ordine

Fără a provoca sau a amplifica o alarmă dată de ierarhii Bisericii Ortodoxe de o lună de vreme încoace, referitor la întoarcerea noastră la schismă și erezie, suntem datori a preveni o acțiune de violență și urmărire împotriva Bisericii Române Unite, și a pregăti la o luptă de apărare, de mărturisire a credinței catolice, preoții și credinciosul popor, de dovedire apostolică a ceea ce suntem.

Dăm aci îndrumări necesare, pentru a evita o surpriză, o vinovată nepregătire și pentru a ne întări în Acela, în Care toate le putem.

Cum vom putea fi loviți?

Înnoind legea, sub o formă mai drastică, care prevede ca cu trecerea a peste 50 % credincioși să treacă și bunurile Bisericii, sau cu o lege că preoții sau poporul credincios dispune de averile Bisericii etc. Se vor face presiuni prin organizații locale, adunări, poate una mare la Alba Iulia etc., cu preoți apostafați, cu popor înnoit. Cu o nouă lege a cultelor sau o modificare în urma căreia câteva episcopii să fie desființate, iar credincioșii și preoții zăpăciți. Ba episcopii arestați, ba zvon că au rupt pecețile. Dar să nu credeți în defecțiunea lor.

Ce atitudine?

Calm și siguranță, în Acela pe care îl apărăm, Mijlocitoare și Apărătoare fiindu-ne Inima Neprihănită a Sf. Fecioară. Să nu ne zăpăcim, enervăm și dezorientăm.

La mișcări de violență răspundem cu rugăciuni și răbdare, cu tot mai multe, tot mai publice, mai încrezătoare. Fiecare paroh, fiecare familie, fiecare suflet se va așeza sub ocrotirea Inimii Neprihănite a Sf. Fecioare. La o adunare la primărie ca să se rupă pecețile, răspundeți cu chemare la Biserica, ca să se dovedească contrariul. La subscripții răspundeți cu subscripții pentru păstrarea (apărarea) credinței. Biserica și inventarele nu le va preda. Dacă violența le va închide bisericile, iată ce e de făcut:

Întâi le vor apăra, cum se apără creștinește, nu lovind, nu ocărând, ci făcând zid cu ruga, piepturile și trecerea peste actele de injustiție ce se fac, calm și creștinește.

Preotul va ține acasă, la sine odăjdiiile, antimisul, cărțile bisericesti, și toate cele necesare, ca

la nevoie să poată celebra în casă particulară.

Dacă nu va putea lua legături la vreme cu ordinariatul spre această învoire și altele, unde se obișnuiește a se da învoiri, prin aceasta li se dă, odată ce se verifică împrejurările prigoanei.

Organizarea protopopiatului

Când se vor verifica, și numai dacă se vor verifica condițiile unei prigoane, adică siluirea conștiinței religioase prin dispoziții „legale” sau administrative, îngrădirea libertății de acțiune religioasă, împiedicarea legăturilor cu Ordinariatul etc., se vor da curs celor ce urmează de la punctul 1.

1. Prea On. își vor alege doi urmași, preoți vrednici, a căror viață închinată Domnului nu a cunoscut amestecul în politică, care să le urmeze automat la conducerea districtului, în ordinea stabilită, de îndată ce conducătorul districtului e arestat, cu domiciliu forțat, sau în imposibilitatea de a sta în legături necesare cu districtul și Ordinariatul. Numele acestora se vor notifica la vreme Ordinariatului.

2. Prea On. Protopop va împărți de acum districtul în patru – cinci grupe, având în frunte unul din cei mai destoinici, jertfelnici și disponibili preoți. Acest preot are sarcina de a veghea asupra celor 4-5 parohii, în cazul în care parohul lipsește, el dispune imediată suplینire, aducând la cunoștință protopopului.

El supraveghează orice mișcare, orice amenințare, orice luptă o ține sub ochi și pregătește, duce la îndeplinire, apărarea credinței prin mijloacele religioase pe care Biserica le pune la dispoziție. Acest preot se va dăruia Inimii Neprihănite, rugându-se zilnic cel puțin o parte din Rozar și-și va pregăti bine credincioșii despre Sf. Fecioară, despre Biserică, Papa și Sf. Evanghelie (Petru etc.), credință etc.

Organizarea parohiei

Pentru a preveni, pentru a întări pe credincioși, fiecare paroh va lucra la formarea sufletelor de elită, care să fie gata a-și disprețui viața pământească pentru cea cerească.

O campanie de rugăciuni și jertfe trebuie să înceapă de îndată în fiecare parohie și felie. Sf. Rozar îndeosebi, novene de ajunuri (venind în fiecare zi la câte nouă, sau trei, altă zi alte trei etc.).

Rugi și jertfe pe boabe de grâu, din care apoi să se facă prescuri pentru jertfă. Icoana Sf. Fecioare în fiecare casă. Fiecare parohie închinată Inimii Ei Neprihănite.

Dacă biserica va fi închisă se fixează câteva case în diverse părți ale satului, în care se va face Sf. Liturghie, chiar se va ține în aceeași parohie.

Credincioșii de elită să cunoască bine credința, și să fie fervenți, să fie luptători în discuții. Casele pot să fie capele improvizate, la vreo femeie văduvă, la oameni tari la suflet, să riște amenințări și bătaii. În absența preotului, trebuie să adune pe credincioși, să se roage împreună, să știe din ce să citească învățătura. Suferințele din Vechiul Testament și paginile de îmbărbătare din Noul Testament.

Să știe toți credincioșii că pot boteza în caz de nevoie. deci dacă va fi închisă biserica, fiecare casă va fi biserică, ca în Mexic odinioară.

Să-i învețe cântări pe toți credincioșii. Îndeosebi „Creștin sunt din leagăn” (se află în „Litia Euharistică”).

Preotul să năzuiască a desface încă de pe acum catehisme, câte unul la câteva familii, dar de îndată (cele de cl. III și IV).

Zarvei din gazete și de pe piață, violențelor, se va protesta prin telegrame la Înalțul Prezidiu, la Culte. Va trebui poate chiar să mulțumim prigonitorilor (arhierieilor ortodocși) de această încercare.

Mijloace de apostolat

Cântări de îndată pregătite, cu o persoană cucernică, talentată.

Reuniuni în biserică: novena, triduum către Sf. Spirit etc. Mai cu seamă la Sf. Petru și Pavel. Despre Primatul Apostolului și Constituția Bisericii cu Episcopia Romei în frunte (A se citi

„Triumful Papalității”). Să se facă rugăciuni cu copiii, mai cu seamă cu aceia, care de curând au făcut prima Sf. Împărtășire. Să se facă rugăciuni de ispășire, de cerere de milostivire. Fiecare preot să aibă pregătite la el, la un curator, la un suflet de încredere și priceput, bucăți de foi de hârtie cu îndrumări pentru toate împrejurările, în lipsa eventuală a lui, și pentru orientarea lor și pentru încurajarea lor.

Să fie spicuiți din Sf. Scriptură și apoi norme precise. Exemplu: Cartea I a Macabeilor, cap. 20, cap. I, v. 37-50, 61-64 etc. Cartea a II-a a Macabeilor c. VI tot, citit și comentat la vecernie etc. cap. VII, v. 9, 11, 14, 18, 19, 28, 29, 34 etc., cap. VIII, v. 18, Apoi altele din Evanghelie și scrisorile apostolilor, „Cine se va rușina...”, „Cine mă va mărturisi...”.

Preoții trebuie să lase la o parte orice resentiment, să împace neînțelegerile eventuale cu credincioșii, să ierte și să strângă.

Datarea acestui document. Între 27.VII.1948 (Circularea pentru copii) și promulgarea Legii Cultelor, a căror dispoziții sunt de altfel intuite (4. VIII.1948).

Document nr. 8

Dacă se vor verifica împrejurări în care se va cere Clerului un nou neașteptat jurământ de fidelitate, fără a putea lua legătură cu Ordinariatul, dăm mai jos cuvintele pe care Episcopii le-au adăugat la formula jurământului pe legea Cultelor, precizând sensul obligației lor, adică se obligă la „tot ce nu este împotriva lui Dumnezeu și a mântuirii sufletelor”.

Deci, când frații Preoți vor depune jurământ față de Stăpânire, vor notifica, că l-au depus cu sensul depus de Episcopia lor. Vă aducem aceasta la cunoștință spre orientare, cu cea mai mare confidență. Actul va fi păstrat în dosarul secret, sau nimic în dată după luarea la cunoștință.

Document nr. 9

Prea iubite Fiice în Domnul Iisus și în Inima Neprihănitei,

În ceasul greu și apăsător de păcate și mizerii al omenirii, Dumnezeu s-a îndreptat către o femeie, spre a-i cere ființa pentru mântuirea lumii. Ei cea binecuvântată între femei a răspuns: „Iată roaba Domnului, fie mie după cuvântul Tău”.

Acum în acest ceas de răstignire a Bisericii lui Iisus în neamul românesc, mă îndrept spre voi, care puteți să deveniți, ca fiind făpturi mai alese (I Petru 5,7) îngerii Satanei, dar ca moștenitoare a darului vieții puteți dobândi sufletele, nu numai a soților și copiilor voștri, ci a tuturor care văd viața voastră curată și plină de sfilă.

Mă cutremură gândul, că multe dintre voi sunt mai degrabă evlavioasele decât cucernicile Fecioarei Maria, că multe dintre voi în oara, când sărăcia, prigoana, despoierea de avere, în care, când soțul Preot al Dumnezeului țărilor, slujitor al Aceluia care este Adevărul și Viața, urmărit și deținut, amenințat și rănit ați putea să fiți ispitite, să spuneți cu femeia dreptului Iov care plin de bube și păgubit de copii și avere, este singur, aruncat din act pe o grămadă de gunoi. „Și acum te mai ții tare în evlavia ta? Blestemă pe Dumnezeu și mori!” (Iob 2, 9) ... Mă cutremură gândul că ați putea să-i spuneți: „Unde este Dumnezeu? Pentru ce tăcu? L-ai slujit și așa îți răsplătește? Păcat de toate. Păcat de copii, care-ți rămân pe drumuri, păcat de mine, mută strana, lasă altarul pentru altul, fă-te și tu ca ceilalți – ortodox, ca să te bucuri de lumina soarelui.”

Dar răspunde Iob: „Vorbind astfel ai vorbit de o neroadă. Dacă a primit cele bune de la Dumnezeu, care pe cele rele să nu le primim? Fericit bărbatul pe care-l mustră Dumnezeu, căci El rănește și El leagă rana, El zdrobește și mâinile Lui vindecă” (Iob 2, 10; 5, 17-18).

Pentru grija copiilor tăi urmează pe sora ta în credință, martira Vivian Perpetua, căzută sub prigoana lui Septimiu Sever, înainte de-a fi dusă la închisoare, având domiciliul forțat își vede toată familia sa. Ascultă istorisirea făcută de ea.

„Eram sub apărarea prigonitorilor noștri și tatăl meu împins de marea iubire ce mi-o purta, făcea toate încercările, ca mă înduplece și să-mi schimbe convingerea.

– Tata, îi spusei, vezi vasul acela de joc! – Da, îmi răspunse, îl văd. – Se poate, întrebai eu cum să-l numim cu alt nume decât acela de vas? – Nu, zise el. – În același fel, îi replicai eu, eu nu pot să mă numesc cu nume diferit de ceea ce sunt, adică cu numele de creștină.

În acest cuvânt tatăl meu se năpusti asupra mea și părea, că vrea să-mi scoată ochii; sfârși încă adresându-mi numai insulte și injurii, iar după aceea plecă rușinat pentru a nu fi putut înfrânge tăria mea cu toate uneltirile puse la cale de diavol. Câteva zile nu mi-a mai apărut înaintea și dădui mulțumită Domnului. Depărtarea de el îmi era o ușurare. În acest scurt răstimp, am primit botezul, pe când eram în apă, Spiritul Sfânt mă inspiră să cer un singur lucru: răbdarea în chinurile pe care le voi suferi în trup.

Apoi am fost duși la închisoare. Intrând în ea, m-a prins o spaimă de nespus, pentru că niciodată nu văzusem întuneric atât de înspăimântător. Ce zile triste! Așa de îngrediți unul într-altul, să ne sufocăm, pe deasupra erai silit să suporti în fiecare clipă, brutalitatea soldaților paznici. Chinul cel mai mare însă îmi venea de la gândul că copilului meu care era departe de mine. Terțiu și Pomponiu scumpii diaconi, care ne purtau de grijă, reușiră să obțină – împărțind bani – să fim conduși la loc deschis câteva oare din zi ca să respirăm puțin aer. Scoși din fundul carcerii, fiecare din noi putea să se înviorzeze cum găsi mai bine. Grijă mea era să dau lapte copilului pe jumătate mort de foame. Cu multă afecțiune vorbii mamei mele, îmi îmbărbătai fratele, recomandând tuturor în mod special pe cel mititel. Eram mahnită, văzând pe cei ai mei, întristați din pricina mea. Suferii acest zbucium câteva zile, până când obținând să mi se lase copilul, am putut să mă mângâi cu îngrijirile pe care le dam feciorașului meu. Temnița îmi apără un palat al plăcerii de preferat oricărei alte locuințe”.

Sub imboldul fratelui ei, Perpetua întreabă pe Dumnezeu, dacă va fi martirizată sau va fi eliberată din închisoare. Reculeasă la rugăciune, Dumnezeu îi revelă într-o foarte impresionantă viziune martirajul pe care avea să-l suporte fericită până la capăt.

Iat-o din nou povestind: „După puține zile, se răspândi vestea, că vom fi judecați. La știrea aceasta tatăl meu, zdrobit de durere, alergă de la casa sa din Tuburbio și veni să mă vază, nădăjduind să scoată din hotărârea mea, apărându-mi: Copila mea, ai milă de părul meu alb, ai milă de tatăl tău, dacă mă crezi încă demn de a mă numi tatăl tău. Dacă aceste mâini te-au crescut, dacă mulțumită împrejurărilor mele, tu ai ajuns în floarea tinereții, dacă te-am iubit mai mult decât pe ceilalți frați ai tăi, nu face din mine omul cel mai dezonorat și cel mai nenorocit din lume. Gândește-te la mama ta, la frații tăi, la familia ta, gândește-te la copilașul, care nu va putea trăi fără tine. Nu te încăpățâna până la capăt, pentru că pe toți ne ucizi astfel, ne prăpădești. Nici unul dintre noi nu ar mai îndrăzni să apară în mijlocul oamenilor, dacă tu ești condamnată.

Așa vorbea tatăl meu în dragostea lui față de mine și în timp ce îmi săruta mâinile, se arunca la picioarele mele, numindu-mă nu fiică ci „doamnă” și „stăpână”.

Simțiam milă pentru părul lui alb, tata era din toată familia mea unicul, care nu s-ar fi mândrit cu martiriul meu. Îl liniștii, spunându-i: „– În fața judecătorilor și pe arenă, se va întâmpla ceea ce Dumnezeu va voi, pentru că nu suntem noi stăpânii noștri, ci Dumnezeu.” Priviți-o și ascultați-o acum în fața morții: – „Când îmi veni rândul să fiu întrebată, tatăl meu apără pe neașteptate, purtând în brațe băiețelul meu, mă trase de o parte și cu un gest de rugămintă fierbinte îmi spuse: – Ai milă de copii.”

Procuratorul Ilarion, care primise zilele acelea guvernarea provinciei în locuri defunctului proconsul Minucio Timiniano insistă: „Ai milă de părul cărunț al tatălui, tău, îndură-te de vârsta fragedă a fiului tău, sacrifică, – Nu voi face niciodată o astfel de faptă” răspunsei. Ești creștină?

întrebă Ilarion. – Sunt creștină, Tatăl meu de ciudă și de supărare era gata să mă jos de pe estradă, dar, din ordinul lui Ilarion, fu gonit și lovit cu varga. Așa lovitură o simții în carnea mea, ca și cum m-ar fi lovit pe mine, atât de milă îmi era de acel sărman bătrân, Atunci judecătorul pronunță sentința prin care cu toții eram condamnați să fim dați fiarelor. Scoborâsem de pe stradă, pentru ca să mergem în temniță. Cum copilul era obișnuit să sugă de la mine și să rămâie cu mine în închisoare, trimisei repede pe diaconul Pomponiu că-l ceară de la tatăl meu, dar nu mi-l dădu. Vru Domnul, ca să nu mai ceară lapte copilul, așa încât, eu nu mai avui nici o preocupare de el. Și nici nu am suferit din această cauză vreo urmare dureroasă...”

Așa se scriu paginile măririi femeiești prin slujba în cauza Mântuitorului Iisus.

Biserica lui Iisus cheamă toți voștri și preoții lui Dumnezeu la luptă pentru credință, voi să nu-i legați cu funiile voastre ca odinioară Dalila pe Samson, ci să le fiți întru toate ajutor în rugă, la tărie, în mărturisirea credinței, îmbărbătându-i cu seninătatea încrederii voastre în Dumnezeu, care a zis, nici un fir de păr de pe osul vostru nu va pieri.

O sfântă femeie stă pe fruntea Sfintei Evanghelii, cuvântul ei a deschis omenirii zilele mântuirii, căci despre aceiași femeie Preacurată, spus-a Dumnezeu, că va zdrobi capul Șarpelui. Aceasta este și misiunea voastră, să fiți zdrobitoare a capului Satanei. Aceasta este o dumnezeiască misiune a femeii creștine în noul Testament, în viața și luptele Bisericii Creștine Catolice.

Veți dezminți oare pe Fecioara Maria? Veți călca peste chemarea ce-o face îndeosebi astăzi? Numai cu Ea veți fi binecuvântate. Inima Ei Neprihănită ne-a dat pe Iisus. Inima voastră să dăruiască lui Iisus pe Preotul și soțul vostru. N-o să spui soțului: Coboară-te ca pe crucea ci veți face strajă cu vraja afectului vostru, lângă Crucea lui și a Bisericii lui Iisus între Români, adică a Bisericii Române Unite, cum Maria cu femeile evlavioase, au făcut în Vinerea Mare pe Golgota.

Închinați de acum familia Inimii Neprihănite a Mariei, sub a cărei flamură purtăm aceasta luptă pentru Fiul Ei Iisus și pentru mântuirea noastră. Rostiți zilnic o parte cel puțin din Sf. Rozar, ca să fiți alături de preoți cu rugăciunile voastre, în luptă.

Voi familia, aveți o inimă de Preot. De aceea Fiul lui Dumnezeu, care a crezut sufletul vostru, v-a dovedit o afectuoasă atenție. Din samariteancă a făcut cea dintâiu vestitoare a Evangheliei între cei din neamul ei, a ținut să vă aibă alături de Crucea Sa pe Calvar, în vreme ce Apostolii se tănuiau înfrigați, iară după slăvita Sa Înviere, v-a făcut vestitoare ale marii minuni. Și voi ați înțeles încrederea Fiului lui Dumnezeu.

Preacurata Fecioară a rămas pe pământ cu Apostolii pentru a-i asista și îmbărbăta, iară celelalte femei au luptat pentru Evanghelie, cum scrie Sf. Pavel, alături de Apostoli și Preoți.

Ghirlandă de crini albi I-ați împodobit prin mucenicia voastră și cu trăsuri I-ați dăruit Fiii voștri pentru Preoție.

Iară acum fiice ale Bisericii lui Iisus în Neamul Românesc, acum Vă privesc la luptă surorile de peste veacuri, martirele cu rănile lor, mamele cu jertfele lor, soțiile cu patimile lor, așteaptă de la voi mărturia, că nu dezertați de la datoria creștină. Sute de milioane de suflete privesc spre Femeile Române Unite, soții de Preot, mirene. „Noi am învins”, spun femeile din Mexic, cele din Spania, Acum este rândul vostru. De la Fatima și până dincolo de mări rugăciunile se înalță la mila lui Dumnezeu pentru voi.

Priveliște sunteți lumii și Îngerilor lui Dumnezeu. Acum e ceasul, ca Biserica să se preamărească prin jertfele voastre. Treceți-i prin răbdare și iubire, haina sfântă a muceniciei. Acest veșmânt ne mai trebuie, ca să nu fie mai prejos de Biserica lui Iisus din alte neamuri ale pământului. Întăriți-vă sufletul în rugăciune, în închinare către Inima Neprihănită a Mariei, zi de zi. Citiți viețile mucenicilor și fericite veți fi, dacă veți ajunge să arătați vre-o dată chipul soțului Preot – copilului vostru, zicându-i:

„Vezi-l, este tatăl tău. E dus departe, zace în temniță, sau poate e mort, pentru că nu c-a rușinat de Evanghelia lui Iisus. Fii și tu asemenea lui”. Așa numai ajungem în fericirea veșnică. „Ce va folosi omului dacă ar dobândi lumea, întregă și-și va pierde sufletul său?”

Cred, că acesta este ceasul durerii nașterii voastre la cea mai înaltă demnitate în ochii Preafericitului Părinte, în ochii copiilor voștri care vă vor binecuvânta că le-ați păstrat credința cea adevărată.

Îndrăzniți, fiice ale Bisericii lui Iisus din neamul Românesc. Acel Iisus, care a înviat lumea și moartea va birui prin Voi.

Binecuvântarea mea Arhierescă pentru sufletele voastre. Amin.

Document nr. 10

Confidențial.

Venerați și iubiți Frați în Domnul,

Auziți murmur, auziți mișcându-se turlele? Sună și răsună dangăt greu de clopot, care cheamă Preoții Bisericii Române Unite la ostășie pentru Iisus Hristos Domnul.

Biserica lui Iisus între Români are nevoie de o hlamidă de purpură, de un nimb de slavă. Mai mult sigur, că nu va fi vărsare de sânge dintru început, dar va fi amenințare, foame nesiguranță, ocări, temnițe, scoatere din legalitate, cu un cuvânt acea prigoană morală, acea urmărire calculată, care vrea să topească tăria credinței și să constrângă la apostazie prin mizerie și excomunicare socială.

Atâtea zvonuri vă asediază, ați citit poate prin ziare campania de invitare la reîntoarcerea în schizmă, la lăpădarea de Biserica lui Iisus. Știm că oamenii zilei, pe atunci sau pe față, susțin, îndeamnă, ba chiar obligă oarecum ortodoxia română la un atare atentat. Și Biserica ortodoxă se oferă la acest joc de a servi unealtă împotriva Bisericii lui Iisus Hristos, ca să se dezvălească cugetele inimilor.

Cartea lui Iob și Evanghelia Săptămânii Mari trebuie să se scrie în trupul Bisericii Române Unite, spre adevărarea Adevărului, spre curățire de tot ce este prihană, spre mărirea Miresei lui Iisus. Ca aurul, în foc, trebuie să ne lămurim, ca să dăm socoteală în fața lumii rătăcite, de credința noastră și despre nădejtile noastre (I Petru 3, 15).

Bisericii Române Unite contemporane lipsește verificarea și frumusețea muceniciei a asuprii, lipsește sigiliul Rănilor Răscumpărătorului iubit, Fără acestea stă sub obroc luminarea Bisericii. Poate că numai o prigoană ne va dărui sfinți, sau perspectiva luptei, pregătirea la lupă ne va releva lumii ceea ce suntem. Fiii și Apostolii Bisericii celei adevărate. Ortodoxii de bună credință ne vor cunoaște, ne vor descoperi și vor veni spre Biserica astfel luptătoare, numai după această adevărare a ei, Biserica fiind istoria amplificată a vieții Mântuitorului Iisus, va trebui și ca să mântuiască ispășind. Va trebui să scriem cu Foamea și mizeria, că ocară și temnița răbdate pentru Evanghelie, istoria Vinerii Mari în viața Bisericii. Este ceasul să ne dovedim credincioși jurământului făcut Împăratului nostru Hristos.

În ce va consta proba credinței?

Ni se va spune să ne lăpădăm de Papa, ca să stăm cu poporul (o parte din popor va fi silită la declarații de trecere etc.), pentru unitate etc. Papa dușmanul democrației românești. Poporul este străin de Papa etc. Se vor aduce legi, care împovărează Biserica, o eventuală reducere a Episcopiiilor etc.

Care este poziția noastră?

1. Într-o luptă pe teren supranatural, când este atacată credința, ținuta noastră, mijloacele de luptă, de rezistență și apostolie trebuie să fie supranaturale. Suntem de dinainte niște învinși, dacă credem, că vom putea lupta cu viclesuguri, cu calcul de umană prudentă, cu compromisuri. Trebuie să folosim mijloacele cele peste fire: Sf. Taine, Rugăciunile – jertfele, toate sub flamura Inimii

Neprihănite a Sf. Fecioare, Regină a Apostolilor.

2. „Și-mi veți fi mie mărturie”, a zis Iisus. Aceasta e datoria mea acum cu riscul de a fi un apostat, de a fi azvârlit din staul, să mărturisesc acele pagini ale Sf. Evangheliei, acele adevăruri, cuprinse în depozitul credinței, care sunt acum tăgăduite și care mi se cere a le nega, a le omite din crezul, predica, slujba și viața mea. Răspunsul meu preoțesc, creștinesc la ori solicitare este asta acesta:

„Împotriva adevărului nu am nici o putere, avem pentru adevăr (II Cor, 13, 8). În Evanghelie este Primatul lui Petru și al succesorilor lui. Așa a construit Iisus Biserica S; Ubi Petru ibi Ecclesia, ubi Ecclesia, ibi Christus...” Unde-i Petru, acolo-i Biserica, unde-i Biserica acolo-i Hristos, unde este El acolo-i Adevărul și Viața. (Matei 16-18, Ioan cap. 21) sunt actul scris de întemeiere a Bisericii, a Papalității religioase. Și eu nu mă rușinez de Evanghelia lui Hristos” (Rom, 1, 16). Dacă mă fac vinovat împotriva unui adevăr, dacă tăgăduiesc câteva pagini din Sf. Evanghelie, dacă calc o lege, o poruncă, dacă leapăd o singură pagină din Sf. Carte, dacă împuținez cu un singur Adevăr Descoperirea, mă fac vinovat de călcarea întregii Evanghelii, de lepădarea credinței (Iacob 2, 10), căci am subsăpat temelul, care este negreșelnica Autoritate a Cuvântului lui Dumnezeu.

Evanghelia nu este lucru omenesc (Galat 1, 11), de aceea eu sunt pus, ca toate să le fac, pentru Evanghelie, ca să mă fac părtaș de ea, ca toate să le rabd, ca să nu pun piedică Evangheliei (Cor. I. 9, 12), să mă port numai în chip vrednic de ea (Filip, 1, 27). E acum ceasul să mă fac părtaș de necazurile Evangheliei, după cum poruncește Sf. Pavel lui Timotei (II – 1, 8), și după cum el însuși zice, pentru această Evanghelie sufăr până acolo, că sunt ținut în lanțuri, ca un făcător de rele. Dar cuvântul lui Dumnezeu nu știe de lanțuri (Tim. 2, 9).

În consecință: nu mă voi abate nici o cirtă sau o iotă de la legea lui. Înterzisă pomenirea Sf. Părinte la Sf. Liturghie, îi voi pomeni totuși mai departe. Căci nu vrem prin nici un gest să dovedim lepădarea de credință în Primatul Episcopului Romei, lepădarea de atârnarea de El, atâta vreme cât sunt membru al Bisericii Catolice. În credință nu sunt tranzacții, compromisuri și calcul. Când mi se cere socoteală de ea o mărturisesc sincer și curajos.

3. A suferi prigoană, fizică, morală, socială etc., pentru un adevăr de credință, cu suflet evlavios, înseamnă a fi confesor sau mărturisitor al lui Dumnezeu. Legăturile noastre cu Episcopul Romei nu sunt chestiuni administrative, ci dogmatice, adică dispozițiuni și orânduiri divine. A pătimi pentru ele înseamnă a nu te îndoi de Hristos Dumnezeu, înseamnă a nu-l înfrunta cu o lepădare lașă, înseamnă a dovedi iubirea față de El. Înseamnă a-L preamări prin pătimirile tale.

Ne cere Dumnezeu Aceasta?

Mântuitorul Iisus a pregătit pe Ucenici la această luptă: „În lume scârbe veți avea, dar îndrăzniți, eu am biruit lumea”. Citiți Evanghelia dedicată Mucenicilor, nu-i oare o precizare a prigonirilor pe care au să le îndure? După Învierea luminată nu-i prezise oare lui Petru moartea prin răstignire? Când alege pe Saul, spune lui Anania în vedenie, să nu se teamă de acel prigonitor, acum întors, căci îi va arăta câte trebuie să sufere, pentru numele Meu” (Faptele 9, 16). Misiunea preoțească este strâns legată de această de ocară și mizerie, lăsată nouă moștenire, de Mântuitorul: „Precum m-a trimis pe mine Tatăl, vă trimit și eu pe voi, iară pe El, Dumnezeu l-a rândui jertfă de ispășire” (Romani 3, 25). Atunci ne mai rămâne de ezitat? Ce să facem? Să împlinim cu bucurie în trupurile și viața noastră, ceea ce lipsește Patimilor lui Hristos, pentru trupul lui care este Biserica (Coloseni, 1, 24). Citiți iubiți Frați, în genunchi, Cap. 12, din a II-a scrisoare către Corinteni. Auziți cuvântul Sf. Petru... spre aceasta ați fost chemați, că și Hristos a pătit pentru voi (I Cor. 2, v. 19-21). Recitiți în rugă tot acolo Cap. 4, v. 12, și celelalte, în care ne spune să nu ne mire pârjolul și ispitirea ca și cum s-ar fi întâmplat ceva nenormal, ci o să ne bucurăm întrucât suntem părtași la suferințele lui Hristos, ba să fim fericiți de suntem ocărăți pentru numele lui Hristos, căci ocară aduce odihna mării lui Dumnezeu asupra noastră. Citiți fără istov Scris. către Evrei C. 11 și C. 12, în întregime, ca să vă pătrundă înțelegerea nevoii de patimi pentru Cuvântul lui Dumnezeu. Deci cu

ochii ațintiți asupra lui Iisus, care a suferit Crucea și n-a ținut seamă de ocara ei, Să înfățișați trupurile voastre, ca o jertfă vie, sfântă, Domnului bine plăcută.

Ne-o cere și pentru un singur adevăr?

Orice tăgadă a Cuvântului lui Dumnezeu este tăgada lui Dumnezeu, căci este negarea temeliei credinței întregi: Autoritatea negreșelnică a lui. De aceea creștinii de totdeauna au pățimit și și-au dăruit la nevoie întreaga viață pentru mărturisirea unui adevăr de credință. Arianii urmăreau pe catolici pentru un adevăr de credință și-i ucideau sau asupra, Pelagianii și Donatiștii au de dezlănțuit în Africa crude prigoane de care să plânga Sf. Augustin, catolicii apărând icoanele, cu Sf. Maxim în frunte au îndurat neînchipuit, pentru cărțile sfinte au murit unii, alții pentru sfânta Cruce, pentru Maica Sfântă, Sf. Ion Nepomucenul e mucenicul Sf. Spovedanii, Tarsiciu al Sf. Euharistii, Sf. Toma Morus s-a lăsat ucis și decapitat pentru Primatul Papei, precum Sf. Iosafat Arhiepiscop rutean, pentru unirea în credință cu Roma.

În trecutul religios al Bisericii Române Unite sunt mărturiile de prigoană, de sărăcie, de mizerie și de sânge pentru Sfânta Unire cu Locuitorul Mântuitorului Iisus în Biserica Sa. Citiți spre îmbărbătare paginile asupra Episcopului Petru Pavel Aron scrise de Bunea. Câtă pace era în Ardeal, ce avânt spre eliberare a maselor s-a făcut prin Unire, ce lupte să purtau, când dușmanii Neamului de dinafară, ajutați de ereticii domni maghiari dinlăuntru, au aruncat răzvrătirea în poporul din Ardeal. Asupra Episcopului însuși se trăgea cu arma, dar ocrotit de Preacurata este salvat (*op.cit.*, p. 155). Casele preoților uniți erau jefuite, iară ei cu credincioșii lor bătuți și gătuți. Preotul unit din Zlatna a fost spânzurat cu mâinile de o bârnă și chinuit. Preotul Ștefan din Gâldea de Jos a fost scos din casele parohiale și bătut de moarte. Pe alți preoți uniți îi legau și îi purtau din sat în sat drept trofeu ale lui Sofronie, „vicar al sf. Săbor din Carloviț”. Protopopol din Băgău și preotul din Teiuș au fost târați în lanțuri până la Zlatna, de aceiași călugări dușmani al Unirii, li se smulse părul și îi dezbrăcară de jumătate. În Jina agenții neunirii au năvălit noaptea în casa Preotului Constantin și i-au tăiat capul. Azvârliți din case, deposețați, bațjocoriți, blestemați, încât nici apă, nici foc, nu puteau lua de la neuniți, ba lucru nemaiauzit moașa dacă era neunită, n-avea voie să se ducă în casa uniților. Iată pe frații voștri din 1751, 1760. „Chinuiți, suferind bațjocuri și bici ba chiar lanțuri și închisoare, au pribejit lipsiți, strămtorați, rău primiți, au rătăcit prin munți... și în crepăturile pământului” (Evrei 11, 35-36). „Socotind, că ocara lui Hristos este mai mare bogăție decât comorile Egiptului, fiindcă se uitau la răsplătire” (Evrei 11, 26). Au suferit ca să-și păstreze neștirbit tezaurul credinței, ca noi toți fii ai Bisericii Catolice, să nu ne naștem în întuneric, în eroare, în schizmă, ci în Biserica Dumnezeului celui viu. Este puțin lucru aceasta pentru Preoții, care nu au avut o jumătate de veac de Unire? ei ne privesc acum cu toate rănile, ne îmbărbătează ca tot sângele și chinul lor, să nu aruncăm văl cernit pe gloria lor sfântă, nici să acoperim cu rușine obrazul nostru în fața generațiilor viitoare, fiilor și nepoților noștri. „Păzește deci odorul cel bun ce ți s-a încredințat” (II Tim. 1, 14).

Cine să războiește cu noi?

Nu iubirea lui Hristos din ortodoxie ne caută, nu dorul, de a nu ne pierde sufletul, nu, nimic din toate acestea. Au suntem mai săraci în credință decât ei; au ei ce nu avem noi? Biserica Catolică deține întreg adevărul, nu fragmente, ea crede și urmează toate cuvintele Domnului „și nu lasă să cadă pe pământ nici unul din cuvintele lui” (I Samuil, 3, v. 19). Nu sunt apostolii iubirii creștine, Dar ce atunci? Iubirea de neam? Oare am devenit noi fiii și Preoții Bisericii Unite primejdioși poporului român? Istoria este avocatul nostru. Pentru așa ceva nu am fot niciodată urmăriți decât de străini și de dușmanii neamului. Toată mișcarea românească din Ardeal de două veacuri și ceva încoace, a mâncat din Biserica Unită, ca o binefacere vremelnică a îmbrățișării Adevărului veșnic. Am rămas aceiași față de popor, preoții și Arhieriei noștri au fost numai fii ai poporului. Iubirea față de unitate? O da, ar vrea să fie una, o vrem și noi, dar nu în eroare și schizmă, ci în adevăr și catolicitate. Haina fără cusătură, cruțată de înșiși zbirii lui Iisus, nu a fost cruțată de Biserica ortodoxă. Nu îngerii în ceruri se vor bucura de o atare regăsire, ci îngerii Satanei, căruia trebuie să

stăm împotriva, ca să fugă de noi. (Iacob, 4, 7). Cine să războiește cu noi? Sunt vrășmășiile politice în chestiunile religioase. Irod urmărește veșnic pe Pruncul Iisus, iară Irod Agripa, fiul marelui scleratul, vrea mereu să pună mâna pe Petru, de dragul Iudeilor și al poporului. Nero nu are pace, Roma s-a reclădit, o panoramă de flacără nu ar fi lipsită de prezența muzelor. Dar să spunem cuvântul: în afunzimi este însuși Satana, căci lupta noastră nu este împotriva sângelui și a trupului, ci împotriva domnilor, împotriva stăpânilor, împotriva căpeteniilor acestui întuneric, împotriva duhurilor răutății răspândite în văzduhuri. Pentru aceasta luați toate armele lui Dumnezeu, ca să puteți sta împotriva în ziua cea rea și toate biruindu-le să rămâneți în picioare (Efes 6, 12, 12). Acum a găsit Biserica Ortodoxă momentul să ne facă invitații, să ne lovească chiar? Cine o inspiră, cine îi vine în ajutor, cine o atâță? Dușmanul lui Dumnezeu. Trebuie să-i cunoști icoana vagă, fugară, nestatornică; el zice „nu” Cuvântului lui Dumnezeu și celui din Matei 16, 18 și Ioan 21, 15, el este mincinos și tatăl minciunii, el este „ucigaș de oameni”. Mai este legion, masă anonimă, popor involburat de patimi, condus de fruntași, astfel poporul a cerut moartea lui Iisus, Dar Dumnezeu Păcii va zdrobi repede sub picioarele voastre pe Satana (Romani, 16, 20).

Temeri?

Un lucru este ascultat sigur: că nu îngăduie Domnul, să fim ispitiți peste puteri (I Cor. 10, 13). Încrederea ce s-a abătut asupra noastră, este talmăcirea celor mai mângâietoare pagini ale Sf. Scripturi. Domnul ne judecă și ne pedepsește, ca să nu fim osândiți împreună cu lumea (I Cor. 11, v. 32). Ne desprinde de celea văzute, ca să avem nădejde în celea ce nu se văd, ca să înțelegem, că nu avem aci cetate stătătoare (Evrei, 13, 14). Căci dacă nădejdea noastră îi Hristos este numai pentru viața aceasta, suntem mai de plâns decât toți oamenii (I Cor 15, 19). Firesc lucru este să se poată spune și de noi cum a spus Sf. Pavel: Hrăpirea averilor voastre ați primit-o cu bucurie (Evrei 10, 14). Slujind pe Dumnezeu cu credincioși, nu ne va lăsa, nu ne va părăsi nici de cum (Evrei 13, 5). Temeri de închisoare? Să știm iubiți Frați, că închisoarea pentru noi este un beneficiu, este continuarea seminarului, este o aripă a lui și tocmai în dreptul Capelei. Citiți Faptele Apostolilor și înțelegeți, că de la Ioan Botezătorul și până la ultimul apostol rămas pe pământ, temnița are un loc de un loc de frunte ca un sacramental, în viața Preoților lui Iisus. Ce ne va face familia? Să nu răspundem chemării Nemuritorului Împărat: „Soție am luat și nu pot să merg” (Luca 14, 20), ci aruncând în Domnul grija noastră, s-o lăsăm pe mâna și în mila Aceluia, care nutrește crinii câmpului și paserile cerului. Familia sufletelor ne cere urgent și imperios Preoția noastră. Când Mântuitorul Iisus a așezat pe Simon Petru în fruntea Bisericii, a voit să ne arate, ce poate face un Apostol, care a iubit pe Iisus, deși legat în căsătorie (doar ni se vorbește de soacra lui).

Pregătire

Nu vă împovărați cu nici o grijă (Filip, 4, 6), ci purtând grije de ale Domnului. El însuși ne va lua sub grija Sa. Dacă e nevoie vom călca peste scorpii, peste valurile mării, peste șerpi, și peste toată puterea vrășmașe. Dar este ceasul puterii Întunericului.

„Luați, apoi, aminte să nu vă fure mințile cineva cu filozofie și deșartă înțelepciune” (Colos. 2, 8), ci vă aplecați cu fruntea asupra cărților sfinte scrise spre mângâierea noastră, năzuind să aveți totdeauna cuvântul potrivit al adevărului împotriva minciunii și erorii.

Împărtășiți-vă de atotputernicia dumnezeiască prin rugăciune neîncetată, căci mult poate rugăciunea cea fierbinte a dreptului (Sf. Iacob, 5, 16) mai cu seamă rugăciunea Sf. Rozar, ruga către inima Neprihănitei, sub a cărei flamură purtăm aceasta luptă pentru Fiul ei Iisus, despre care scrie Sf. Luca Evanghelistul, că fiind în zbuciumul durerii, cu mai mare stăruință se ruga (C. 22, v. 44). Să ațâțe în noi durerea izvorului rugăciunii.

Stați tare în credință. „Misiunea Bisericii în lume e departe de a se fi terminat, ea înfruntă noi îndatoriri. Sarcina misionară pe care ne-o încredințează Pronia în această oară Crucială, nu este aceea de a subscrie o pace de compromis cu lumea, ci să întemeiem o pace pentru lume, vrednică înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor” (Papa Pius XII). Ochii istoriei și-a veșniciei sunt asupra noastră. De la Fatima și peste mări, rugi se înalță pentru Biserica lui Iisus în neamul românesc. Mulți fii ai neamului din Biserica ortodoxă așteaptă acest nimb în jurul frunții noastre.

Doamne, ajută-ne să-ți fim Mărturii.
Binecuvântarea Domnului cu voi cu toți, Amin.

Document nr. 11

MITROPOLIA ROMÂNĂ UNITĂ BLAJ
Nr. 3496/1948.

Onoratului

.....
.....
Iubite în Hristos Frate,

Iată ceasul asuprii pentru Cuvântul lui Dumnezeu, iată ora Vinerii mari a Bisericii române unite cu Roma.

Cu nespusă durere sufletească am aflat că ați părăsit credința catolică lepădând prin subscriere soarta sufletului vostru în mâinile unui preot apostat de la credința adevărată.

Ce ați făcut?

Faceți negat pe Cuvântul lui Dumnezeu?

Dovediți lumii că până acum ați fost fățarnici. Dați prilej necredincioșilor să râdă de Hristos și de apostolii Lui care sunteți voi?

Vă subscrieți osânda veșnică?

Socotește milioanele de ostași morți pentru o cauză omenească, cugetă la luptătorii politici cât au îndurat pentru ceea ce-i pământesc, iară noi acum în oara mobilizării pentru Biserica lui Hristos să fim lași și dezertori?

În numele lui Iisus răstignit și a jurământului de credință făcut revino, repară, îndreaptă și păcatul și rușinea dată.

Fă publică Mărturisirea de credință în fața a tot poporul.

Telegrafiază încredințatului revenirea asupra celor subscrise. Mărturisește tare credința ca Simon Petru după lepădare.

Te reculege și așează-ți sufletul sub ocrotirea Inimii Neprihănite. Cine stă lângă Ea, ca Ioan în Vinerea Mare, biruiește. În fața Tribunalului lui Hristos vei da seama de ceea ce acumai vei face.

Vreau să știi că îmbrățișez și binecuvântez un Frate Preot întors la adevăr.

Blaj 30 septembrie 1948

Episcop ss. Ioan Suciu

Document nr. 12

Mitropolia Română Unită – Blaj
Nr. 3843/1948

Noi Dr. Ioan Suciu,

Episcop titular de Moglena și Administrator Apostolic al Arhidiecezei de Alba Iulia și Făgăraș,

Facem cunoscut tuturor, că, în puterea drepturilor ce ni le dau sfințele canoane, următorilor preoți:

1. Zaharie Borza din Zagăr
2. Traian Belașcu din Alțina
3. Nicolae Geangalău din Săcădate

4. Aurel Brumboiu din Râușor.
5. Ioan Cristeian din Tău
6. Laurențiu Pop din Moldovenesti
7. Ioan Florea din Brașov,

le aplicăm pedeapsa canonică a afuriseniei, adică a excomunicării, pentru faptul notoriu că au părăsit cu necredință legătura lor cu sfânta Biserică a lui Iisus Hristos adică cu sfânta Biserică Catolică.

Drept urmare a acestei pedepse avertizăm pe iubiții noștri credincioși ca de aci înainte să nu mai aibă legătură duhovnicească cu ei, nici să-i mai socotească de Preoți ai sufletului lor, străini făcându-se ei de Turma lui Hristos.

Blaj 12 octombrie 1948.

ss. Ioan Suciu,
Episcop, Administrator Apostolic
al Arhid. de Alba Iulia și Făgăraș

Documentul nr. 13

Nr. 3516/1948.

Iubiți fii sufletești,

Acum 12 ani, în timpul prigoanelor din Spania împotriva Bisericii lui Iisus, când mărețele catedrale și mănăstiri erau aprinse și țintuite de flăcări, când au fost uciși 10 mii de preoți și vieți dăruite lui Dumnezeu și multe mii de fii ai bisericii, necredincioșii au adus în fața judecății pe o tânără fată creștină catolică și luând-o în răs au întreat-o: „Pentru ce tace Iisus al vostru? Pentru ce ne lasă Hristos să facem cu voi și cu biserica Lui așa?” Fata, creștină catolică, le-a răspuns: „Pentru că Iisus a tăcut și când a fost scuipat, biciuit, încununat cu spini și răstignit spre moarte. El tace și acum, când Biserica Lui, care-i trupul Lui, acum când credincioșii Bisericii Lui sunt chinuți și în prinsori *ca să fie asemenea Lui în Vinerea Mare*, în curând însă va răspunde înviind din morți sufletele noastre și Biserica.”

Pentru Biserica Română Unită acum este ceasul Vinerii Mari. Acum iubiți credincioși, ne arătăm dacă suntem ai lui Hristos, sau dacă ne ducem cu Iuda vânzătorul. Acum Domnul Iisus ne dă prilej să fim părtași la suferințele Sale pentru Biserica Sa. Fericiți sunteți dacă sunteți ocărăți pentru Sfânta sa Biserică. Preamăriți pe Dumnezeu pentru aceasta.

Nu vă lăsați amăgiți de comitete, de vorbe, de vești, de minciuni, ci stați tari, neclătinați, statornici în credința pentru care au sângerat moșii și strămoșii noștri. Nu puneți iscălitura voastră pe nici un fel de hârtie prin care vi se cere să vă lepădați de legea părinților voștri.

Vă vor vă bate, vă vor duce la judecăți și înaintea judecătorilor. Nu vă înfricați, Dumnezeu este cu fiecare din noi și nu ne va lăsa să fim ispițiți și să suferim mai mult decât putem. Lumea se uită la noi, la credincioșii bisericii unite. Priveliște suntem lumii. O, iubiți credincioși, să nu fim o turmă de Iuzi, ci de mărturisitori ai credinței, fii hotărâți ai Bisericii lui Iisus în neamul românesc.

Nu este decât o Biserică întemeiată de Iisus, Biserica ale cărui chei le-a dat Iisus lui Petru Pescarul și prin el urmașilor lui, din care i-au urmat în scaun și pe care-i numim Papi.

Nu este decât o singură Biserică a lui Hristos, aceea zidită pe „Tu ești Petru și pe această piatră voi zidi Biserica mea și porțile nu o vor birui” și aceasta este Biserica zidită pe Petru, aceasta este, iubiți credincioși, Biserica Catolică, iar între noi românii, Biserica Unită cu Papa. Lui Petru și urmașilor lui s-a dat puterea să pască turma binecuvântătoare a sufletelor noastre, iar noi suntem oițele și mieluceii. Nu ieșiți din turmă ca să nu rătăciți. Corabia Bisericii e lovită de furtună și

valuri, nu săriți din ea, și valurile vă vor înghiți, dar totuși corabia nu se va afunda. Și dacă vine altă biserică, altă corabie, să-ți spună: „Treci aici că se cufundă corabia ta”, tu răspunde: „A mea nu se cufundă. Porțile iadului nu vor birui. Nu trec în corabia ta. Nu ai cârmaci priceput. Corabia ta nu duce la liman, la poarta mântuirii”.

Să luptăm tari în credință prin rugăciune și ajun.

Chiar dacă se vor lua bisericile până la o vreme, ne vom face acasă, așteptând plini de aparență izbăvirea care nu mult va întârzia. Feriți-vă de preoții care nu pomenesc pe Papa și care nu se roagă Sfântul Rozariu al Preacuratei. Numai cu jertfe pentru credință îmblânzește Dumnezeu. De rănilor trupești și sufletești primite pentru lui Iisus ne vom vindeca. În ele vom îngropa păcatele noastre, pe vrășmașii credinței. Luptați cu Inima Neprihănită a Mariei, în neclătinată a biruinței Bisericii, chiar dacă Iisus ar trebui să o scoată din mormânt.

Darul Domnului și îmbrățișarea mea cu voi cu toți. Amin.

Blaj, 2 octombrie 1948

ss. Dr. Ioan Suciu
Episcop Administrator Apostolic al
Arhidiecezei de Alba Iulia și Făgăraș

Documentul nr. 14

R.P.R.
TRIBUNALUL MILITAR SIBIU
Dosar nr.875/1949

Copie - extras

S E N T I N T A Nr.848

=====

Astăzi, 19 octombrie 1949, Tribunalul Militar Sibiu s-a întrunit în ședință publică, în scopul de a judeca pe :

7. LAZAR VICTOR, de 37 ani, preot din Benic ,jud.Alba, pentru crima de ucltirea contra ordinii sociale și împotriva securității poporului, p.p. de art.209 pct.4 al.2 din legea 16/1949.

. . .

7. LAZAR VICTOR, de 37 ani, născut în Lorin ,domiciliat în Benic, jud.Alba, preot, nepedepsit.

. . .

Către sfârșitul anului 1948 și începutul anului 1949, elemente aparținând partidelor burgheză-mosierești din trecut, nefăcuate cu reformele sociale, economice și politice înfăptuite de clasa muncitoare din R.P.R., incitate la dezordini de posturile de radio străine și alimex tate de o falsă propagandă a rămășițelor reacționare din țară și de peste hotare, au încercat să se regrupeze în asociațiuni de tip fascist politice, care prin propaganda întreprinsă și prin mijloacele violente întrebuintate, să producă teroare și dezordine publică cu scopul de a răsturna ordinea constituțională și socială în R.P.R.

. . .

Acuzații urmăreau regruparea elementelor antidemocratice din comunele de pe Valea Mureșului, întrind și în județul Tr.Mică pînă în comuna Crăciunel (Blaj) și fuzionarea nucleelor subversive de pe comune cu banda din Munți a lui Debița și grupările legionare răzlețe, formînd un bloc de rezistență a celor nemulțumiți de lupta și munca pe care poporul muncitor o duce pentru construirea socialismului în R.P.R.

. . .

• • •
Acuzatul Lazăr Victor.

In luna decembrie 1948 a aflat de la Laslo Aron că în județul Alba există o organizație subversivă național țărănistă.

In martie 1949,ajungând în posesia unor manifeste cu conținut subversiv le-a trimis lui Ovidiu Cristea care mai târziu sub influența acestor manifeste s-a hotărât să plece în munți.Faptele de mai sus sînt recunoscute în întregime de acuzat atît la primele cercetări cît și în instanță,filele 52 vol.III,184-185 vol.I și coroborate cu declarația martorului Cristea Ovidiu,fila 66 vol.III.

• • •
Cu acordare de circumstanțe atenuante condamnă pe :

11.LAZAR VICTOR,preot de 37 ani din comuna Benic,jud.Alba la

- 2 -

la 3 (trei) ani închisoare corecțională și 3.000 (trei mii) lei cheltuieli de judecată,cu computarea arestului preventiv pentru Lazăr Victor de la 28 Martie 1949.

Data și citită în ședință publică,astăzi 20 octombrie 1949.

BAZA : Arhiva Ministerului Apărării Naționale

V A Z - U T

COMANDANTUL UNITATII MILITARE 02405,
Lt.col. *[Signature]*

Pentru conformitate,

[Signature]

Cu adincă durere aducem la cunoștința tuturor rudeniilor, prietenilor și cunoșcușilor că scumpul nostru soț, tată, frate și bunic

Victor Lazăr

licențiat în teologie și drept

a încetat din viață în ziua de 30 noiembrie 1978, în etate de 67 ani.

Inmormintarea va avea loc în ziua de 2 decembrie 1978, orele 13, în cimitirul din Benic.

Benic, 30 noiembrie 1978.

Indurerata familie,

Dezlănțuirea prigoanei

Pr. Victor Lazăr

Notă: Se aduc respectuoase mulțumiri Dnelor. Lucia și Ileana Lazăr care ne-au pus la dispoziție însemnările Pr. Victor Lazăr, legate de debutul prigoanei. Aceste însemnări au fost scrise după anul 1970, cu pix, într-un caiet. Fragmentul obținut se termină cu relatarea acțiunilor Pr. Victor în martie 1949. Din text urma ca narațiunea să continue. Nu știm dacă manuscrisul a fost continuat într-un alt caiet, sau, datorită prudenței, părintele a preferat amânarea continuării lor. Semnificativă este eludarea detaliilor dintre noiembrie 1948 – martie 1949, activitatea de sprijinire a grupurilor de partizani nefiind de consemnat în scris în anii '70.

(pag. 1) *A fost într-o marți când s-a declanșat prigoana (pt. unificare). N-am fost acasă când m-au căutat la Bucerdea. Eram la Benic, iar miercuria am plecat la Teiuș. În urma vizitei de marți, soția mi-a trimis știre la Benic, apoi soacra a încărcat desagiul cu ale mâncării și a venit la Teiuș să-mi dea știre ca să plec din gura primejdiei. Adică eu să fug? Nicidecum! De la Teiuș am mers la Oiejdeea să mă interesez la Păr. Coman ce s-a întâmplat. Nu-l găsesc acasă. S-a ascuns. Fusesse pe la autorități dar scăpase nu știu cum. De acolo am plecat acasă la Bucerdea. Joi dimineața am plecat la Alba I.[ulia] la protopopiat. Acolo găsesc pe Dna. Magda soția prot[opopului] Mag[da] care e desolată – spune că preotul a fost ridicat cu îmbrăcăminte ușoară și-și făcea griji că n-are ce mânca.*

(pag. 2) *M-am dus la securit[ate] să întreb dacă pot să duc protop[opului] haine și mâncare. Mi s-a răspuns că primește de acolo. Cu acestea am plecat acasă.*

Duminecă la Bis[erică] am ținut o cuvântare însuflețită, făcând elogiul Unirii și a Romei, pregătind credincioșii în vederea evenimentelor. În săptămâna următoare am plecat la Blaj să mă interesez (?) asupra celor petrecute. Acolo am aflat că prot[opopul] Magda fusesse la episcopie și acolo a fost întrebat ce promisiuni i s-au făcut, care l-au determinat să semneze. A spus că a fost cu cotul. De la Blaj am adus scris[oare] de caterisire pentru capite vel duces ai unificării.

În Alba m-am întâlnit cu păr. Negrea și i-am spus. A rămas înmărmurit, făcând fețe, apoi a zis: „Să dea Domnul să vină timpul când să ziceți: Bine că au fost ei și nu noi.”

Dumineca următoare mă trezesc la Bis[erică] cu Moga Filerul, primul deputat pe Jud. Alba, împreună cu o suită de vreo 5-6 pers[oaane], dintre care.

(pag. 3) *cunoșteam numai pe Nic. Chesces ing. agronom pe plasa Alba. Această delegație mi-a dat proclamația Patriarhiei pentru unificare. În altar am trecut cu ochii peste ea. Eu am ținut predica în prezența lor, făcând elogiul Unirii și al Romei. Am vorbit cu tot patosul și însuflețirea și vedeam cum sunt pătrunși ascultătorii de cele ce le spuneam. La sfârșit am fost invitat să citeșc proclamația către popor, lucru ce l-am făcut dar omițând unele pasaje, fără să observe cei prezenți. (Asta întrucât îmi trecusem ochii peste această scris[oare]).*

După ce am terminat cititul, am invitat pe șeful delegației, Moga Fil[erul] să ia cuvântul. Acolo a spus că nu ia cuvântul în Bis[erică], ci să ieșim în fața Bis[ericii].

În fața Bis[ericii] în prezența a tot credincioșilor a luat cuvântul Moga Filerul. Mi-a făcut un elogiul foarte măgulitor, apoi a început să lămurească poporul asupra unificării.

(pag. 4) *Cum a început cu lămurirea, pop[orul] l-a întrerupt mereu, afirmând cu tărie că nu sunt dispuși să-și lase credința. Oricât a încercat Moga F. să vorbească, poporul îl întrerupea, mai ales femeile. Bărbații stăteau în spatele femeilor cu fețe încruntate și murmurând aprobativ la cele spuse de fem[ei].*

Delegații care erau cu Moga F. făceau figuri încruntate, dezaprobare la cele ce spuneau fem[eile].

Văzând Moga Fil. că nu poate vorbi și lămurii pop[orul] a terminat și luându-și rămas bun de la mine, dându-mi mâna a spus: „Păr[inte], o să vină timpul să-i înveți să facă ceea ce îi înveți acum să nu facă”. Eu am răspuns: „Îi învăț să facă ceea ce e demn de un creștin și altceva nu, iar dâșii să se convingă să facă unificarea”.

Au plecat încrunțați, fără ca ceilalți să-mi dea mâna.

(pag. 5) Eu am dus muncă susținută între credincioși. În fiecare seară făceam slujbă la Bis[erică], Paraclis, Rozar, marțea devoți[unea] către Sf. Anton etc.

Între timp s-a ținut adunarea la Alba I[ulia], unde au adunat popor mult.

În 20 oct[ombrie].

Din partea Blajului a fost trimis observator păr[intele] Eugen Pop (Popa, n.n.), care s-a prezentat la părintele Oprîș Lucrețiu (?) Acolo l-am întâlnit. Eu m-am dus pe platou în fața catedralei, și căutam să stau de vorbă cu cât mai mulți din popor și mai ales cu preoți de ai noștri care semnaseră și veniseră la adunare. Cum i-am mai înfruntat!

Doream să intru în catedrală să văd cine sunt și ce vorbesc.

Se intra numai cu invitație specială. Eu căutam ocazie, care mi s-a ivit. Între milițienii ce păstrau ordinea era și unul Jurca de la Totoi, pe care îl cunoșteam, că era și cantor. Pe acesta l-am rugat să mă introducă.

(pag. 6) A zis să stau pe îndelete până se dă ocazia. Au apărut 2 doamne. Jurca a zis să mă țin după ele și pot intra.

Aci nici Jurca n-a fost destul de perspicace. Una din doamne era tocmai soția șefului de la Securitate. Intrat în catedrală, mă uitam furios la bărboși. De aș fi avut putere să-i iau pe toți într-o mână și să-i zbor tocmai prin cupolă.

N-au trecut mai mult de 15 minute și iată un securist mă poștește afară. Îl cunoșteam, că era tocmai cel ce urmărise pe P.S. Ioan S[uciu] când a făcut vizita canonică. Pășesc repede întorcând mereu ochii să văd dacă șeful e după mine. Cum am ieșit afară m-am plecat și intrând pe sub funie m-am pierdut prin popor. Șeful nu era după mine. Nu m-a urmărit, sau mă pierduse? O să aflu mai târziu că nu mă urmărise. Avea prea multă treabă ca să se mai ocupe de mine deocamdată.

Am stat printre mulțime și m-am întâlnit cu câțiva preoți aderați pe care i-am luat în focuri.

De aici am mers la P. Oprîș unde era și Eugen P. și le-am spus cele întâmplare. De aici m-am dus în piață, unde pe corso, pe la Dacia, am stat de vorbă cu unii, între care și cu Tecău, căruia i-am spus că aș dori să stau de vorbă cu ep[iscopul] Colan să-l întreb cum au putut săvârși o asemenea mârșăvie. Tec[ău] mi-a zis: „Să fii convins Păr[inte] că și dânsul judecă lucrurile ca și D-ta”. Am răspuns: „dacă vede lucrurile așa, cum a putut să se însoțească cu cei care au făcut-o?” Mi-a zis: „Nu putea altfel.” Cum? aceasta e conștiință de ierarh?

(pag. 7) În duminica următoare am continuat să vorbesc la Sf. Liturghie către popor în același ton ca până atunci.

Când am ieșit din bis[erică] mă aștepta șeful de post care spune că are ordin să mă ducă la securist. Am mers împreună acasă, am mâncat. L-am îmbiat și pe el, dar n-a voit să ia nimic. Am discutat cu el amical și i-am spus că sunt dispus să plec imediat. Dacă a văzut că sunt gata să plec a spus că nu mă însoțește și să merg singur. Am plecat la Alba. Am intrat la Păr. Oprîș care m-a convins să nu mă duc, că n-o să-mi meargă bine. De la el am mers la cumnatul meu Isidor, care mi-a zis: Cum vrei să mergi direct în gura lupului? Am dezbrăcat reverenda și am plecat la Lörinți. Ce-o fi pățit șeful de post, n-am mai aflat. N-am avut privilegiul să mă mai întâlnesc cu el.

De la Lörinți am venit lumea la Benic, în această săptămână nevasta a început evacuarea și a cărat aproape totul la Benic.

De la Benic, vinerea m-am dus la Cricău, peste deal, și de acolo seara am descins în secret la Bucerdea. Am luat legătura cu câțiva credincioși și am stabilit cum vom face slujba duminică. Am dormit la casa parohială și toată sâmbăta am stat închis în casă, să nu mă vadă nimeni. Peste zi au venit de la primărie cu nu știu cine, la casa parohială, și au cercat la uși. N-au forțat să le deschidă și

au plecat. Duminecă, cu noaptea, am mers la cei mai aproape de biserică și la timpul slujbei, prin grădină, am intrat în bis[erică].

Am stabilit cu o seamă de credincioși să facă pază în jurul bisericii, ca oricine intră să nu mai iasă până la sfârșit, ca să nu dea de știre în sat, deoarece pândeau să vadă dacă apar la serviciu.

Am ținut predica tot în același ton. Când eram aproape de sfârșit, cineva îmi dă știre că (pag. 8) vine la bis[erică] tov. Crețu (m[inci]nosul, socrul lui Rădăceanu). Am trimis din bis[erică] pe doi credincioși mai isteți (Nic. Presecan și...) ca să-l țină, de povești în stradă până termin. Așa s-a întâmplat. Flecarul de Crețu a căzut în plasă. S-a lungit la povești. Eu am terminat și prin cimitir am plecat peste deal la Cricău.

Ce vâlvă când au aflat că am fost la bis[erică]. Să turbeze, nu altceva... De la Cricău, peste deal am venit la Benic.

Luni am plecat la vie. Aproape de amiază mi se dă de știre că aseară s-au prezentat 3 șefi de post să mă caute. S-au luat cu aspru cu soacra, care însă n-a spus unde sunt. N-am mai venit acasă și am plecat la Lörinț. De acum începe viața de clandestinitate.

Veneam acasă noaptea, stăteam ascuns, plecam noaptea. Au aflat că vin pe acasă. Stăteam cu ușile închise.

Într-o noapte dormeam în camera de la stradă, – îi aud pe la poartă, dar n-au forțat poarta. Într-o zi când eram acasă, a apărut un șef de post la poartă. Până s-au dus să-l deschidă, eu prin spatele casei am trecut la vecin (aveam trecere). A fost o inspirație fericită că nu am plecat să ies prin grădină, deoarece în dosul șurei stătea tupilat un jandarm. La vecin m-am urcat în podul șurei de unde auzeam cum făceau gălăgie prin curte și mă căutau.

A trecut iarna și a venit luna lui martie.

La sfârșitul lui martie l-au ridicat pe Păr. Isidor A. care după două zile a venit acasă. M-am dus la el și mi-a spus, că securit[atea] n-a pus problema bisericească. L-am crezut dar cred că nu mi-a spus adevărul curat.

Încetzător că nu pun probleme religioase, nu m-am mai ascuns. Intrasem în aprilie. Ce am pățit voi spune mai departe.

Aici se oprește manuscrisul Păr. Victor Lazăr. Consultarea unor calendare de epocă permite cronologizarea acestor însemnări. Adunarea a 36 de preoți uniți excomunicați la Cluj a avut loc în data de 1 octombrie 1948, într-o zi de vineri. Prezentarea la Patriarhie, pe 3.X. a avut loc duminică. Atunci Patriarhul Justinian Marina a emis Pastorală Chemare, pentru credincioșii greco-catolici. (1). Prigoana s-a întetit după această dată, deci cu data de luni, 4. X. și marți, 5.X. Prima duminică a confruntărilor a fost deci cea din 10.X, iar duminică în care Pr. Lazăr a fost invitat să citească Pastorală lui Justinian a fost cea din 17.X. Adunarea de la Alba Iulia a avut loc însă în data de 21.X. 1948 (nu 20.X.), într-o zi de joi (2). Duminică 24.X. părintele este căutat de șeful de post, și este nevoit să fugă din Bucurdea. Luni, 25. X. presvitera Ana, soția lui, începe evacuarea casei parohiale. Sâmbătă, 30. X., părintele va sta ascuns în casa parohială, iar duminică 31.X.1948, va celebra ultima liturghie la Bucurdea, cu biserica păzită de săteni. Luni, 1.XI, preotul Victor Lazăr intra în clandestinitate. În data de 27-28.X. (miercuri/joi) 1948 au fost arestați ierarhii și canonicii împreună cu alți clerici de seamă ai Bisericii Române Unite. Preoții identificați în această narațiune sunt: Protopopul pensionar Ilie Magda, din Alba Iulia, figurat ca trecut la Ortodoxie (3), pr. Izidor Aldea din Coslariu – Alba, figurând și el ca trecut la ortodoxie, dar arestat și prigonit (†1988) (4), Pr. dr. Eugen Popa (1913-2005) din Blaj, arestat și el în 27/28.X., trecut prin detenție la Sighet, ulterior canonic al diecezei de Cluj – Gherla (5). „Tov. Crețu” ar putea fi pr. Nicolae Crețu, protopop al Aiudului, trecut la ortodoxie (6).

Note și observații

1. Punctul de vedere oficial, cu actele anexe, în „Reîntregirea Bisericii Românești din Ardeal, 3”, București, 1949, ed. Ministerului Cultelor. Pastorală Chemării, din 3.X, în *op.cit.*, p. 33-36.
- 2) *Ibidem*, p. 45-47.
- 3) *Ibidem*, p. 39.
- 4) *Ibidem*, p. 39; despre arestarea și suferințele lui, a se vedea și Bota, Ioan, Ionițoiu, Cicerone, *Martiri și mărturisitori ai Bisericii din România. Biserica Română Unită, Greco-Catolică. Biserica Romano-Catolică*, Cluj-Napoca, 2001, ed. Viața Creștină, ed. III, p. 36-37.
- 5) Bota Ionițoiu – *op.cit.*, p. 132.
- 6) „Reîntregirea Bisericii...”, *op.cit.*, p. 39.

(M.R.B.)

Preparing the Resistance in Persecution. the Case of Fr. Victor Lazăr (1911-1978) from the Greek-Catholic Archdiocese of Blaj

(Summary)

The Communist Regime implanted in Romania started a well concentrated attack against the Catholic Church. The press of the Greek-Catholic Archdiocese of Blaj being suppressed, communication between the Ordinariate and subordinate priests and faithful was realized using the colportage of pastoral letters and instructions.

Missionary instructions, spiritual exercises, high spiritual pastoral letters were issued by dr. Ioan Suciu, Apostolic Administrator and future martyr.

Fr. Victor Lazăr, ThL, LL consecrated priest in 1938, parish administrator in Bucuredea Vinoasă (Alba county) was very active in Church resistance. Not only distributing secret pastoral letters, but also being a partisan – priest against the Communists after the Greek-Catholic Church was legally suppressed. He was also secret (clandestine) local archdean. Arrested in March 1949 he did four years of prison. After he was released, during his civil employments, he activated secretly as a priest, until his death in 1978.

15 documents from his personal archive are published, illustrating how the local clergy and the faithful prepared for the future persecution.

Mircea Remus Birtz, ThD.

Varia, corrigenda, complectanda

Dr. Mircea Remus Birtz

Apariția ultimelor noastre lucrări „Cronologia ordinarilor diecezani greco-catolici (uniți) 1948-1989. Încercare de reconstituire”, Cluj-Napoca, 2007, ed. Napoca Star și cea scrisă în colaborare cu Pr.Dr. Sabin Sebastian Făgăraș: „Capitolul diecezan de Cluj – Gherla între septembrie 1987 – martie 1989”, Cluj-Napoca, 2007, ed. Napoca Star, au stimulat câteva personalități eclesiastice să ne dea îndrumări și să ne ofere date noi, neintrate în circuitul științific de resort de limbă română.

Ne facem o datorie de onoare de a semnala aceste observații și corectările care se impun lucrărilor noastre.

I.

„Cronologia ordinarilor diecezani” II

Exceleța Sa, Î.P.S. Dr. György Jakubinyi a binevoit ca alăturată unui scrisori din 26.XI.2007 să ne trimită o lucrare pe care o considerăm fundamentală pentru subiectul nostru: „Româniai Katolikus, Erdélyi protestáns és izraelita vallási archontologia” (Arhondologia confesiunilor catolice din România, protestante și israelite din Ardeal), Gyulafehérvár Alba-Iulia, 2004, Ed. Gloria, ed. II, lucrare ce din nefericire nu a fost difuzată în public, nu a intrat în circuitul științific (scrisoare către autor din 10.XII.2007) și nu a putut fi cunoscută de noi.

Lucrarea de 140 pagini are un indice lexical trilingv (maghiar, german, român), facilitându-se astfel consultarea ei.

– cartea prezintă succesiunea cronologică a tuturor episcopilor catolici de pe teritoriul României (de rit latin, grec, armean), inclusiv vicarii capitulari care au deținut jurisdicția interepiscopală.

– listele cronologice încep cu fondarea unităților canonice (episcopii, exarhate apostolice, administrații apostolice) până în 2004.

– unde a fost posibil s-a precizat biografia ecleziastică, milesimele biografice, locul de înhumare.

– sunt date listele cronologice ale episcopilor/superintendenților confesiunilor reformate din Ardeal și a șef-rabinilor ardeleni.

– în cazul Bisericii Unite sunt precizate și datele legate de vicarii capitulari ce au deținut jurisdicție ordinarială, de la începuturi până în 2004.

– lucrarea nu cunoaște existența ternarelor diecezane, în cazul B.R.U. pentru perioada 1948-1989 persoanele prezentate fiind cele din sursele comune (Prunduș – Plăianu), dar corect încadrate canonic.

Un alt mesaj important a fost de la Ill. Mons Lászlo Böcskei, Vicar General al Diezezei latine a Timișoarei, împreună cu Clar. D. Claudiu Călin, arhivar diecezan (9.IV.2008).

Alăturat unei frumoase scrisori am primit Șematismul Diecezan al Diecezei Romano-Catolice de Timișoara (qvatrilingv: latin, german, maghiar, român), pe anul 2005-2006, apărut la Timișoara, 2005, ed. Mirton, lucrarea Mons. Franz Kräuter (1920-1986): „Erinnerungen an Bischof Pacha. Ein Stück Banater Heimatgeschichte”, București 1995, ed. ADZ, un important tabel cu ordinarii diecezani timișoreni, prevăzut cu date biografice sacerdotale, precum și cu indicația locului înmormântării, și un volum coordonat de Doboș Dănuț, patronat de Comisia Națională de Studiere a Istoriei Bisericii Catolice din România, „Biserica Romano-Catolică din România în timpul prigoanei comuniste (1948-1989)”, Iași, 2008, ed. Sapientia, volum de introducere în problema persecuției Bisericii de rit latin. Sintetizând noile date cu cele precedente, reconstituirea listelor ordinariilor pentru diecezele latine ale Orăzii, Sătmarului și Timișoarei va conduce la următoarele rezultate:

Dieceza latină de Oradea

Episcop Dr. Ioan Scheffler (Kálmánd/Cămin, SM 29.X. 1887-6.XII.1952, Jilava) administrator apostolic (28.III.1942-9.IV.1948) episcop diecezan din 9.IV.1949 până la moarte, împiedicat prin detenție din 18.III.1952.

Episcop clandestin Dr. Szillárd Constantin Bogdánffy de Ebesfalva (1911-3.X.1953, Aiud, hirotonit episcop de regentul ap. O'Hara în 14.II.1949)

Dr. Bela Schriffert (Orosháza, Ungaria 6.IX. 1889-1.V.1968 Oradea), ordinariu substituit între 23.V. 1950-10.VII.1950, vicar general între 10.VII.1950-18.VIII.1952.

Dr. Lajos Czumbel (12.VIII.1891 Sanislău, SM-26.II.1967 SM) ordinariu substituit între 10.VII.1950-10.III.1951.

Ferenc Szvoboda (Ungvár, Ukr. 14.IX.1881-10.III.1968, Satu Mare) ordinariu substituit între 10.III.1951-19.XI.1951 (de fapt 27.X.1952, episcopul Scheffler fiind în domiciliu obligatoriu, nu în temniță).

Nicolae Eugen Hentes, (23.XI.1908, Budapesta-19.III.1982, Satu Mare) ordinariu substituit între 27.X.1952-17.V.1954 (de fapt ord. plin din 6.XII.1952)

Dr. Gábor Révész (15.IV.1921, Halmeu SM-Halmeu 3.II.1996) ordinariu clandestin între 17.V.1954-24.X.1955).

Ferenc Szvoboda ordinariu clandestin între 24.X.1955-10.II.1956, urmat de Lajos Czumbel ordinariu clandestin între 10.II.1956-26.II.1967.

Ferenc Szvoboda redevine ordinariu clandestin între 26.II.1967-1.III.1967.

Ferenc Sipos (Stocz) (8.X.1916, Tiream SM-6.VII.1995, Satu Mare), ordinariu diecezan între 1.III.1967-18.X.1982.

Dr. István Dászkal (Socodor AR 25.IV.1919-8.VI.2003 Aleșd BH) ordinariu diecezan între 27.VI.1982-1.V.1990. Din 29.IX.1983. Ordinarius ad nutum S. Sedis.

Jozsef Tempfli (n. Urziceni, SM 9.IV.1931), numit episcop din 14.III.1990, hirotonit 26.IV.1990.

Vicari capitulari, priviți de stat ca ordinari diecezani (ulterior „protopopi majori”), în relitate vicari generali ai ordinarilor diecezani clandestini sau nu.

Ioșif Pop de Somcuta Mare (2.X.1886 Sighet, MM – 6.II.1960, Săniob, BH) vicar general între 21.III.1953-6.II.1957.

Dr. Endre Léstyán de Csikszentkirály (8.VI.1877 Săcuieni BH 5.XII.1965 Oradea) vicar general între 6.II.1957-6.II.1960.

Ferenc Bélteky (Oșorhei BH 22.I.1909 – 5.XII.1965, Oradea) vicar general între

6.II.1960-6.IX.1968.

Dr. Laszlo Hosszu (Șimleul Silvaniei 24.III. 1913-6.III.1983 Oradea) vicar general între 98.IX.1968-30.VI.1982.

Între 27.VI.1982-29.IX.1983 vicar general va fi dr. István Dászkál.

Cazul special al diecezelor Oradea și Satu Mare (latine) se datorează unirii „ad personam” a acestora (prin Concordatul din 1929: un episcop, două dieceze), separate după 1940, reunite de Sf. Scaun „ad personam” din 9.IV.1948 până în 26.V.1983, când Sf. Scaun va decide separarea lor completă.

Episcopul de Satu Mare sau ordinariul diecezan succesor acestuia va pretinde jurisdicția și asupra diecezei orădene. Aceasta având un capítlu separat de capítlul sătmărean, capítlul va alege un vicar capitular (cu putere ordinarială), privit de orădeni ca ordinariu diecezan. Pentru a fi cu adevărat canonic, el trebuia să fie întărit de ordinariul diecezan sătmărean. Se ciocneau principii legitimiste (prin desemnare) cu cel electiv.

Ultimul era preferat și de comuniști, care doreau alegerea persoanelor agreeate de regim. Regimul comunist de altfel considera diecezele ca protopopiate majore.

Odată cu separarea diecezelor (în 1983) și confirmarea sau numirea unor ordinari diecezani de către Sf. Scaun, cu agrementul guvernului, starea de necesitate canonică a luat sfârșit în diecezele latine de Oradea și Satu Mare. (Cf. *Cronologia ordinarilor...*, p. 63-65).

Dieceza latină de Satu Mare

Aceiași ordinari canonici ca cei prezentați în cazul diecezei orădene, doar că Francisc Sipoș va fi ordinariu diecezan între 1.III.1967-14.III. 1990, când va fi numit un nou episcop P.S. Pál Reizer (6.I.1943 Turulung SM – 18.IV.2002 Debrețin, înhumat la Satu Mare), consacrat în 1.V.1990.

Dieceza latină a Timișoarei

Pentru precedența lui Konrád Kernweiss a se vedea *Cronologia ordinarilor...*, p. 62.

Konrád Kernweiss (9.VI.1913. Ciacova TM-23.X. 1981 Timișoara) ordinariu substituit între 4.XI.1954-23.X.1981.

Ferdinand Hauptmann (20.VI.1913 Resița, CS – 14.VIII.1989 Timișoara), ordinariu substituit între 23.X. 1981-7.X.1983.

Sebastian Krauter (Nitzkydorf 22.12.1922-29.I.2008 Timișoara), numit ordinariu diecezan ad nutum S. Sedis din 29.IX.1983-14.III.1990 când este numit episcop de Timișoara (consacrat în 28.IV.1990). Pensionat în 24.VI.1999.

Sf. Scaun putând numi direct un ordinariu diecezan, starea de necesitate canonică a diecezei latine a Timișoarei (considerată de comuniști ca protopopiat major) a încetat.

Arhidieceza latină de București

Dr. György Jakubinyi în lucrare sa (p. 46) oferă despre Pr.Dr. Iosif Gonciu alte date anagrafice (15.XII.1909 Cioplea Buc. – 21.VI.1999 Timișul de Sus, BV), fiind într-adevăr ordinariu clandestin latens.

Arhidieceza latină de Alba-Iulia

În cadrul arhidiecezei latine de Alba Iulia episcopul clandestin Dr. Victor Gyözö Macalik (Maczalik) (1.III.1890 Sibiu-17 sau 19.VIII.1953, Jilava) a fost hirotonit nu de regentul apostolic O'Hara, ci de arhiepiscopul Alexandru Theodor Cisar, în 1951 (nu se cunoaște data cu precizie), cu acordul Nunțiaturii.

În cazul episcopului greco-catolic Dr. Ioan Chertes (1911-1992): titlul său a fost de Campania în Macedonia, primind titlul de arhiepiscop titular de Cantano în 14.III.1990.

II.

Sr. Prof. Dr. Maria Ionela Cristescu, CIN profesor agregat la Institutul Pontifical de Studii Orientale, printr-un mesaj cibernetic din 18.III.2008, ne-a atras atenția asupra unor erori sau afirmații eronate referitoare la Maica Maria Ionela Cotoi, informații vehiculate la diferiți autori sau în diferite documente ecleziastice.

a) Sora Ionela nu a avut voturi definitive depuse în Congregația Maicii Domnului, ci doar voturi provizorii de doi ani, voturile respective erau expirate de șapte ani când a primit un așa-zis document al demiterii.

b) Alexandru Todea a fost arestat împreună cu Sr. Maria Ionela la Reghin, în 31.I.1951 (împreună cu Dnele. Valeria Moldovan, Nuți Macarie – *n.n.*) Sora Ionela a făcut în total aproape 10 ani de detenție.

c) Episcopul Octavian Cristian a fost căsătorit pro forma, civil, la ordinele autorității bisericești (fapt de altfel precizat de noi în lucrarea dedicată episcopului Emil Riti, p. 26-27, unde se explică și rațiunea acestui fapt – *n.n.*).

d) Pr. Tertulian Langa a relatat că fiind la București împreună cu Pr. George Guțiu (viitor episcop), în vara anului 1989, aceștia au dorit să o viziteze pe Sr. Ionela, Ea ar fi refuzat orice dialog. În realitate Sr. Ionela a pus o condiție: întrevederea să se desfășoare cu martori, pentru a se evita ulterioare răstălmăciri sau distorsiuni. Pr. Langa nu a acceptat, fiind refuzat la întrevedere, Pr. Guțiu, a acceptat, având loc o întrevedere cu el mai mult de 2 ore. O minută a întâlnirii a fost contrasemnata de episcopul Justin Paven, Pr. Agenor Danciu, Sr. Constantina Ciora. (Cf. Lucrarea noastră „Capitulul diecezan de Cluj-Gherla...” p. 224; Pr. Tertulian Langa afirmase Capitulului clujean că Sr. Ionela nu i-ar fi primit).

Prof. Dr. Maria – Ionela Cristescu, CIN a publicat și o importantă lucrare: *În apărarea P.S. Ioan Dragomir și a episcopilor consacrați în clandestinitate: Scrisoare – replică la cartea Reflecții și dezvăluiri de Pr. Simion Mesaroș*, București, 2004, ed. CIN. Deși am folosit lucrarea în studiile noastre, datorită rarității ei sintetizăm datele inedite pe care ea le prezintă:

– Sr. Ionela a fost o colaboratoare fidelă a lui Alexandru Todea între 1949 și 1985, relațiile dintre ei deteriorându-se în urma consacrărilor episcopale (p. 6-7)

– Decretul de aprobare a Congregației Inimii Neprihănite a fost dat în 25.XII.1950 la Reghin, semnat fiind de Alexandru Todea în calitate de ordinariu substitut al arhiecezei (p. 32) fiind ratificat în 1975 de Ioan Dragomir și Alexandru Todea (p. 7).

– Sr. Ionela a fost paznicul Catedralei Sf. Iosif din București, împreună cu Pr. Mihai Rotaru (și G. Guțiu – *n.n.*) când Alexandru Todea a fost hirotonit episcop de Iosif Schubert (19.XI.1950, *n.n.*), fără Sf. Liturghie, singur (*n.n.*) procedură de care va fi acuzat abuziv și Ioan Dragomir după 1985. (Cf. p. 7).

– în ultimele luni de viață ale Î.P.S. Ioan Dragomir, cei care au avut grijă de asistența lui spirituală au fost episcopul Ioan Robu și pr. Cobzaru. P.S. Dr. Ioan Robu știa de existența mandatelor pentru consacrările episcopale, sfătuindu-l pe Ioan Dragomir să lase totul împlinit (p. 8).

– Pr.Dr. Aurel Leluțiu (†1980) a fost îndrumător spiritual al Congregațiilor inspirate de Sr. Ionela. (p. 15-16).

– Nmirile candidaților pentru consacrări au fost discutate și în casa Pr. Andrei Răfan din Baia Mare împreună cu Î.P.S. Ioan Dragomir.

– Sunt reproduse certificate medicale și declarații ale medicilor care l-au îngrijit pe Ioan Dragomir în ultimele luni de viață, rezultând indubitabil natura cardiacă a bolii și integritatea psihică a bolnavului (Dr. Carmen Ginghină, Dr. Dinu Cristea Doru, p. 25, 27).

– o declarație a Pr. Andrei Gherguț, redactată *manu propria*, prin care atestă că l-a vizitat în aprilie 1985 la București, l-a găsit perfect sănătos psihic, iar Dragomir l-a rugat să transmită Sf. Scaun date despre situația Bisericii și faptul că a pus la punct situația jurisdicțională din toate diecezele greco-catolice” (p. 28).

– Un document dactilografiat în limba franceză, datat 12.I.1983 București, semnat de Ioan Dragomir, care prevede:

– Consacrarea cu mandat a lui Octavian Cristeian, și încredințarea jurisdicției Diecezei Maramureșului acestuia.

– Numirea lui Alexandru Chindriș, preot din Satu Mare, ca Vicar general diecezan.

– Pr. Paul Sever este numit colaborator apropiat și succesor al Pr. Alexandru Chindriș.

– Capitlul catedral este format din Alexandru Chindriș, Paul Sever și încă patru canonici (6 în total), Prepozit capitular este Pr. can. Gheorghe Marian.

– În cazul decesului lui Gh. Marian, locul de prepozit va fi luat de protopopul Felician Soran din Baia Mare (p. 29).

O scrisoare redactată în limba franceză din Satu Mare, 25.XI.1986, semnată de Pr. Alexandru Chindriș, Vicar General Diecezan, către Papă, prin care se comunică:

– Se specifică restaurarea capitlului diecezan de către Î.P.S. Ioan Dragomir, colaborarea capitlului cu Octavian Cristian, episcop succesor al fostului ierarh maramureșan.

– Octavian Cristian i-a vizitat în prealabil pe ceilalți episcopi, și și-a început activitatea la Baia Mare.

– Ulterior Dr. Alexandru Todea i-a interzis lui Octavian Cristian prezența în dieceză, în ciuda protestelor capitlului, și a impus un alt preot cu jurisdicție. Capitlul s-a opus.

– Se cere Papei o soluție (p. 30)

Decretul de aprobare a Congregației Inimii Neprihănite, scris *manu propria* de Alexandru Todea, semnat de el în 25.XII.1950, la Reghin, str. Karl Marx nr. 54 (p. 32).

Diferite fotografii din clandestinitate.

O lucrare cu reală valoare pentru clarificarea unor date din clandestinitatea greco-catolică.

La cele de mai sus trebuie precizat că Pr. Andrei Gherguț (17.X.1916 Cleja, BC-29.I.2000, Poiana Micului, BC), preot din 1939, în detenție pentru credință între 1949-1951, profesor la Institutul Teologic din Iași, a fost și ordinariu substituit al Diecezei de Iași între 19.III.1977-21.II.1978, deci conducător diecezan, introdus în problemele Bisericii Catolice din România (Cf. Moraru, Alois; Răchiteanu, Iosif – „Păstorii Diecezei de Iași și rectorii Seminariului Diecezan”, Iași, 2004, ed. Sapienția, p. 37).

III.

O polemică, sperăm, constructivă...

Cititorul ne va ierta dacă în această secțiune a materialului vom abandona stilul academic în favoarea unui stil polemic. Materialul primit predisune la anumite nuanțe stilistice jurnalistice.

Redacția „Viața Creștină” din Cluj-Napoca a primit un material redactat de Pr. Simion Mesaroș din Baia Mare, redactat în 13.I.2008, intitulat: „Replică la unele afirmații cuprinse în cartea *Cronologia ordinarilor diecezani greco-catolici (uniți) 1948-1989* de Mircea Remus Birtz, Editura Napoca Star, 2007”, 11 pag. manuscrise.

Dna. Elena Gavrilă, fost director al editurii, a înaintat autorului acest material. Editura, având unele dificultăți administrative și fiind în proces de reorganizare, nu a publicat replica Pr. Simion Mesaroș.

Fiindu-ne adresată și fiind scrisă de autor tocmai în vederea publicării, considerăm necesară publicarea ei din următoarele motive:

1. Libertatea de exprimare fiind sacră, Pr. Simion Mesaroș are tot dreptul ca opiniile lui, chiar dacă sunt în opoziție cu ale autorului acestui studiu, să le publice. Orice impediment în acest sens trebuie înlăturat.

2. Pr. Simion Mesaroș, fiind preot clandestin din 1973, a fost un combatant din prima linie pentru Biserică, și aceasta cu mult înainte ca avalanșa celor care până în 1989 nu ar fi frecventat un preot greco-catolic „pentru că nu era voie” să dea buzna într-o Biserică martirizată, pretinzând poziții de anvergură în Aceasta. Deci Pr. Mesaroș are dreptul combatantului de a se exprima.

3. Pr. Simion Mesaroș este și autorul a două lucrări importante despre clandestinitatea greco-catolică băimăreană, care îi dau dreptul moral să se exprime (fie și de pe poziții contrarii) despre perioada studiată.

Înainte de a da cuvântul Pr. Simion Mesaroș indicăm titlurile fundamentale ale unor lucrări legate de Biserica Unită din Maramureș, care tratează perioada dintre 1970-1989:

- a) Andercău, Vasile – *Adevăruri trăite*, Roman, 2005, ed. Serafica
- b) Băințan, Valentin – *Martiri și mărturisitori ai Bisericii Române Unite cu Roma din Eparhia Greco-Catolică a Maramureșului (1948-1989)*, Baia Mare, 1999, ed. Gutinul.
- c) Birtz, Mircea Remus – *Episcopul Emil Riti (1926-2006). Tentativa unei recuperări istoriografice (cu documente inedite)*, Cluj-Napoca, 2006, ed. Napoca Star.
- d) *Idem* – *Cronologia ordinarilor diecezani...*, la care se referă și Pr. Mesaroș.
- e) Făgăraș, Sabin Sebastian, Birtz, Remus Mircea – *Capitulul diezezan de Cluj – Gherla între septembrie 1987 – martie 1990*, Cluj-Napoca, 2007, ed. Napoca Star.
- f) Cristescu, Maria-Ionela – *În apărarea P.S. Ioan Dragomir și a episcopilor consacrați în clandestinitate. Scrisoare replică la cartea „Reflecții și dezvăluiri de Pr. Simion Mesaroș”*, București, 2004, ed. CIN, care datorită rarității și defectuoasei ei circulații a fost sumarizată mai sus.
- g) Marcu, Vasile – *Drama Bisericii Române Unite cu Roma (Greco-Catolică). Documente și mărturii*, București, 1997, ed. Crater.
- h) *Idem*, *Biserica Română Unită cu Roma (Greco-Catolică) încă în suferință*, Iași, f.a. (2002), ed. Multiprint.
- i) Mesaroș, Simion – *Reflecții și dezvăluiri*, Cluj-Napoca, 2004, ed. Risoprint.
- j) *Idem*, *Ep. Dr. Ioan Dragomir, In memoriam*, Baia Mare, 2005, ed. Scriptorium.

Aceste lucrări conțin datele istorice necesare pentru polemica noastră. Urmează reproducerea integrală, fără suprimări, a textului Pr. Simion Mesaroș:

Replică

La unele afirmații cuprinse în cartea „Cronologia ordinarilor diecezani greco-catolici (uniți) 1948-1989” de Mircea Remus Birtz – Editura Napoca Star 2007

La editura Napoca Star a apărut în 2007 cartea intitulată „Cronologia ordinarilor diecezani greco-catolici (uniți) 1948-1989”, Încercare de reconstituire, autor – Mircea Remus Birtz.

Lucrarea apare interesantă prin abordarea problematicii clandestinității Bis.Gr.Cat., foarte puțin cunoscută și din această cauză uneori distorsionată. Din context rezultă o strânsă colaborare a autorului cu Pr.Dr. Sabin Sebastian Făgăraș (O.S.B.M) preot din clandestinitate care este finanțatorul ediției dar și principalul furnizor de date și documente. Lucrarea nu se limitează la ideea cuprinsă în titlu, ci se extinde și la ierarhia Bisericii Romano-Catolice din România și a diezezei Greco-catolice de Muncaci pe aproximativ aceeași perioadă de după instaurarea Comunismului și până la relegalizarea Bisericii Greco-Catolice. Documentele la care cercetătorul,

autor al lucrării, a avut acces, sunt foarte puține și sunt interpretate de acesta, nu din perspectiva istoricului sau a cercetătorului, în ciuda profesionalismului său, ci le dă o interpretare personală cu scop bine determinat. Autorul însuși precizează că sursa documentară este foarte limitată:

„Arhivele Securității, ale P.C.R., ale Procuraturilor Militare, sunt într-un proces de reorganizare, permeabilizarea lor fiind progresivă și selectivă. Același lucru se poate afirma și despre Arhivele Departamentului Cultelor. Arhivele eclesiastice din România sunt încă ermetizate, fie că este vorba de B.O., de cea Romano-Catolică, sau de cea Unită” (pag. 6).

„Arhivele private ale unor eclesiastici activi între 1948-1989 sunt expuse pericolului pierderilor ireparabile și datorită unor factori clericali indiferenți, adesea ele devin inaccesibile în urma unor pronunțate doze de subiectivism sau în urma unor interese de altă natură decât cel științific. Arhivele private eclesiastice își așteaptă valorificarea lor. Arhivele pontificale sau ale unor diferite dicasterii (congregații) ale Sf. Scaun sunt ermetizate pentru această perioadă. Mai mult, decizia luată în numele Papei Ioan Paul II cu foarte puțin timp înaintea trecerii acestuia la cele eterne, de a centraliza și secretiza toate arhivele diferitelor organisme curiale, a stârnit o legitimă îngrijorare vaticaniștilor consacrați (exemplu Andrea Torinelli, *L'atto finale di Wojtyła: blindati gli archivi vaticani*. „Il Giornale”, Roma, 30.06. 2005 (pg. 7) Nu știu ce trebuie înțeles prin „vaticaniști consacrați”.

Autorul „Cronologiei ordinarilor diecezani greco-catolice (uniți) 1948-1989” se dovedește a fi bine școlarizat în probleme de teologie și de drept canonic. După cum declară într-o scrisoare a studiat la Roma între 1990-1999 și are chiar grade clericale. Pentru a-și atinge ținta, își făurește cu multă iscusință o noțiune canonică despre care el însuși spune că lipsește din Codul Canonic, și anume *Starea de Necesitate*. „Persecuția Bisericii este considerată Stare de Necesitate. Această stare nu este definită în mod explicit în Codul de Drept Canonic, ca fiind menționată implicit prin consecințe” (pag. 13).

Starea de necesitate este de fapt ambientul în care, după opinia autorului, pot fi consacrați episcopi fără titlu și fără mandat pontifical. Acesta este firul roșu de care este străbătută întreaga lucrare, aceasta este ținta urmărită de autor.

Concluzia la care s-a ajuns încă în 1990 și care a rămas neschimbată până în prezent cu privire la alte consecrări de episcopi greco-catolici în România, decât cele oficial recunoscute, este de acum clară și definitivă. Cei șase episcopi în exercițiu la data arestării 28-29 octombrie 1948 au primit fiecare câte un succesor:

1. Ioan Suciu	Blaj –	Alexandru Todea
2. Valeriu Traian Frențiu	Oradea –	Iuliu Hirțea
3. Iuliu Hossu	Cluj –	Ioan Chertes
4. Ioan Bălan	Lugoj –	Ioan Ploscaru
5. Alexandru Russu	Maramureș –	Ioan Dragomir
6. Vasile Aftenie	București –	Tit Liviu Chinezu.

D-l Mircea Remus Birtz face unele permutări ale acestora în cartea sa iar apoi introduce și alte nume de episcopi care după 18 ani de la relegalizarea bisericii nu sunt confirmate nici de autoritatea greco-catolică din țară, nici de Sf. Scaun. Fie că acele consecrări episcopale n-au existat, fie că așa cum se vede, n-au fost nici când recunoscute.

În cele ce urmează doresc să clarific situația jurisdicției în Dieceza de Maramureș începând cu anul 1973 când am fost hirotonit preot de către Ep. Ioan Dragomir și încadrat în această Dieceză.

În dată după hirotonire am fost acceptat și preferat de Ep. Ioan Dragomir în calitate de consultor în mai toate problemele diezei ca preot hirotonit în clandestinitate. Din cele comunicate mie de P.S. Ioan Dragomir, la acea dată Vicarul general era părintele Gh. Marian pe care îl menționează și lucrarea în discuție ca atare. În casa părintelui Gh. Marian funcționa un centru de rezistență greco-catolică de o forță cum nu cred că a mai fost vreunul în țară. Aici, P.S. Ioan Dragomir ținea predici în multe duminici și sărbători iar numărul celor prezenți depășea uneori o sută de persoane ceea ce reprezenta un adevărat record pentru acele vremuri. Îndemnurile pe care le

primeam din partea P.S.I.D. erau să urmăim și noi exemplul părintelui Marian. Așa am început să lucrăm și noi, cei mai tineri, după puterile și curajul fiecăruia. Pot să spun că aici, în casa părintelui Gh. Marian am făcut o adevărată ucenicie. Mai întâi stând între credincioși, apoi ajutând la cântat; mai târziu am ținut scurte predici sau meditații, apoi am concelebrat Sf. Liturghie cu părintele Marian sau cu P.S.I.D. Deseori stăteam în camera alăturată unde ascultam spovezi. Nu eram singurul și nici cel mai activ aici, pentru că, P.S.I.D. l-a desemnat pe fratele meu Alexandru – acum episcop la Lugoj – să fie prezent acolo în toate duminicile. Ceilalți preoți tineri – hirotoniți în clandestinitate aveau fiecare responsabilități specifice încredințate de P.S.I.D., responsabilități și atribuții pe care nu intenționez să le dezvolt aici. Aici doresc să vin cu o clarificare privind succesiunea după principiul „ternarelor” în Dieceza Maramureș despre care se vorbește mult în lucrare D-lui Mircea Remus Birtz, lucrare la care mă refer.

În 1980 P.S.I.D. ne-a convocat pe trei preoți, Mesaroș Simion, Mureșan Lucian și Mesian Alexandru pentru o comunicare importantă. Ca de obicei, eu l-am luat pe P.S.I.D. cu mașina de la locuința dânsului din Baia Mare și ne-am întâlnit cu toții într-o casă din Ferneziu în care, pe timpul întâlnirii eram prezenți, doar acești patru. P.S.I.D. ne-a spus: „Am împlinit deja 75 de ani, nu mă simt prea bine cu sănătatea și, conform unor principii convenite cu privire la starea actuală a bisericii, eu trebuie să desemnez un „ternar” și vă numesc pe voi în următoarea ordine: Simion, Lucian, Alexandru.” Au urmat o serie de comentarii cu privire la ordinea stabilită, comentarii pe care nu doresc să le dezvolt aici, comentarii care s-au încheiat cu afirmația P.S.I.D.: „aceasta este decizia mea”. Nu la multă vreme, în cursul anului 1980, am primit confirmare de la P.S. Alexandru Todea, P.S. Ioan Ploscaru, Pr. OSBM Silvestru Augustin Prunduș și Pr. Coriolan Tămăian că, P.S.I.D. personal a adus la cunoștința fiecăruia decizia privind ternarul stabilit de dânsul pentru Dieceza Maramureșului. În perioada care a urmat P.S.I.D. nu ne-a comunicat nici o dată, nici direct, nici indirect, că, ar fi schimbat ceva cu privire la această numire. Cu o lună înainte de a muri P.S.I.D. eu am reușit să am o întrevedere de circa o oră cu dânsul în locația din București str. Brătuia nr. 5. Sora Coca a fost tot timpul prezentă la această întrevedere dar P.S.I.D. nu mi-a comunicat nici o modificare în legătură cu succesiunea stabilită de dânsul în 1980. Mă surprinde că în documentele de care s-a folosit în mare măsură D-l Mircea Remus Birtz, documente care provin indubitabil din arhiva personală a Păr. OSBM Silvestru Augustin Prunduș, nu apare „ternarul” de Maramureș desemnat de P.S.I.D. în 1980 și pe care Păr. Prunduș îl cunoștea și l-a consemnat.

În ziua morții P.S.I.D. 25 aprilie 1985 eu am sosit din nou în București venind cu avionul de la Baia Mare, în interes de serviciu de la uzină unde lucram. Nu știam că episcopul a murit. Eram hotărât să-l reîntâlnesc pentru a-i aduce la cunoștință rezultatele unei misiuni, a unei audiențe, de mare importanță, misiune pe care mi-o încredințare în urmă cu o lună. În data de 26 aprilie 1985 pe la ora 12.00, după ce îmi rezolvasem problemele de serviciu, m-am prezentat la adresa din București, str. Brătuia nr. 5, unde știam că se află P.S.I.D. L-am găsit mort. Am renunțat la biletul de tren din seara aceleiași zile și am rămas la această locație, 24 de ore, până în ziua următoare ora 12.00. Am dorit să însoțesc de la București la Baia Mare sicriul cu rămășițele pământești ale episcopului Ioan Dragomir de care mă lega, poate, cea mai importantă parte a vieții. Am stat într-o dubă mortuară pe o bancă de lemn alături de sora Coca și Florica Dragomir din Ariniș, nepoate P.S.I.D., de la București la Ariniș Maramureș.

În fața lângă șofer a călătorii părintele Emil Riti până la Cluj. Călătoria a durat 16 ore. Sora Ionela ne-a escortat cu o mașină până la Pitești. Am rămas deci în casa de pe Brătuia nr. 5 de vineri 26 aprilie 1985 ora 12,00 până a doua zi la ora 12,00 când am pornit spre Ariniș Maramureș. În noaptea petrecută aici, am fost dus în „castel” unde am primit o frumoasă lung și foarte severă „prelucrare” și „punere la punct” din partea sorei Ionela și a sorei Constantina. Pe parcursul „prelucrării”, fără a se amesteca, își făceau apariția din când în când, fie părintele Octavian, fie părintele Iustin, cu care, în cursul zilei concelebrasem Sf. Liturghie la catafalcul P.S.I.D. Mi-am notat îndată după sosirea la Baia Mare și după înmormântare, câteva din expresiile celor două

călugărițe în prelucrarea ce mi s-a făcut, expresii pe care le reproduc: „Ați auzit un episcop pe care nu l-ați respectat și față de care v-ați comportat în mod necorespunzător; Veți avea de acum un episcop care vă va pune la punct; Să vă iasă din cap anumite idei cu privire la succesiune în dieceza Maramureș. Nu va fi așa cum vă închipuiți voi; Preasfințitul Ioan a lăsat plicuri pentru fiecare episcop și pentru toți cei care trebuie să cunoască dispozițiile sale testamentare, Vor primi toți plicuri și va ști fiecare ce are de făcut; P.S.I. a fost lucid și conștient până în ultima clipă, A lăsat totul în perfectă ordine”.

Clarificările pe care doresc să le aduc se referă la ceea ce se scrie în cartea „Cronologia ordinarilor diecezani greco-catolici (uniți) 1948-1989” cu privire la Dieceza de Maramureș. „Dieceza de Maramureș prezintă o situație complexă, mai ales datorită dublei succesiuni ordinariale survenite după moartea episcopului Ioan Dragomir, 28.04.1985 București, înhumat la Ariniș Maramureș, 30.04.1985” (pg. 45).

În prezentarea făcută de D-l Mircea Remus Birtz în lucrare s-a susține că „după decesul lui Ioan Dragomir situația în dieceză se complică prin existența unei duble succesiuni” și, autorul creează în cadrul „situației de necesitate”, preceptul „liniilor” (probabil tot o noțiune canonică inexistentă în Codul canonic).

ordinariu diecezan:

linia Dragomir

ordinarius:
episcop Octavian Cristian
(28.04.1985- 13.02.1989) când decedează
la Baia-Mare)
vicar general:
can. Alexandru Chindriș.
În 24.05.1988 P.S.
Octavian Cristian îl
desemnează coadjutor
pe Justin Ștefan Paven, devenit
ordinarius diecezan (13.02.1989-13.03.1990)
vicar general:
can. Alexandru Chindriș

linia Alexandru Todea

ordinarius:
pr. Lucian Mureșan
din 9.08.1986
vicar general:
pr. Alexandru Mesian (Mesaros)
din 13.03.1990 Papa
îl va numi episcop de
de Maramureș pe
Lucian Mureșan (consacrat
în 27.05.1990), acesta fiind
secondat de vicarul său
general, pr. Alexandru Mesian.

După numirea pontificală, episcopul Justin Ștefan Paven va depune în mâinile lui Lucian Mureșan orice pretenție asupra jurisdicției de Maramureș, starea de necesitate luând sfârșit în aceasta dieceză. (p. 47)

Linia Dragomir este de fapt linia creată de acesta în 1980: Simion – Lucian – Alexandru, pe care D-l Mircea Birtz fie nu o cunoaște, fie o ignoră. Episcopul Ioan Dragomir nu a comunicat nimănui schimbarea acestei „linii”, cunoscută de ordinariatele diecezane de Blaj, Cluj, Oradea, Lugoj și bineînțeles Maramureș pentru că în cele șase luni, ultimele din viața episcopului Ioan Dragomir, petrecute în izolarea de la București, începuseră să apară informații neconfirmate cu privire la o altă succesiune în Dieceza de Maramureș decât cea cunoscută. Episcopii Alexandru Todea și Ioan Ploscaru au dorit să se convingă personal cu privire la aceste zvonuri. Astfel în luna decembrie 1984 cei doi episcopi, fiecare separat, l-au contactat pe episcopul Ioan Dragomir la București pentru a afla direct de la acesta dacă s-a schimbat ceva. După ce aceștia s-au convins personal și direct de la episcopul Ioan Dragomir cum că acesta nu a hirotonit episcopi și nu a modificat nimic în succesiunea stabilită în 1980, au ignorat toate zvonurile false. Așa dar, în Dieceza Maramureș nu se poate confirma o dublă succesiune, așa cum susține D-l Mircea Remus Birtz, în cartea sa, „Linia” Alexandru Todea este de fapt și de drept egal identică cu „linia” Ioan

Dragomir. În schimb, „linia” Dragomir concepută de D-I Mircea Remus Birtz este „linia moartă”: la propriu și la figurat. Se impune totuși o clarificare suplimentară cu privire la ceea ce D-I Mircea Remus Birtz scrie în cartea sa la pag. 47 „Linia Alexandru Todea” care începe cu „ordinarius pentru Lucian Mureșan din 9.08.1986”. La toate dezinformările venite dintr-o singură direcție, după moartea Ep. I.D. (25.04.1985 și nu 28.04.1985 cum greșit apare de câteva ori în carte) Episcopul Alexandru Todea, recunoscut Mitropolit al Bisericii Greco-Catolice din România, a venit la Baia Mare în 9 iunie 1986 pentru a cunoaște la fața locului situația de aici. În casa părintelui Marian Gh. S-a întâlnit cu membrii capitolului diecezan compus din șapte preoți. Marian Gh., Chindriș Al., Paul Sever, Sabău Al., Man Simion, Ilieș Șt., și Balea Grigore. Acestora, Mitropolitul Al. Todea le-a propus să fie acceptați în Capitolul cei trei care alcătuiau „ternarul” desemnat de ep. Ioan Dragomir, respectiv: Mesaroș Simion, Mureșan Lucian și Mesian Alexandru cât și un al patrulea neo-hirotonit, Mare Augustin din Satu Mare cu vastă activitate în clandestinitatea greco-catolică. Cei patru au fost cooptați în Capitolul diecezan fără nici o obiecțiune.

În prezența Capitolului compus din 11 preoți s-au făcut patru propuneri pentru „ordinarius loci” al diecezei Maramureș. Între cei patru propuși nu a figurat nici Cristian (Găinaru) Octavian, nici Paven Șt. Iustin pentru că nimeni nu i-a propus. Mitropolitul a lăsat capitolului diecezan de Maramureș un timp de gândire de două luni. A revenit la Baia Mare pe 9 august 1986 când propunerile au fost supuse la vot: A fost ales preotul Mureșan Lucian cu 9 voturi pentru și 2 voturi contra (pr. Marian Gh. și pr. Chindriș Al). Însinuările D-lui Mircea Remus Birtz că introducerea celor patru în Capitolul, ar fi făcut-o Todea pentru a favoriza voturile în favoarea preotului Lucian Mureșan se dovedește a fi de rea credință. Fără voturile celor patru rezultatul ar fi fost 5 la 2.

Acum se vede că „linia” Ioan Dragomir este egal identică cu „linia” Alexandru Todea și că această „linie” este viabilă. Preotul Lucian Mureșan numit în „ternarul” din 1980 de către Ep. I.D. a devenit „ordinarius loci” ales de capitolul diecezan în 1986 apoi, Episcop diecezan numit de Popa Ioan Paul II în 1990, apoi Mitropolit la Blaj 1994 și Arhiepiscop Major al Bisericii Române Unite cu Roma în anul 2006 și până în prezent.

Preotul Alexandru Mesian numit în „ternarul” din 1980 de către ep. Ioan Dragomir a devenit Vicarul general al Diecezei de Maramureș în 1990, Episcop coadjutor al P.S. Ioan Ploscaru, la Lugoj în 1994, și Episcop diecezan în 1995 și până în prezent la Lugoj.

Cât privesc cele scrise la pag. 47 că: „După numirea pontificală, episcopul Iustin Ștefan Paven va depune în mâinile lui Lucian Mureșan orice pretenție asupra jurisdicției de Maramureș”, acesta n-a depus nimic pentru că nu avea ce să depună.

În lucrarea D-lui Mircea Remus Birtz apar mai multe afirmații grave cu atac direct la persoană. Sunt profund indignat că un intelectual poate așterne pe hârtie tipărită și destinată publicului larg asemenea monstrozități.

1. „Arhidieceza de Alba Iulia și Făgăraș (denumită curent a Blajului) are o situație complexă, situația ei fiind umbră de personalitatea lui Alexandru Todea” (pag. 49).

2. Un document redactat în 1988 la împlinirea a 40 de ani de la suprimarea violentă a Bisericii Greco-Catolice și semnat de către:

Alexandru Todea	– Blaj/Reghin,
Ioan Ploscaru	– Lugoj, Alex,
Todea/Tertulian Langa	– Cluj,
Coriolan Tămâian	– Oradea,
Lucian Mureșan	– Baia Mare

este considerat de D-I Mircea Remus Birtz, autor al lucrării „Cronologia ordinarilor diecezani greco-catolici (uniți) 1948-1989” drept „document straniu și inconsecvent” (pag. 87).

3. „Abolirea stării de necesitate a luat prin surprindere conducerea clandestină greco-catolică, Sf. Scaun numit noua ierarhie catolică din România în martie 1990. Curia Română a selectat, din rațiuni pragmatice ce țineau de specificul României, linia ordinarilor care își

demonstrase rodajul cooperării cu autoritățile statului” (pag. 97). Să-și fi dovedit Alexandru Todea, Ioan Ploscaru sau George Guțiu, condamnați la muncă silnică pe viață, rodajul cooperării cu statul” (???) întreb retoric. Sper ca D-l universitar cu nouă ani de studii la Roma să primească replica la cele scrise în cartea sa de acolo de unde se cuvine.

Pr. Simion Mesaroș

Baia Mare, 13.01.2008.

Și acum replica:

A. Prin expresia vaticaniști trebuie înțeles specialiștii, analiștii politicii Sf. Scaun. Analog kremlinologilor, sovietologilor etc. Exemple: Andrea Tornielli, Sandro Magister, Maurizio Blondet, Vittorio Messori, abatele Georges de Nantes etc. Aceștia au și site-uri cibernetice, putând fi consultate.

B. Starea de necesitate este menționată (ca termen) în Codul de Drept canonic. În CIC 1917 can. 2205, §2 (utile fiind §3-4), iar în CIC 1983 can. 1323, §4, can. 1324, §5, can. 1345.

Nota bene: Codul de drept canonic oriental (CCEO) a fost promulgat în 1990, nu se aplică retroactiv și nu privește perioada noastră. Termenul de „stare de necesitate” este folosit deci lexical în CIC, ca și concept juridic, dar nu este definit. În lucrarea *Episcopul...*, la pag. 197 dăm definiția ei după E. Eichmann și K. Morsdorf, canoniști latini anteriori Vaticanului II (deci rigoriști). Pentru cultura generală, starea de necesitate a fost utilizată ca și termen juridic în codurile penale laice, inclusiv în cele comuniste.

Codul penal românesc o menționează la art. 45:

„Nu constituie infracțiune fapta prevăzută de legea penală, săvârșită în stare de necesitate. Este în stare de necesitate acela care săvârșește fapta pentru a salva de la un pericol iminent și care nu putea fi înlăturat altfel, viața, integritatea corporală sau sănătatea sa, a altuia, sau un bun important al său ori al altuia sau un interes obștesc. Nu este în stare de necesitate persoana care în momentul când a săvârșit fapta și-a dat seama că pricinuieste urmări vădit mai grave decât cele care s-ar fi putut produce dacă pericolul nu era înlăturat”.

Cf. Antoniu, George, Popa Marin, Daneș Ștefan – „Codul penal pe înțelesul tuturor”, București, 1976, ed. Politică, p. 372.

Înadins am apelat la un comentariu din timpul regimului comunist, mult mai restrictiv ca cel actual.

Or, a fost Pr. Mesaroș liber înainte de 1989 să se declare preot greco-catolic? Atunci de ce l-a urmărit Securitatea? De ce la Coplean Ioan Dragomir era așteptat cu mașini militare? (Mesaroș, 2004, p. 54?) De ce soției sale, i-a fost confiscată o carte privată de rugăciuni? Sau poate B.R.U. înainte de Decembrie 1989 dispunea în mod liber de comunicarea cu Sf. Scaun, care putea să-și numească episcopii fără nici un obstacol din partea guvernului comunist? Dar poate B.R.U. dispunea în mod liber și de proprietățile ei, înainte de 1989, și nu ne-am dat noi seama? Ori putea face cateheză în școli?

C. Numele altor episcopi ipotetici nu au fost inventate de noi. Unde a fost cazul am dat trimerile necesare (Gavrila Stan, Simion Crișanu).

D. O afirmație importantă este făcută de Pr. Simion Mesaroș în ceea ce privește intenția Î.P.S. Dr. Ioan Dragomir de a stabili un ternar în dieceza de Maramureș, în 1980: „și vă numesc pe voi în următoarea ordine: Simion, Lucian, Alexandru”, Ar fi fost extrem de util ca această informație să fi fost înscrisă într-una din lucrările precedente, din 2004 sau 2005. De ce nu, în declarațiile făcute de Dsa. Prof. Băințan, despre activitatea clandestină (Băințan, p. 138-140, 148-150, 250-253). Din nefericire nu scrie nimic de acest fapt. Presupunând afirmațiile adevărate, rezultă o întrebare interesantă: ce l-a determinat pe Î.P.S. Dr. Ioan Dragomir să-și schimbe

hotărârea, să reconstituie un capitol diecezan cu 6 membri, și să sfințească un episcop (ulterior al doilea, coadjutor al primului) pentru dieceza de Maramureș? Putem răspunde la această întrebare:

– ingerințele altor ordinari diecezani. În problemele interne ale Diecezei de Maramureș (cazul Prunduș, Tămâian), cu propagarea liniei latinizante, de transformare a greco-catolicilor în romano-catolici românofoni (Băișan, p. 140 – chiar în 1980 veneau, preoți din Moldova, în numele gen. Plesită, făcând agitație pe această temă: o declară chiar... Pr. Simion Mesaroș) (Birtz, Episcopul..., p. 83-93, Pastorală „Către frații în Hristos din Baia Mare” a Pr. Prunduș, 11.VI.1981, sau lucrările Pr. Mesaroș, mai ales cea din 2004, p. 105-120).

– Deși preoții Mesaroș și PR. Lucian Mureșan s-au bucurat de încrederea Î.P.S. Ioan Dragomir, doi dintre ei, pr. Alexandru Mesaroș și pr. Lucian Mureșan au avut o formație teologică riguroasă de altfel, dar în Institutele de teologie romano-catolice. Î.P.S. Dragomir s-a gândit să evite un conflict de conștiință.

– canonicii aleși de Ioan Dragomir au avut funcții de conducere diecezane (Pr. Gheorghe Marian fiind protopop, canonic, vicar general, ba și ordinariu substituit, la fel Pr. Alexandru Chindriș, la fel Pr. Paul Sever sau Ștefan Ilieșiu), iar pr. Grigore Balea era o persoană de o erudiție impresionantă, care a așteptat mai bine de 30 de ani să poată fi hirotonit (deci o constantă eroică). Ceilalți membri capitulari au făcut *detenție* (închisoare) pentru credință (ori Pr. Mesaroș, pr. Alexandru și Pr. Lucian au fost șicanați, au fost tracasati, au fost împiedecați la studii, dar nu au făcut pușcărie), deci aveau în ochii Î.P.S. Ioan Dragomir proba de foc a detenției. Vechii canonici au avut precedentă conferită de vârstă și suferințele mărturisitorilor (confesorilor de credință).

– Inițiativa umplerii diecezelor a pornit de la Alexandru Todea (Pr. Simion uitând să menționeze scrisoarea din 18.IV. 1981 trimisă de Al. Todea la Sf. Scaun). Răspunsul a venit pe mai multe căi, fiind pozitiv. Pr. S.A. Prunduș recunoaște că el însuși a fost invitat la Roma să ducă un răspuns scris lui Dragomir, dar nu a dorit acest lucru (26.XI.1981, Birtz, *Episcopul...*, p. 174-175 – material redactat de Pr. Prunduș în 11.VI.1988).

– observație: din cele scrise de Pr. Simion Mesaroș, Dragomir ar fi spus „vă numesc în următoarea ordine...”, deci cei trei ar fi urmat *consecutiv* la conducere (în caz că unul dintre ei era împiedicat), nu *concomitent*. Consecutiv nefiind sinonim cu concomitent, unde este ternarul/troika?

– se răspunde și la întrebarea de ce Pr. Prunduș nu a consemnat nimic despre succesiunea anterioară, stabilită în 1980: în 1981, la Roma, a aflat că Dragomir poate consacra episcopi (și Todea la fel), deci noii ordinari urmau să fie alții, și nu i-a convenit personal acest fapt.

E. Este adevărat că PP.SS. Ioan Ploscaru și Alexandru Todea l-au contactat în 1984 pe Î.P.S. Ioan Dragomir. Dacă acesta nu le-a spus de consacările făcute, motivul este foarte simplu nu (mai) avea încredere în ei, nefiind de acord cu noua politică ecleziastică preconizată de cei doi episcopi. (Cf. Marcu, 1997, p. 200-201). Cum s-a ajuns la această situație? Cu excepția diecezei latine de Alba-Iulia, unde starea de necesitate a încetat în 1956, odată cu ieșirea din închisoare a episcopului Aron Márton, toate celelalte dieceze catolice au rămas în această stare până în 1978 (Iași, când Petru Gherghel este numit ordinariu ad nuțum S. Sedis) și 1983 (București, Timișoara, Oradea, Satu Mare), când și celelalte dieceze primesc ordinari diecezani din partea Sf. Scaun. Până în anii '80 problema catolică din România continua să fie o singură problemă (indiferent de rit). Apoi s-a pus întrebarea: să se separe problema Bisericii Latine de cea Greco-Catolică sau nu? Cu excepția serei Maria Ionela, care a pledat pentru unitatea catolică, toți episcopii uniți (inclusiv Ioan Dragomir) au fost pentru separare (1980). Momentul poate fi localizat, la înmormântarea lui Márton Aron, în toamna lui 1980. Romano-catolicii din 1983 au ieșit din starea de necesitate. Ce urmau să facă greco-catolicii? Să opteze pentru restaurarea situației dinainte de 1948, sau să se transforme într-o biserică românească de rit latin din Transilvania? Pentru prima formulă a optat Ioan Dragomir. Pentru a doua: Pr. S.A. Prunduș, Pr. Coriolan Tămâian, P.S. Ioan Ploscaru (acesta vedea o soluție similară încă din 1956, dar pe atunci Biserica Romano-Catolică folosea limba latină ca limbă de cult, detaliu uitat de istoricii confesionali, și deci diversunile interetnice intracatolice

erau mult mai greu de realizat). Formula fusese propusă de altfel și în Exil, în 1965, de Mons. Aloisie Tăutu, ulterior preluată de Ștefan Andrei (fost ministru de externe) și de gen. Nicolae Plesită (Birtz, *Cronologia...*, p. 128). Lui Alexandru Todea i s-a propus funcția mitropolitană, dacă acceptă noua orientare ecleziastică.

De aici conflictul între *linia* Dragomir și *linia* celorlalți. Se explică și de ce Ioan Dragomir a așteptat aproape un an jumătate pentru a-l sfinți episcop pe Justin Ștefan Paven (iulie 1984) după Octavian Cristian (ianuarie 1983), iar Riti a fost amânat până în 1985, cu puțin timp înainte de moarte. Nu ar fi fost mai simplu să-i sfințească pe toți trei deodată? Sau dacă tot a avut mari rezerve față de Emil Riti, să-l lase în seama lui Todea (prietenul acestuia), sau Paven?

În realitate Ioan Dragomir, sigur de *placetul* pontifical, a sfințit treptat pe cei trei episcopi, dorind să observe cum evoluează opțiunile față de liniile de conduită ecleziastică.

F. Ridicând problema capitlului diecezan din Maramureș și a numirii noului ordinar, Pr. Simion Mesaroș pășește pe un teren extrem de periculos. Dacă ternarul din 1980 era valid, de ce mai trebuia ales un nou ordinar de capitlu, la ingerințele lui Alexandru Todea? De ce nu o simplă confirmare, imediat la Ariniș, după înhumarea regretatului Ioan Dragomir? Cum se face că cei trei: pr. Simion, pr. Alexandru și pr. Lucian nu au făcut parte din capitlu de pe vremea lui Dragomir (dacă tot i-a propus de succesori – erau buni de șefi diecezani, dar fără a fi canonici?) și au trebuit cooptați la insistențele lui Todea în 9.VI.1986 la un an de la moartea lui Dragomir?

Este clar că explicațiile Pr. Simion Mesaroș aici nu sunt convingătoare. Vom încerca să descifrăm realitatea după documentele existente.

a) Alegerea lui Alexandru Todea în calitate de mitropolit al B.R.U. în 14.III.1986 nu a fost canonică. Starea de necesitate nu permitea alegerea unui mitropolit. În 1946, deși B.R.U. era încă liberă, Alexandru Rusu, deși ales mitropolit cu 100 de electori, confirmat de Sf. Scaun, nu a fost agreeat de guvernul Groza, iar Roma anumit la Blaj un administrator apostolic: P.S. Dr. Ioan Suci. Era în 1986 mai liberă B.R.U. decât în 1946?

De ce au fost prezenți doar 4 electori, din care unul parte interesată, lipsind tocmai cel din Baia Mare, unde jurisdicția era disputată? (Documentele au fost publicate în Birtz, *Episcopul...*, p. 132-136). Dacă ceilalți ordinari erau încunonștințați de măsurile succesorilor preconizate în 1980 de I. Dragomir, de ce nu a fost invitat chiar Pr. Simion, primul la succesiune? Alegerea a fost contestată chiar de unul dintre electori, doctor în drept canonic: Pr.Dr. Coriolan Tămâian (Andercău, p. 138-139).

b) În prigoană nu se puteau aduna 100 de electori. Dar dacă ar fi existat ternarele, de ce nu au fost acestea invitate? Ar fi fost un număr de 15 electori, mult mai reprezentativ decât 4, și mai puțin riscant decât 100. Sf. Scaun l-a numit pe Alexandru Todea mitropolit în 12.III.1990, dezlegându-l de titlul de Cesaropolis, și intitulându-l arhiepiscop de Alba-Iulia și Făgăraș, mitropolit al B.R.U. Numire, nu confirmare, cum arată Bula Pontificală, republicată de noi (Birtz, *Episcopul...*, p. 205).

Alexandru Todea însuși a refuzat la un moment dat să mai poarte titlul mitropolitan, după 1987 (Andercău, p. 139).

c) Însuși documentul din 14.III.1986, publicat de noi facsimilat (Birtz, *Episcopul...*, p. 133) semnat de 4 ordinari, contrasemnat de episcopul dr. Ioan Chertes, precizează că în Maramureș situația jurisdicțională este neclară. Consecințele logice:

1. Au fost numiți în 1980 cei trei preoți pomeniți de Pr. Simion ca succesori prezumtivi ai lui I. Dragomir cu adevărat?

2. Dacă au fost numiți, ulterior au fost revocați, acest fapt (revocarea) fiind și el adus la cunoștința celorlalți ordinari. Care a fost motivul revocării? Altfel era, mult mai simplu ca Pr. Simion, primul din listă, să fie întărit ordinarul la Ariniș, după înmormântarea lui Dragomir, și să fie invitat în această calitate la alegerea din 14.III.1986.

3. Au fost numiți cei trei preoți de către Ioan Dragomir în 1980 în altă calitate decât cea

succesorală, de pildă încredințându-li-se sarcina de a se ocupa de protecția sau contactul cu teritoriul ordinariului diecezan? (camuflaj, transport, pregătire a candidaților pentru preoție etc.).

d) În ceea ce privește evoluția Capitlului diecezan, prudent ar fi fost ca Pr. Simion să nu fi pomenit acest aspect.

Documentul semnat în 12.I.1983 (Cristescu, p. 29) prevede: consacrarea lui Octavian Cristian cu placetul Sf. Scaun și transmiterea jurisdicției Maramureșului acestuia. Can. Alexandru Chindriș este numit Vicar General diecezan, iar prepozit can. Gheorghe Marian. Can. Paul Sever este numit succesor al lui Alexandru Chindriș, iar Felician Soran succesor în calitatea de prepozit al lui Marian. Se face precizarea că sunt 6 membri ai capitlului.

Este veridic acest document?

Dintr-o scrisoare a Pr. S.A. Prunduș către Pr. Alexandru Chindriș, (Făgăraș, Birtz, *Capitulul diecezan...*, p. 123-126) din 6.IV.1987 merită să cităm un fragment mai extins:

„La înmormântarea regretatului episcop I. Dragomir, contrar testamentului lăsat de defunct să nu vorbească decât episcopii, a luat la mormânt cuvântul Păr. Paul Sever, în numele Capitlului Diecezan și a continuat să vorbească și după ce a fost avertizat de Episcopul A. Todea să termine. Ulterior l-am întrebat: Ai vorbit în numele capitlului. Cine face parte din capitlu?

– Nu pot să vă spun, este secret, mi-a răspuns.

– Nu pot înțelege Secret. Atunci de ce ai vorbit public în numele unui capitul secret? V-ați întrunit să alegeți succesor?

– Da, ne-am întrunit, a răspuns.

– Și pe cine l-ați ales, am întrebat stăruitor eu?

Păr. Paul întinde mâna și face semn spre Păr. Gheorghe Marian că el este cel ales.

Am îngropat pe unul și Dvoastră ați ales pe altul care stă cu un picior pe marginea gropii. Cine mai poate pricepe ceva!” (p. 124-125).

Observație: Senectutea nu este un păcat, ci o condiție. Păr. Silvestru Prunduș a avut el însuși prilejul s-o constate și să plângă cu amar pentru pocăința sa.

Din cele de mai sus rezultă în mod clar că Pr. can. Gheorghe Marian a fost investit cu funcția de *vicar capitular*, pe lângă cea de prepozit, vicarul capitular având jurisdicție diecezană în interregnul episcopal. Aceasta este și părerea pr. Vasile Andercău (Andercău, p. 134). În 29.III.1987 instalarea episcopului desemnat de Ioan Dragomir, Octavian Cristian, s-a făcut de vicarul capitular Gheorghe Marian, vicarul general diecezan can. Alexandru Chindriș și episcopul Justin Paven (Făgăraș, Birtz – „Capitulul diecezan...”, p. 120, 122). Deci documentul din 13.I. 1983 este veridic.

G. Lăsăm deocamdată de o parte evoluția capitlului diecezan, din Maramureș, deși unul din meritele scrisorii Pr. Mesaroș este că stimulează investigarea în domeniu. Un rezumat al faptelor a fost descris și în Birtz, *Cronologia...*, p. 116-117.

Despre sentimentele de bucurie sau de lipsa oricărei obiecțiuni la lărgirea ilegitimă a capitlului se exprima chiar un canonic făcut de Ioan Dragomir, Pr. can. Grigore Balea: „Am fost numit de Preasfințitul Dr. I. Dragomir și canonic, post pe care nu l-am meritat. În această funcție s-au ivit câteva probleme ce mi-au adus atâta durere spirituală și atâta deznădejde între anii 1985-1990, după moartea Episcopului Dr. I. Dragomir – privind viitorul Bisericii noastre – cum numai în 1948 am avut” (Băișan, p. 78). Halal bucurie.

Mai mult, dintr-un document capitular lărgit din 23.II.1989 aflăm că Pr. can. Gheorghe Marian și Alexandru Chindriș au refuzat să mai participe la ședințele capitulare (Băișan, p. 286), deși după mărturia din acei ani (Prunduș, Andercău – preoți cu funcții de răspundere diecezană), legitimitatea era a lor!

H. Situația arhidiecezei de Alba Iulia și Făgăraș a fost umbră de personalitatea cardinalului Alexandru Todea – iată o frază care îl nemulțumește pe Pr. Simion Mesaroș. Cardinalul a avut harul de-a trăi eliberarea Bisericii, dedicându-i-se apoi mai multe monografii.

Câte studii sau monografii au fost dedicate canonicului Gheorghe Dănilă (ordinariu diecezan substituit), vicarului general și posibil episcop Simion Crișanu, canonicului, și pictorul Iuliu Moga (nu monografii artistice, ci ecleziastice)? Cine a condus arhiepiscopia ca ordinariu substituit între 1958-1964, când episcopul Alexandru Todea era în detenție (deci împiedicat), Simion Crișan la fel, alți canonici eroi sau merituoși erau decedați sau în domiciliu obligatoriu?

Iată întrebări la care trebuie dat un răspuns.

I. Rațiunile pragmatice ale Sf. Scaun din anii 1990, consecințele ale Ostpolitikului au fost dictate în cazul României de:

1. Instabilitatea politico – socială din primăvara lui 1990.

2. România era/este o țară majoritar ortodoxă. Prin numirea unei ierarhii greco-catolice Sf. Scaun a stârnit protestele ortodocșilor, dialogul ecumenic era pus în pericol, ori Patriarhia Română a fost și este un partener ecumenic extrem de curtat de Sf. Scaun.

În 1982, numirea Î.P.S. Dr. Traian Crișan ca arhiepiscop secretar al Congregației pentru Canonizări a declanșat proteste vehemente ale Sinodului B.O.R., telegrame către N. Ceaușescu etc.

3. Spre deosebire de alte țări ex-comuniste, România nu mai avea nici Concordat, nici înțelegere diplomatică cu Sf. Scaun. Nu are nici azi.

4. Confuzia autorităților Secretariatului de Stat al Sf. Scaun asupra realităților greco-catolice românești. În 18.IV.1981 sunt recomandați 5 episcopi și un ordinariu diecezan la Lugoj, iar în toamna lui 1985 Roma este asaltată cu un raport (dus la Roma de C. Tămăian) din 10.X.1985, în care trei din episcopii propuși anterior sunt dezavuați (Birtz, *Episcopul...*, p. 137-141) iar în 8.XI.1985 Alexandru Todea trimitea o telegramă Papei prin care acesta era rugat să nu mai recunoască ca episcopi pe cei 3 sfinți de I. Dragomir (*Cronologia...*, p. 73-74, telegrama fiind reprodușă de istoricul Cristian Vasile în lucrarea: „Între Vatican și Kremlin. Biserica Greco-Catolică în timpul regimului comunist”. București, ed. Curtea Veche, 2003, p. 306).

Ce puteau înțelege cei din Roma?

J. Referitor la colaborarea cu Statul a PP.SS. Alexandru Todea, Ioan Ploscaru și George Guțiu, Păr. Simion Mesaroș uită să precizeze următoarele: George Guțiu a fost propus la episcopat din 18.IV.1981, împreună cu Vasile Hossu (acesta pentru dieceza Orăzii) și Dumitru Sălăgean (acesta doar ca ordinariu pentru Lugoj), împreună cu Octavian Cristian, Justin Paven și Emil Riti (acesta din urmă pentru Cluj, Guțiu pentru arhiepiscopie). Trei din cei propuși în 1981 au fost numiți fie episcopi în 1990 (Guțiu și Hossu), fie vicar general diecezan, rămânând așa până la moarte (Mons. Sălăgean).

Odată ce alegerea din 14.III.1986 fusese determinată de trei ordinari dieczani adepți ai trecerii la ritul latin (S.A. Prunduș, C. Tămăian, Ioan Ploscaru – acesta din 1956), trecere îmbrățișată și dirijată pe linie politică (Ștefan Andrei, Nicolae Plesită), îl rugăm pe Pr. Simion să ne explice cum să denumim o acțiune ce urmărește același obiectiv, chiar dacă intențiile sunt diferite? Cooperare, colaborare, sinergie, sincronizare?

Îl mai rugăm să ne explice de ce Securitatea, prin Direcția I, își asuma ca scop prioritar neutralizarea prin mijloace specifice a lui Justin Paven și a grupului său, chiar și la finele lui 1989, stimulând în schimb disensiunile dintre ierarhia greco-catolică tolerată și romano-catolicii maghiari, sau neutralizarea pe linie ecleziastică a... „anarho-protestatarilor” anti-comuniști, tip Doamna Doina Cornea?

(Cf. Vasile, Cristian – „Între Vatican și Kremlin. Biserica Greco-Catolică în timpul regimului comunist” București, 2003, ed. Curtea Veche, raport nr. 0051096/decembrie 1989, p. 348-350; *Idem* – „Istoria Bisericii Greco-Catolice sub regimul comunist 1945-1989. Documente și mărturii”, Iași, 2003, raport nr. 00590/30.VIII.1989, p. 128-133).

K. Ca o opinie personală: Pr. Simion Mesaroș ar fi putut scrie o scrisoare în care să sublinieze valoarea liniei successorale și de politică ecleziastică a lui Alexandru Todea din Maramureș, afirmând că în acel moment această linie părea singura realistă, singura care ar fi

permis, un apostolat tolerat tacit de autorități, cu minime riscuri, iar a-i rămâne fidel lui Alexandru Todea și liniei lui a fost și este un act de onoare.

Fapt perfect moral, și totodată onorabil.

Abordând însă o perspectivă istorică sau canonică, Pr. Simion Mesaroș stimulează noi întrebări și noi răspunsuri, ce merită explorate. Aici constă valoarea scrisorii sale, cercetarea științifică (iar istoria ecleziastică este o disciplină științifică, nu dogmatică) neputând decurge fără întrebarea: de ce?

IV.

Câteva note despre Capitlul Diecezei de Maramureș

Până în momentul scrierii acestor rânduri, nu cunoaștem existența unei monografii dedicate Capitlului Diecezan de Maramureș. Prin bula Sollemni Conventione (5.VI.1930) odată cu crearea Diecezei de Maramureș, era prevăzut și existența unui capitlu diecezan cu 6 membri.

La lucrările indicate în partea a III-a a prezentului studiu mai trebuie adăugate importantul volum. Episcopia Greco-Catolică Română de Maramureș „120 de ani de la nașterea Episcopului Dr. Alexandru Rusu”, Baia Mare, 2004, ed. Scriptum.

Volumul lui Bota, Ioan M, Ionițoiu, C. – „Martiri și mărturisitori ai Bisericii din România (1945-1989). Biserica Română Unită cu Roma (Greco-Catolică), Biserica Romano-Catolică”, Cluj-Napoca, ed. III, 2001, ed. Viața Creștină poate fi consultat doar cu valoare orientativă. Este totuși inexplicabil cum unul din autori, care se afișează drept maramureșan perpetuu, își consacră în volumul respectiv aproape 4 pagini, pentru 11 luni de temniță, în timp ce canonicilor martiri sau mărturisitori maramureșeni le sunt acordate câte 2-3 rânduri, și acelea superficial redactate, cu erori.

Un volum mult mai util este cel al Pr. Prof. Dr. Moisin Anton – „Martirologiul românesc. Volumul I. 50 de preoți români uniți martirizați în prigoana comunistă”, Sibiu, 2004, ed. Imago.

În eparhia greco-catolică a Maramureșului s-au editat două șematisme diecezane, în anul 1932 și în 1936 (Șematismul veneratului cler al Eparhiei Greco-Catolice Române a Maramureșului pe anul 1932, Baia Mare, 1932, Tip. Dacia, cel din 1936 având același titlu, fiind imprimat la aceeași tipografie).

Sintetizând informațiile din cele două Șematisme, se constată că în 1932 funcționau trei canonici: Pr. Alexandru Breban (n. 1876, preot din 1899, †?) canonic prepozit, canonic onorar al arhidiecezei latine de București, Pr.Dr. George Bob (1890, preot din 1915, †1955) fiind canonic arhidiacon sau lector, iar Pr. Ludovic Vida (n. 1885, preot din 1911, †1969) era canonic eclesiarh sau custode.

În 1936 Capitlul diecezan se va completa cu. Pr. Ilarie Boroș (n. 1867, preot din 1895, paroh în Sighetul Marmației, †1945, Gherla) fiind canonic scolarh sau ceremonial, Pr. Pamfil Ossianu (n. 1861, preot din 1884, paroh la Roșiori, †?) fiind canonic penitențiar sau duhovnic, Pr. Ioan Anca (n. 1866, preot din 1893, paroh la Baia-Sprie, †?) fiind canonic chartofilax sau cancelar. Pr. Mihail Simovicz, paroh din Cernăuți (n. 1869, preot din 1892, era canonic onorar – †?).

Episcopul Dr. Alexandru Rusu (1884-1863, Gherla) a completat Capitlul diecezan în 5 ani, el însuși fiind anterior numirii sale episcopale canonic al arhidiecezei de Alba-Iulia și Făgăraș, îndeplinindu-și însărcinarea cu rigoare și sfințenie, și dând o înaltă apreciere distincției canonice. Astfel el a numit *cu rigoare* canonicii diecezani.

Volumul „120 de ani...” conține câteva studii care oferă indicii legate de activitatea capitulară. Studiul lui Pop Romul, „Glasul Documentelor” (*vol.cit.*, p. 159-205) este focalizat asupra anului 1932, iar Timbuș Ioan prin „Figura episcopului Alexandru Rusu oglindită în ziarul „Glasul Maramureșului” în perioada 1932-1950” (*vol.cit.*, p. 393-410) menționează instalarea canonicului Ilarie Boroș doar în 7.II. 1936 (p. 395). Poziția Pr. Boroș fiind a IV-a în Capitlu, cei din pozițiile inferioare urmau să fie intronizați ulterior. Practic, Capitlul a fost completat în 1936.

Studiul lui Știrban Marcel „Episcopul Maramureșului dr. Alexandru Rusu în notițele de informare, ale Siguranței și Securității (1945-1966)” (*vol.cit.* p. 241-387) prezintă rezistența politică și spirituală pe care episcopul martir și cei mai mulți din canonicii săi au dus-o împotriva comunismului. Sunt evidențiați canonicii dr. Gheorghe Bobb (Gheorghe Bob), considerat manist și monarhist, care înfrunța pe față diversunile comuniste (p. 253-264), Dumitru Pop (n. 1906 Ferești Maramureș – preot din 1931, studii la Strasbourg, †12.XII.1978, Baia Mare) (p. 296) și Vasile Szabo (1884-1952, Satu Mare) implicați în conducerea clandestină a diecezei de Maramureș, coordonând revenirile celor trecuți cu forța la Ortodoxie în 1948 (p. 301). Prof. Adrian Marian, fiul Pr. Gheorghe Marian (Nagy), fost prepozit diecezan, ordinariu clandestin substituit sau vicar general clandestin își amintea că în 1948 funcționau canonicii: Gheorghe Bobb, Ludovic Vida, Vasile Szabo, Ioan Dragomir, Ion Turdeanu (n. 1880, preot din 1905, †?) și Aurel Dragoș (n. 1883, preot din 1909, †?) (cf. Băințan, p. 137). Broșura propagandistică „Reîntregirea Bisericii Românești din Ardeal. 3”, București, 1949, ed. Ministerului Cultelor, la p. 41, pomenește printre cei semnatori pentru trecerea la Ortodoxie pe Pr. can. Ioan Medan din Baia Mare (n. 1892, preot din 1918, protopop on. la Măgureni). În 1952 la Sighet fostul protopop greco-catolic trecut la Ortodoxie Grigore Dăncuș sprijinea de fapt activitatea greco-catolică, fiind stimulat de canonicul nerevenit de Baia Mare, Titus Berinde (n. 1897, preot din 1918, paroh la Sisești, †?) (Băințan, p. 39).

Deci în 1948 funcționau în dieceza Maramureșului canonicii. Ludovic Vida, Vasile Szabo, Gheorghe Bobb, Ioan Dragomir, Aurel Dragoș, Ioan Turdeanu, Titus Berinde, Ioan Medan. Dintre aceștia, doi erau probabil canonici onorari.

Nu se exclude posibilitatea ca și Pr. Ștefan Andrei Medveczki, vicar general ucrainean al diecezei de Maramureș (n. 1883, preot din 1907, †18. XII. 1952, Sighet, în închisoare) cf. Roșca, Nuțu – „Sighet. Închisoarea elitei românești. Compendiu”, Baia Mare, 1998, ed. Gutinul, p. 106) să fi fost cel puțin canonic onorar.

Dintre aceștia sunt cunoscuți ca mărturisitori ai credinței.

1. Dr. Gheorghe Bobb, (n. 1890 Niculae, CJ – 1955, Nicula), preot din 1915, având doctorat în teologie la Roma, la Universitatea Urbaniană, prepozit capitular, arestat în octombrie 1948, deținut la M-tirea Neamțului din mai 1949 transferat la Căldărușani, iar din mai 1950, transferat la Sighet, fiind eliberat din închisoare în aprilie 1955. Întors în satul natal moare în urma bolilor contactate în închisoare, după ce casa părintească i-a fost furată de directorul școlii, în 1955. Cf. Podea, Ioan – „Nicula. Străveche vatră de cultură, artă și civilizație românească. Monografie”, Cluj-Napoca, 2007, ed. II, ed. Gedo, p. 102).

2. Pr. can. Vasile Szabo (n. 1884, preot din 191, -†1952 în Închisoare la Satu Mare) (Moisin, p. 210-213, Băințan, p. 70-72) a fost și ordinariu substituit diecezan.

3. Pr. can. Ludovic Vida (n. 1885, Carei – 1969, Tăuți Măghieruș Maramureș), preot din 1911, canonic din 16.III.1931 (împreună cu Alexandru Beban și George Bobb), ordinariu substituit clandestin, vicar general clandestin, în detenție sau cu domiciliu obligatoriu între 1952-55 și 1956-1967 (Băințan, p. 67-70).

4. Pr. can. Dumitru Pop (n. 1906, Ferești, Maramureș – 1978 Baia Mare), preot din 1931, având studii teologice la Strasbourg, activ în rezistență, a fost deținut la închisoarea din Satu Mare și la Sighet (cf. Fürtös, Andrea – „Preoți și episcopi catolici în detenție la închisoarea din Sighet”, 2007, mss., p. 41).

5. Pr. can. Dr. Ioan Dragomir, episcop titular de Paleopolis, administrator diecezan clandestin din 1963 până la data decesului (aprilie 1985), figură deja cunoscută din clandestinitatea greco-catolică.

Nu s-a reușit identificarea unor date ulterioare legate de activitatea canonicilor Aurel Dragoș, Ioan Turdeanu și Titus Berinde. Primul document editat deocamdată care indică reluarea activității Capitlului Diecezan este un act al P.S. Ioan Dragomir, datat

12.I.1983 (Cristescu, p. 29), dactilografiat în limba franceză. Datorită rarității lucrării Prof. Dr. Maria-Ionela Cristescu sus menționată, îl redăm în traducere.

„Delegație a Puterii

Prin mila lui Dumnezeu și grația Sf. Scaun Apostolic al Romei, eu, episcopul Ioan Dragomir, administratorul apostolic al diecezei de Maramureș, dau prin prezenta, jurisdicția acestei dieceze episcopului Octavian Cristian, ales și consacrat de mine ca vrednic să primească plinătatea profeției – episcopatul.

În același timp îl numesc ca vicar general al său pe poetul Alexandru Chindriș din Satu Mare.

Îl numesc pe preotul Paul Sever din Satu Mare ca cel mai apropiat colaborator și succesor al lui Alexandru Chindriș.

Îi mai adaug patru canonici, care, împreună cu el și cu Paul Sever formează Capitlul Catedral. Toate persoanele în cauză au fost avizate, la fel și preotul Alexandru Chindriș.

În cazul decesului Părintelui Marian, Prepositul actual, îl numesc preposit în locul lui pe protopopul Felician Soran din Baia Mare.

Menționez că numirea și hirotonirea de episcop a preotului Octavian Cristian au fost făcute cu autorizația Prea Sfântului Părinte Papa Ioan Paul al II-lea, ce mi-a fost acordată pentru a reglementa situația acestei Dieceze a Maramureșului, cu reședința la Baia Mare, după moartea mea.

Pentru toți eu implor binecuvântarea Cerului, asistența Sf. Duh și ocrotirea specială a Prea Sfinte Maici a Domnului.

Harul Domnului Nostru Iisus Hristos și dragostea lui Dumnezeu Tatăl și împărtășirea Sf. Duh să fie cu voi cu toți.

Fiți conștienți de misiunea încredințată!

Data la București, astăzi 12.I.1983, † Ioan Dragomir, Episcop (m.p. – n.n.)”. Acest document ridică mai multe probleme:

1. Fiind dat la București, desigur nu poate fi exclusă, dar nici absolutizată influența ionelistă. Propunerea lui Octavian Cristian fusese făcută prin scrisoarea din 18.IV.1981, semnată de Alexandru Todea (Birtz, *Cronologia...*, p. 70).

2. Ioan Dragomir s-a servit de un secretar/secretară care i-a dactilografiat textul, el putând de altfel să-l scrie și manu propria. Folosirea limbii franceze indică și alți destinatari ai documentului (apuzeni, desigur), Ioan Dragomir (ca și Alexandru Todea) fiind latinist de forță; dacă documentul era destinat doar curiei romane, limba latină ar fi fost suficientă.

3. Veridicitatea documentului este indicată de un episod de la înmormântarea lui Ioan Dragomir (Ariniș, Maramureș, 30.IV.1985), descris de Pr.Dr. Silvestru A. Prunduș (Făgăraș-Birtz, *Capitulul...*, p. 124-125) într-o scrisoare deschisă trimisă Pr. Alexandru Chindriș (6.IV.1987), prin care este menționat discursul Pr. Paul Sever în numele Capitlului, vicar capitular fiind Pr. can. Gheorghe Marian.

4. O prezență stranie este cea a protopopului de Baia Mare, Pr. Felician Soran (1914-1989, Baia Mare), propus ca prepozit succesor al Pr. Marian. Într-un raport al inspectoratului de culte Traian Chilian, din 2.IX.1969, Felician Soran se dovedea unul din cei mai aprigi contestatari ai episcopului Dragomir, contestațiile lui frizând calomnia (Băișan, p. 236-237). Probabil după moartea lui Iuliu Hossu preotul Soran să fi revenit la sentimente mai bune față de episcopul său. Alte două întrebări sunt necesare.

1) Care a fost rațiunea revitalizării Capitlului diecezan în 1983?

2) Cine făcea parte din acest capitlu?

1) Pontificatul Papei Ioan Paul al II-lea a adus o reorientare a Sf. Scaun față de Europa de Est, aflată sub dominație comunistă. Aceasta mai ales după atentatul din 13.V.1981 împotriva Papei, în care au fost implicate și servicii secrete din Est, și după acutizarea evenimentelor din Polonia. Pe acest fond, restaurarea structurilor ecleziastice catolice din țările Europei de Est a devenit în ochii Papei o prioritate. S-a folosit atât calea diplomatică a Ostpolitikului, cât și

revitalizarea structurilor Bisericii Clandestine.

Astfel scrisoarea din 18.IV.1981, prin care se cerea o reînnoire a ierarhiei greco-catolice din România, a fost trimisă la un moment oportun, demersul petiționar către Sf. Scaun a fost dublat de o cerere similară venită și din partea Pr. S.A. Prunduș (21.VI.1981, către Papa) (cf. Birtz, *Episcopul...*, p. 76-77). Ulterior, în timpul vizitei sale la Roma, Pr. Prunduș a fost invitat să ducă în România aprobarea pentru noile consacrări, fapt pe care a refuzat să-l facă (*Ibidem*, p. 174-175) în data de 26.XI. 1981.

În Biserica Catholică poziția episcopală este oricum preferabilă ordinarilor diecezeni substituiți sau „ad nutum S. Sedis”, a căror regență este privită sub semnul provizoratului. Anul 1983 este de altfel anul în care starea de necesitate canonică va lua sfârșit în diecezele romano-catolice de București, Oradea, Satu Mare și Timișoara, în aceste dieceze fiind numiți ordinari apostolici „ad nutum S. Sedis”, după laborioase tratative cu guvernul român de atunci.

Tratativele au început în precedență, separarea problemei romano-catolice de cea greco-catolică fiind un fapt consumat.

Revitalizarea structurilor latine a dat un impuls nou curentului de latinizare a Bisericii Unite, organele Statului preluând o idee vehiculată și de unii teologi greco-catolici (Mons. Aloisie Tăutu – Roma, Pr. Mircea Todericiu – S.U.A., Nicolae Pura – Cluj, Ioan Ploscaru) și căutând s-o impună ca unică soluție a problemei greco-catolice: transformarea B.R.U. într-o Biserică Romano-Catolică românofonă. Linia latinizantă a fost îmbrățișată de alți ordinari diecezeni, aceștia căutând s-o impună și în dieceza de Maramureș (cazul Scrisorii Pastorale a Pr. Prunduș din 11.VI.1981, „Către Frații în Hristos din Baia Mare”, cf. Birtz, *Episcopul...*, p. 83-93). În acest caz era vorba de o imixtiune gravă, necanonică, într-o altă dieceză. Pentru a asigura o conducere viguroasă a diecezei maramureșene, ierarhul local a dispus asigurarea unui episcop și a unui capitol diecezan.

2) Cine erau membrii capitulari desemnați în 1983?

Din analiza documentului și din mărturiile publicate de Valentin Băințan putem reconstitui lista cea mai probabilă:

– Pr. can. Alexandru Chindriș (Băințan, p. 95-96, Bota-Ionițoiu, p. 55-56), (n. 1908, Ieud – 1996/1997? Satu Mare), preot din 1936, activ sprijinitor al grupurilor de partizani din Maramureș, în detenție între 1949-1955 (Duică Ivan, Camelia – „Rezistența anticomunistă din Maramureș. Gruparea Popșa (1948-1949)”, București, București, 2005, Inst. Naț. Pt. Studiul Totalitarismului, p. 408-409).

– Pr. can. Gheorghe Marian (Nagy) (Băințan, p. 129-144, 274-280) (n. 1903, Sanislău Maramureș-1990, Baia Mare), protopop de Baia Mare, preot din 1926, ulterior vicar general clandestin, ordinar diecezan substituit clandestin, în detenții repetate între 1952-1964.

– Pr. can. Felician Soran (Bota-Ionițoiu, p. 151-152) (1914-1989, Baia Mare), în detenție cu Ioan Soran (1883-1973), preot, canonic onorar. Data decesului indicată de cei doi autori este greșită, pe inscripția tombală din cimitirul băimărean Rozalia, unde aceștia sunt îngropați figurând anul 1989.

– Pr. can. Paul Sever (n. 1916, Bozânta Mică, Maramureș – după 1998) (Băințan, p. 163-164), preot din 1943, activ în rezistența greco-catolică, în detenție între 1956-1964.

– Pr. can. Ștefan Ilieș (n. 1907, Baia-Sprie-1992, Baia Mare), preot din 1930, (Băințan, p. 113-117), șicanat în permanență pentru activitatea sa de preot clandestin.

– Pr. can. Simion Man (n. 1910, Bădăcin, SJ-după 1991, Baia Mare) (Băințan, p. 128-129), aparținând inițial diecezei de Oradea, persecutat de regimul horthyst apoi de cel comunist, se va

stabili la Baia Mare, devenind ajutor de nădejde al Pr. Marian.

Până în 1985 vor mai fi cooptați în Capitlul Pr. can. Grigore Balea (n.?-? după 1990) (Băințan p. 75-78, absolvent al Academiei Teologice de la Oradea și al Facultății de Matematici – Cluj, profesor de matematică la Sighetul – Marmației, sfințit preot în decembrie 1983), și Pr. can. Sabău Alexandru (la Băințan, p. 171-172 Sabău Mihai) (n. 1905, Oari, Maramureș-1993, Satu Mare), preot din 1933, căsătorit, cu 11 copii, activ în rezistența greco-catolică, în detenție între 1958-1964.

Practic marea majoritate a canonicilor creați de Ioan Dragomir a fost constituită din cei care au făcut și detenție pentru credință, deci rezistența lor a fost probată. În cazul Pr. Prof. Grigore Balea, acesta urma să fie sfințit preot în toamna lui 1948, persecuția împiedicând acest demers, dar urmărind obținerea hirotonirii cu ardoare, până în 1983.

Cu alte cuvinte, principala calitate în ochii lui Ioan Dragomir pentru promovarea în canonicat a preoților a fost atitudinea fermă de rezistență, dovedită în prigoană timp îndelungat.

După decesul lui Ioan Dragomir a fost ales vicar capitular Pr. Gheorghe Marian, care de altfel mai condusese dieceza în calitate de ordinaru substituit clandestin sau de vicar general (Birtz, *Cronologia...*, p. 45-47). Acesta urma să-i încredințeze dieceza lui Octavian Cristian, adept al liniei de rezistență la formulele oferite de funcționarii Statului.

Episcopul Alexandru Todea, titular de Cesaropolis, administrator apostolic clandestin al arhiepiscopiei de Alba-Iulia și Făgăraș, devenit proiedru (conducător al corpului episcopal) după moartea lui Dragomir și a doua renunțare la această calitate a episcopului Ioan Ploscaru, a dorit o întărire a poziției sale, prin confirmarea sa ca mitropolit al Bisericii Române Unite, printr-o alegere ce nu respecta vechiul procedeu electoral (inaplicabil de altfel în starea de necesitate), dar care era deficitară prin prezența a doar 4 electori (Ioan Ploscaru, Alexandru Todea, Coriolan Tămâian și Silvestru A. Prunduș), din care unul parte interesată. (Andercău, p. 139; Birtz, *Episcopul...*, p. 132-133). Din 14.III.1986 Alexandru Todea s-a considerat Mitropolit al B.R.U., ulterior a renunțat la acest titlu, fiind **numit** (și nu confirmat) de Scaunul Apostolic în această demnitate în 12.III.1990 (textul Bulei de numire, republicat în Birtz, *Episcopul* p. 205). Nici unul din cei trei episcopi hirotoniți de Ioan Dragomir (la propunerea lui Alexandru Todea!) nu a fost invitat la alegerea din 14.III.1986.

Întrucât Dieceza de Maramureș dorea prin intermediul structurilor locale de conducere (episcopul Octavian, vicarul capitular Gheorghe Marian, vicarul general Alexandru Chindriș, capitlul diecezan) perpetuarea liniei de opoziție la soluția preconizată de autorități pentru „soluționarea” problemei greco-catolice, această linie devenită stânjenitoare pentru dialogul inițiat de celelalte vârfuri diecezane clandestine cu autoritățile comuniste.

Astfel Alexandru Todea s-a amestecat într-un mod necanonic în afacerile Diecezei de Maramureș.

În data de 9.VI.1986 Todea s-a întâlnit în Baia Mare, în locuința Pr. Gheorghe Marian cu Capitlul diecezan format din 7 membri. Can. Gheorghe Marian, can. Alexandru Chindriș, can. Ștefan Ilieș, can. Paul Sever, can. Alexandru Sabău, can. Grigore Balea și can. Simion Man (Mesaroș, 2004, p. 98). Din lista enumerată lipsește Pr. Felician Soran. Remarcăm numărul de 7 canonici (deși dieceza avea statutar doar 6, ceilalți putând fi canonici onorari). Se afirmă că în capitlu s-au propus patru candidați, exclus fiind Octavian Cristian, ca necanonic (Mesaroș, 2004, p. 98). Pr. Mesaroș mai adaugă o precizare: „Capitlului i s-a lăsat un răgaz de două luni pentru a reflecta asupra celor patru propuneri și pentru a alege un Ordinarius” (*op.cit.*, p. 98) – Precizarea stârnește legitime nedumeriri.

Excluzându-se situația de hipofrenie, sau debilitate mintală care ar fi putut fi imputată canonicilor, rămâne inexplicabilă posibilitatea ca eventuala alegere dintre 4 (patru) candidați să nu fi fost făcută pe loc. În urma alegerii s-ar fi proclamat un vicar capitular, cu depline puteri jurisdicționare, acesta putând fi ulterior ratificat și de ceilalți ordinari. Explicația poate consta în

faptul că toți membrii capitulari erau perfect conștienți de legitimitatea succesiunii lăsate de Dragomir, vicarul capitular Gh. Marian fiind perfect legitim, și deci refuzând propunerile venite din partea lui Alexandru Todea.

Pr. Simion Mesaroș mai aduce precizarea că în data de 9.VIII.1986 tot în Baia Mare, la același sediu, „au mai fost convocați încă 4 preoți coopțați în capitlu: Mureșan Lucian, Mesaroș Alexandru, Mare Augustin (din Satu Mare) și Mesaroș Simion, toți hirotoniți în clandestinitate de Ioan Dragomir. Prin vot cu majoritate este ales ca Ordinarius preotul Mureșan Lucian, ceilalți constituindu-se în Capitul diecezan” (Mesaroș, 2004, p. 98). Un document redactat în 1997 de Pr. Mesaroș menționează aceleași persoane (Băințan, p. 252).

Deci Capitlul baimărean a ajuns la 11 (unsprezece) membri, depășind chiar structura capitulară a arhidiecezei Blajului, care avea prevăzută doar prezența a 10 (zece) canonici.

În scrisoarea publicată în partea a III-a studiului nostru Pr. Mesaroș precizează că Pr. Augustin Mare era neo-hirotonit, iar alegerea noului Ordinariu s-a făcut cu 9 voturi contra 2 (împotriva votând Marian și Chindriș).

Pr. Mesaroș îl acuză pe autorul acestor rânduri de rea credință, considerând că și fără introducerea celor 4 noi membri, rezultatul ar fi fost de 5 la 2. Atunci survine întrebarea: de ce nu s-a făcut votarea cu cei 7 membrii precedenți, și *ulterior* să fie incluși cei patru nou veniți, eventual cu *ratificarea* noului ordinariu ales?

Procedura a fost incorectă din punct de vedere canonic, sau dezbaterile capitulare au decurs cu totul altfel decât Pr. Mesaroș scrie.

Întrucât în 27.III.1987 s-a făcut instalarea diecezană a episcopului Octavian Cristian, în casa Pr. Gheorghe Marian, episcopul fiind prezentat de coadjutorul acestuia. P.S. Justin Ștefan Paven, în data de 2.IV.1987 ceilalți ordinari diecezani s-au întrunit la Baia Mare, emițând un comunicat, prin care ordinariul diecezan era ratificat de drept Pr. Lucian Mureșan, vicar general diecezan fiind numit Alexandru Mesaroș (Mesaroș, 2004, p. 99101). Comunicatul a fost contrasemnat de Pr. Marian, cu mențiunea „am luat la cunoștință”, ceea ce nu presupune acordarea unui consimțământ.

Reacțiile lui Gheorghe Marian și Alexandru Chindriș au fost de boicotare a noului Capitlu, după cum dovedește un document capitular emis în 23.II.1989 (Băințan, p. 286), ei reprezentând legitimitatea succesorală lăsată de Ioan Dragomir.

Mai mult, Alexandru Chindriș, în calitate de vicar general diecezan a scris Sf. Părinte (Cristescu, p. 30) încă din 25.XI.1986 despre trista situație ivită în dieceza maramureșană, o scrisoare redactată în limba franceză, a cărui traducere o prezentăm aici:

„*Prea Sfinte Părinte,*

Noi, credincioșii greco-catolici, din Maramureș, în România, o informăm cu respect pe Sanctitatea Voastră de cele ce urmează:

Episcopul nostru de pioasă memorie, Ioan Dragomir, ca un tată plin de grijă, a lăsat ca urmaș, înainte de a muri, pe episcopul Octavian Cristian, pe care l-a hirotonit el însuși. El a indicat și canonicii capitulari cu toate funcțiile pe care urmau să le îndeplinească, iar episcopul Octavian Cristian i-a acceptat ținând seama de toate dispozițiile predecesorului său.

Referitoare la aceste măsuri privitoare la binele nostru spiritual, episcopul Ioan Dragomir ne-a făcut cunoscut că a acționat în virtutea puterilor speciale, pe care le-a primit de la Papa Pius al XII-lea, în 1949-1950, pe când lucra la Nunțiatura Apostolică cu Nunțul Patrick O'Hara. Noi cunoaștem personal și prin mărturii autentice șederea lui Ioan Dragomir la Nunțiatura Apostolică, în perioada precizată, precum și activitatea pe care a desfășurat-o pentru asistența spirituală a credincioșilor greco-catolici; noi am urmat deci totdeauna cu toată încrederea, primind îngrijirile sale spirituale cu recunoștință și fidelitate.

După moartea episcopului Ioan Dragomir, episcopul Octavian, Cristian și-a asumat misiunea cu asentimentul Capitlului Diecezan – după ce a făcut vizite celorlalți episcopi (Todea, Ploscaru și Chertes) și a început activitatea sa pastorală pentru mângâierea și bucuria tuturor

credincioșilor din dieceză.

Activitatea sa a fost strict pastorală: el săvârșea Sf. Liturghie cu o semnificativă creștere a numărului de împărtășiri, anunța Cuvântul Evangheliei și exista întotdeauna un flux al credincioșilor care veneau să se spovedească la el.

Pe de altă parte, episcopul actual al scaunului mitropolitan, Dr. Todea, a Bisericii Greco-Catolice, i-a interzis să lucreze printre noi. El a venit personal la Baia Mare, pentru a pune în locul episcopului Octavian Cristian un preot diocezan, căruia i-a acordat deplină jurisdicție. Capitlul a reacționat la acest gest conform procesului-verbal anexat (nu este reproduș – n.n.)

Episcopul Scaunului mitropolitan își menține însă poziția lui, interzicându-i oficial, prin scris, episcopului Octavian Cristian de a veni în Dieceza de Maramureș, sub pedeapsa suspendării și reducerii la statul laical.

Noi ne permitem, cu toată venerația, să supunem Sanctității Voastre grijile noastre și durerile noastre, ca Părintelui Nostru și ultimei noastre șanse, rămânând întotdeauna fiii fideli lui Hristos în Biserica Sa Una, Sfântă, Catolică și Apostolică, și noi cerem cu profund respect binecuvântarea Sanctității Voastre.

În numele credincioșilor diecezei de Maramureș – România –

Vicar general diocezan, Pr. Alexandru Chindriș (m.p. – n.n.)

Satu-Mare, 25 noiembrie 1986”.

Nu cunoaștem răspunsul primit de Pr. Chindriș.

Acest document ridică și el anumite probleme:

1) De ce argumentația canonică se referă la dispozițiile lui Pius al XII-lea, în loc să se refere la scrisoarea din 1981 și la aprobările succesive primite (mărturisite chiar de Pr. Prunduș)?

2) De ce nu se afirmă răspicat dreptul Capitlului condus de vicarul capitular, prepozit de a governa dieceza în absența episcopului? Un exemplu faimos a fost în 1941, la Blaj, când după moartea mitropolitului Alexandru Nicolescu, Sf. Scaun ar fi vrut să-l numească la Blaj ca mitropolit pe P.S. Vasile Aftenie, dar opunându-se Capitlul arhidiecezan, s-a recurs la formula administratorului apostolic, în persoana lui Valeriu Traian Frențiu (Prunduș, Silvestru Augustin; Plaianu, Clemente – „Catholicism și Ortodoxie Românească. Scurt istoric al Bisericii Române Unite”, Cluj-Napoca, 1994, ed. Viața Creștină, p. 95).

3) Este regretabilă nepublicarea procesului-verbal capitular, pentru a constata reacțiile autentice, de la fața locului, în urma imixtiunilor lui Alexandru Todea în activitatea capitulară.

4) Documentul nu face nici o referire la ipotetica investiție de cardinal în pectore cu care ar fi fost gratificat Ioan Dragomir.

Documentul apare ca expresia unei consultări cu o altă persoană (poate traducătorul, în mod sigur **nu** episcopul Octavian), puțin familiarizată cu situația canonică a diecezei băimărene.

Documentul capitular din 23.II.1989 (Băințan, p. 286) precizează o nouă listă capitulară: pe lângă cei precedenți, Gheorghe Marian, Alexandru Chindriș (aceștia fiind invitați să revină la ședințe), Ștefan Ilieș, Paul Sever, Grigore Balea, Alexandru Sabău (absent din motive de sănătate), Alexandru Mesaroș, Simion Mesaroș, fiind invitați ca membri capitulari Pr. Augustin Mare și Pr. Eusebiu Fatu (n. 1924, Dancești, Maramureș, arestat în 1952, cf. Băințan, p. 105-106).

Ajungem la o listă de 10 membri capitulari (cât arhidieceza). Nu se explică dispariția lui Simion Man (care a supraviețuit anului 1990) din lista capitulară, el fiind prezent la activitățile din 1986. Nu se explică de ce Augustin Mare mai este invitat să se agrege Capitlului în februarie 1989, odată ce acest fapt a avut loc în 9.VIII.1986, în

prezența lui Alexandru Todea.

Dacă boala pr. can. Alexandru Sabău era de natură diplomatică, iar absența foștilor conducători diecezeni (care reprezentau vechea legitimitate) Gheorghe Marian și Alexandru Chindriș era perfect explicabilă (din motive morale, canonice etc.) absența lui Simion Man poate fi explicată prin ralierea acestuia la opinia celor doi.

În acest caz alegerile din 9.VIII.1986 nu s-au desfășurat după scorul dat de Pr. Mesaroș, ci foarte posibil de 4 voturi pentru Octavian și 3 împotriva, ceea ce l-a obligat pe Alexandru Todea să introducă un număr suplimentar de 4 electori (Augustin Mare, Simion Mesaroș, Alexandru Mesaroș, Lucian Mureșan), adică un număr egal cu al contestatarilor. Traectoria demografiei capitulare din Maramureș este plină de surprize. În 19.III.1989 trecea la cele eterne Pr. Vasile Nemeș (1916, Călinești), preot erou, prigonit în regimul horthyst, întemnițat de comuniști, având doi copii uciși de Securitate. Acesta a fost făcut canonic de către Alexandru Todea (!) cu ocazia înmormântării Pr. Gavril Sălăgean, OSBM (18.III.1989, Baia Mare) (cf. Bota, Ionițoiu, *vol.cit.*, p. 98-101, p. 100). Autorii care dau informația nu precizează dacă a fost făcut canonic pentru arhidieceză, sau pentru dieceza de Maramureș (peste autoritatea ordinariului local, Lucian Mureșan?). Cert este că Pr. Nemeș a fost făcut canonic cu puțin timp înainte de decesul său. Astfel, dacă îi includem și pe Pr. Lucian Mureșan și Simion Man, la un moment dat dieceza maramureșeană avea 13 canonici, un număr pe care nu l-a posedat nici măcar arhidieceza în condiții de libertate.

Un alt fapt stârnește o întrebare legitimă. De ce după 1985, persoanele persecutate sau șicanate de Securitate sunt (în dieceza băimăreană) toate aparținătoare grupului lui Octavian Cristian (acesta murind de o afecțiune cardiacă în 13.II.1989). Gheorghe Marian, Justin Paven, Vasile Miclăuș, după cum arată documentele eminate de Direcția I a DSS, publicate de reputatul cercetător Cristian Vasile? Există indicii că moartea episcopului Octavian a survenit tot datorită acestor tracasări.

Un trist epitaf al acelei perioade este sintetizat de Pr. can. Grigore Balea. „în această funcție (de canonic – n.n) s-au ivit câteva probleme ce mi-au adus atâta durere spirituală și atâta deznădejde între anii 1985-1990 după moartea Episcopului Dr. Ioan Dragomir, privind viitorul Bisericii noastre, cum numai în 1948 am mai avut” (Băințan, p. 78).

O istorie riguroasă, necenzurată, a capitlului băimărean așteaptă încă să fie scrisă.